מבחר טקסטים מרקסיסטים
בעריכת חברי ברית הנוער הקומוניסטי הישראלי 2000-2002
בתוספת מבואות, הערות ונספחים

ו. א. לנין

מחלת הילדות של "השמאליות" בקומוניזם

הקדמה למהדורה האלקטרונית

ההוצאה העברית, המונחת בבסיס המהדורה האלקטרונית שלהלן היא:
"מחלת הילדות של השמאליות בקומוניזם", ו. אי. לנין
תרגום: י. פיינברג
הוצאת הוועד המרכזי של המפלגה הקומוניסטית הישראלית
יולי 1970, תל-אביב

השוונו תרגום זה למקור הרוסי על-פי כרך 41 בהוצאה הרוסית החמישית של כל כתבי לנין, והכנסנו מספר תיקונים לא גדולים על מנת לקרב את התרגום אל המקור.
שימו לב שהטקסט כולל שני סוגי הערות: הערות המחבר שהן חלק מהטקסט המקורי ומובאות בו כהערות שוליים בעמוד בו מופיע המשפט אליו הן מתייחסות, והערות המערכת של המהדורה הרוסית החמישית של כל כתבי לנין, אשר מובאות במקור בסיום הכרך. כדי להבדיל בין שני סוגים אלה, סימנו בספרות הרגילות את כל ההפניות להערות המערכת, ובספרות רומיות את הערות המחבר. לפני הערות המערכת הבאנו הסבר מקדים ואנו ממליצים לקרוא אותו לפני הפניה להערות עצמן. נביא כאן לדוגמה עובדה מעניינת אחת הנזכרת בהערות המערכת: לנין תכנן להוסיף לספר את ההקדשה האירונית הבאה לראש ממשלת בריטניה דאז לויד ג'ורג', אם כי כוונתו זו לא יצאה לפועל בסופו של דבר:

"אני מקדיש חוברת זו למר לויד ג'ורג' הנכבד בהוקרה לנאומו מה- 18.3.1920, נאום כמעט מרכסיסטי ובכל אופן מועיל ביותר עבור הקומוניסטים והבולשביקים בכל העולם."

מראי-המקומות בהערות המערכת הן תמיד למהדורות הרוסיות, ואנו מבקשים את סליחת הקוראים על שלא יכולנו להתאימן למהדורות העבריות.
לנוחיות הקורא אנו מביאים בגוף הטקסט, בסוגריים מרובעים [], את התעתיק הלטיני של שמות זרים שקריאתם אינה חד-משמעית בהעדר ניקוד (שמות רוסיים מובאים בתעתיק והשאר בכתיב שפת המקור).
על מנת לשמור על אחידות ודיוק התרגום ובו בזמן גם על רוח המקור והתקופה הסוערת בה הוא נוצר, הלכנו בעקבות התרגום האנגלי של הספר, והחלטנו להביא את המילה הרוסית "**סובייט**" (ואת נגזרותיה), כמות שהיא ברובם המכריע של המקומות בהן היא מופיעה בטקסט. שינינו למילה "**מועצה**" רק במקומות הבודדים בהם נוקט התרגום האנגלי במילה "Council" והדבר תואם בהחלט את רוח המקור. יחד עם זאת, אם יתהה הקורא העברי על מהותו של המושג "סובייט" מחוץ למציאות הרוסית של אותה תקופה רחוקה, ועל המעבר מן התיאוריה לפרקטיקה, נדגיש למען הסר כל ספק: על הקורא לדעת שהמשוואה "מועצה = סובייט" נכונה תמיד ובכל תנאי, וכך גם לגבי הנגזרות, למשל: "רפובליקה סובייטית =

רפובליקת מועצות". על-כן אל ייבהל הקורא בהיתקלו במילה "סובייט" בטקסט - אין בה שום משמעות חתרנית ונסתרת - בלב שקט יכול הוא להציב במקומה את המילה "מועצה" ולהמשיך בקריאה.

להלן הקיצורים וראשי-התיבות העיקריים המופעים בטקסט ובהערות המערכת:
הוועה"מ - הוועד המרכזי
מפסד"ר(ב) - מפלגת הפועלים הסוציאל דמוקרטית הרוסית (הבולשביקים)
מק"ר(ב) - המפלגה הקומוניסטית הרוסית (הבולשביקים)
מקב"מ - המפלגה הקומוניסטית של בריה"מ
ס.-ד. - סוציאל-דמוקרטים
ס.-ר. - סוציאליסטים-רבולוציונרים
קדטים - דמוקרטים-קונסטיטוציוניים
קומינטרן - האינטרנציונל הקומוניסטי

מחלת הילדות של "השמאליות" בקומוניזם[1]

I באיזה מובן אפשר לדבר על ערכה הבינלאומי של המהפכה הרוסית?

בחודשים הראשונים לאחר כיבוש השלטון הפוליטי ברוסיה על-ידי הפרולטריון (25.10-7.11.1917) אפשר היה לחשוב, כי כתוצאה מההבדלים העצומים בין רוסיה הנחשלת לבין ארצות מערב-אירופה המתקדמות תהיה מהפכת הפרולטריון בארצות אלו דומה מעט מאוד למהפכה שלנו. עתה יש לפנינו ניסיון בינלאומי ניכר למדי, המעיד במלוא ההחלטיות, כי לקווי-יסוד מסוימים של המהפכה שלנו יש ערך לא מקומי בלבד, לא לאומי-מיוחד, לא רוסי בלבד, אלא ערך בינלאומי. ואני מדבר כאן על הערך הבינלאומי לא במובנו הרחב של המושג: לא חלק מסוים, אלא כל קווי-היסוד, ואף רבים מקווי-המתאר השניים-במעלה של המהפכה שלנו הם בעלי ערך בינלאומי מבחינת השפעתה על כל הארצות. אלא, במובנו הצר ביותר של המושג, כלומר, כאשר מבינים את הערך הבינלאומי כמשמעות בינלאומית, או כאי-נמנעות היסטורית להישנותו בקנה-מידה בינלאומי של מה שאירע אצלנו, הרי עלינו להודות, כי זהו ערכם של כמה מקווי-היסוד של המהפכה שלנו.

כמובן, תהיה זו טעות חמורה ביותר להפריז באמת זו, להרחיבה לא רק על קווי-יסוד מסוימים של המהפכה שלנו. כן תהיה זו טעות לא להבחין בכך, שלאחר ניצחון המהפכה הפרולטרית, ולו באחת בלבד מהארצות המתקדמות, יחול, בוודאי, מפנה חד, היינו: עד מהרה תהיה רוסיה לא ארץ-מופת, אלא שוב תהיה (מבחינה "סובייטית" וסוציאליסטית) ארץ נחשלת.

אולם בשעה ההיסטורית הנתונה מצב העניינים הוא כזה, שדווקא המופת הרוסי מראה *לכל* הארצות משהו, ומשהו מהותי ביותר, מעתידן הלא-רחוק והבלתי-נמנע. הפועלים המתקדמים בכל הארצות הבינו זאת זה מכבר - ולעתים קרובות ביותר לא שהבינו, אלא תפסו זאת, הרגישו בכך באינסטינקט של המעמד המהפכני. מכאן "הערך" הבינלאומי (במובנו הצר של המושג) של השלטון הסובייטי, וכן של יסודות התיאוריה והטקטיקה הבולשביסטיות. זאת לא הבינו המנהיגים "המהפכניים" של האינטרנציונל השני, כגון קאוטסקי [Kautsky] בגרמניה, אוטו באואר [Bauer] ופרידריך אדלר [Adler] באוסטריה, אשר משום-כך נתגלו כריאקציונרים, כמגיני האופורטוניזם והסוציאל-בגידה הגרועים ביותר. אגב, החוברת האנונימית "המהפכה העולמית" ("Weltrevolution") שיצאה לאור בווינה בשנת 1919 (Sozialistische Bucherei, Heft 11; Ignaz Brand[a]) מראה במוחשיות מיוחדת את כל הלך המחשבה, את כל מעגל המחשבה, נכון יותר, את כל התהום של חוסר-המחשבה, של הפדנטיות, השפלות והבגידה באינטרסים של מעמד-הפועלים - וכל זה תחת רוטב של "הגנה" על רעיון "המהפכה העולמית". אולם לעמוד ביתר פירוט על חוברת זו נצטרך בפעם אחרת. אך כאן נציין עוד דבר אחד בלבד: בזמנים קדומים רחוקים-רחוקים, כאשר קאוטסקי היה עוד מרכסיסט, ולא רנגט, חזה הוא מראש, בגישתו לשאלה

[a] הספריה הסוציאליסטית, הוצאה 11, איגנץ ברנד. (הערת מערכת ההוצאה הרוסית)

כהיסטוריון, את אפשרות בואו של מצב, בו מהפכנותו של הפרולטריון הרוסי תשמש מופת לאירופה המערבית. היה זה בשנת 1902, עת כתב קאוטסקי ב"איסקרה"[2] המהפכנית את המאמר "הסלבים והמהפכה". והנה מה שכתב במאמר זה:

"ואילו בימינו" (שלא כבשנת 1848) "אפשר לחשוב, כי לא זו בלבד שהסלבים נכנסו לשורות העמים המהפכניים, אלא שמרכז-הכובד של המחשבה והמעש המהפכני נע ועובר במידה גדלה והולכת אל הסלבים. המרכז המהפכני זז ועובר ממערב למזרח. במחצית הראשונה של המאה ה-19 הוא היה בצרפת, לעתים באנגליה. בשנת 1848 נכנסה גם גרמניה לשורות האומות המהפכניות... המאה החדשה מתחילה במאורעות המעלים את המחשבה, כי צועדים אנו לקראת תזוזה נוספת של המרכז המהפכני, היינו: תזוזתו לרוסיה... רוסיה, שקלטה יוזמה מהפכנית כה רבה מהמערב, מוכנה אולי כעת בעצמה, לשמש לו מקור של מרץ מהפכני. יתכן, כי התנועה המהפכנית הרוסית המתלקחת תתגלה כאמצעי אדיר ביותר לביעור אותה רוח של קרתנות מדובללת ופוליטיקניות מפוכחת, שהתחילה פושטת גם בשורותינו, ותמריץ את תשוקת הקרב ואת המסירות הלוהטת לאידיאלים הנעלים שלנו להתלקח שוב באש-להבה בהירה ובורקת. רוסיה חדלה כבר מזמן להיות בשביל אירופה המערבית מעוז פשוט של ריאקציה ואבסולוטיזם. מצב הדברים כיום הוא, אולי הפוך בתכלית. אירופה המערבית נעשית מעוז הריאקציה והאבסולוטיזם ברוסיה... יתכן, כי המהפכנים הרוסים היו מתגברים זה מזמן על הצאר, אילולא נאלצו בעת-ובעונה-אחת להילחם גם בבן-בריתו - ההון האירופי. נקווה כי הפעם יצליחו להתגבר על שני האויבים גם יחד וכי "הברית הקדושה" החדשה תתמוטט במהירות רבה יותר מקודמיה. אולם יהיה סופו של המאבק הנוכחי ברוסיה אשר יהיה, דמם ואושרם של המעונים, שיוליד מאבק זה, די והותר לדאבוננו, לא יהיו לשווא. הם יפרו את נבטי ההפיכה הסוציאלית בכל העולם התרבותי, ימריצום לצמוח צמיחה מהירה ומפוארת יותר. בשנת 1848 היו הסלבים בבחינת אותו קור עז, שהכה את פרחי אביב-העמים. ועתה, אולי, הועיד להם הגורל להיות אותה סופה, שתבקע את קרח הריאקציה ותביא עמה בכוח נטול-מעצור אביב חדש, מלא אושר לעמים" (קרל קאוטסקי, הסלבים והמהפכה", מאמר ב"איסקרה", עיתון מהפכני סוציאל-דמוקרטי רוסי, מס' 18, 10 במרץ, שנת 1902).

כמה טוב כתב קרל קאוטסקי לפני 18 שנים!

II אחד התנאים להצלחת הבולשביזם

עתה, בוודאי, רואה כבר כל אדם כמעט, שהבולשביקים לא היו מחזיקים מעמד בשלטון לא רק שנתיים וחצי, אלא אף חודשיים וחצי בלי משמעת חמורה ביותר, משמעת-ברזל ממש במפלגתנו, בלי תמיכה מלאה ומסורה ביותר מצד כל המון מעמד-הפועלים, כלומר, מצד כל החושב, הישר, המסור בלב ובנפש והמשפיע שבהמון זה, מצד כל המסוגל להוליך אחריו או למשוך את השכבות הנחשלות.

הדיקטטורה של הפרולטריון הנה מלחמה ללא-מצרים, מלחמה ללא-רחם של המעמד החדש (נגד אויב *אדיר יותר*, נגד הבורגנות, שהתנגדותה גוברת *עשרת מונים* עם מיגורה (ולו רק בארץ אחת בלבד) ואשר עוצמתה טמונה לא רק בכוח ההון הבינלאומי, בכוחם ויציבותם של קשריה הבינלאומיים של הבורגנות, אלא גם בכוח *ההרגל*, בכוח *הייצור הזעיר*. שכן, לדאבוננו, נשתייר עוד בעולם הייצור הזעיר בהיקף רב מאוד, והרי הייצור הזעיר *מוליד* את הקפיטליזם והבורגנות בדרך-קבע, יום-יום ושעה-שעה, באופן סטיכי ובקנה-מידה המוני. מכל הסיבות הללו הכרחית הדיקטטורה של הפרולטריון, והניצחון על הבורגנות הוא בלתי-אפשרי בלי מלחמה ממושכת, עקשנית, מלחמה נואשת לחיים ולמוות - מלחמה הדורשת כוח-התמדה, משמעת, קשיות-עורף, כוח עמידה ואחדות-הרצון.

אני חוזר ואומר, כי ניסיון הדיקטטורה הפרולטרית עטורת-הניצחון ברוסיה הוכיח בעליל לכל מי שאינו מסוגל לחשוב, או שלא נזדמן לו להגות בשאלה זו כי הריכוז המוחלט והמשמעת הקפדנית ביותר של הפרולטריון הנם אחד התנאים היסודיים לניצחון על הבורגנות.

הדבר מודגש לעיתים קרובות. אך כלל לא במידה מספקת הוגים בכך, מה משמעותו של הדבר, באילו תנאים אפשרי הדבר? האם לא צריך *לעתים קרובות יותר* לצרף לקריאות-הברכה כלפי השלטון הסובייטי והבולשביקים *ניתוח רציני ביותר* של הסיבות לכך, *מדוע* יכלו הבולשביקים לעצב את המשמעת ההכרחית לפרולטריון המהפכני?

הבולשביזם קיים כזרם של מחשבה פוליטית וכמפלגה פוליטית משנת 1903. רק תולדות הבולשביזם במשך *כל* תקופת קיומו יכולות להסביר הסבר מניח את הדעת, מדוע יכול היה לעצב ולקיים בתנאים קשים ביותר את משמעת הברזל, ההכרחית לניצחונו של הפרולטריון.

וקודם-כל מתעוררת השאלה: על מה נשענת משמעת המפלגה המהפכנית של הפרולטריון? במה נבחנת היא? במה מתחזקת היא? ראשית, ברמת מודעותו של האוונגרד הפרולטרי ובמסירותו למהפכה, בכוח התמדתו, במסירות-הנפש שלו, בגבורתו. שנית, בידיעתו להתקשר, להתקרב, ואם תרצו, אף להתמזג במידה מסוימת עם ההמון הרחב ביותר של העמלים, בראש-וראשונה עם ההמון הפרולטרי, אך *גם* עם המון העמלים *הלא-פרולטרי*. שלישית, בנכונות ההדרכה הפוליטית, המבוצעת על-ידי אוונגרד זה, בנכונות האסטרטגיה והטקטיקה הפוליטית שלו, בתנאי שההמונים הרחבים ביותר ייווכחו *מניסיונם הם* בנכונות זו. בלי תנאים אלה אין להגשים את המשמעת בקרב המפלגה המהפכנית, המסוגלת באמת להיות מפלגתו של המעמד המתקדם, הנועד למגר את הבורגנות ולשנות את פני החברה כולה. בלי תנאים אלה המאמצים ליצור משמעת נהפכים בהכרח לדבר ריק מתוכן, למליצה נבובה, למשחק-העוויות. והרי אין תנאים אלה, מצד שני, יכולים להתהוות בן-רגע. הם מתגבשים מתוך עמל ממושך, מניסיון קשה; על עיצובם מקילה תיאוריה מהפכנית נכונה, אשר גם היא איננה דוגמה ומתגבשת סופית רק בקשר הדוק עם הפרקטיקה של תנועה המונית באמת ומהפכנית באמת.

אם היה לאל-ידו של הבולשביזם לעצב ולהגשים בהצלחה בשנים 1920-1917, בתנאים קשים מאין כמוהם, ריכוז קפדני ביותר ומשמעת-ברזל, הרי הסיבה לכך נעוצה, פשוטו כמשמעו, בשורת ייחודים היסטוריים של רוסיה.

מצד אחד, התהווה הבולשביזם בשנת 1903 על בסיס מוצק ביותר של תורת המרכסיזם. ואילו את הנכונות של תורה מהפכנית זו - ורק זו - הוכיח לא רק הניסיון העולמי של כל המאה ה- 19, אלא, במיוחד, גם ניסיון התעיות והתנודות, הטעויות והאכזבות של המחשבה המהפכנית ברוסיה. במשך מחצית המאה בקירוב, משנות ה- 40 ועד שנות ה- 90 של המאה הקודמת, חיפשה המחשבה המתקדמת ברוסיה בצימאון ובלהט, תחת עולו של הצאריזם הפראי והריאקציוני מאין-כמוהו, תיאוריה מהפכנית נכונה, כשהיא עוקבת בשקידה מפליאה ובקפדנות אחר כל "מילה אחרונה" בתחום זה באירופה ובאמריקה. ואמנם, המרכסיזם, כתורה מהפכנית נכונה אחת ויחידה, בא לה לרוסיה באמת בייסורים תוך כדי היסטוריה בת יובל שנים של קורבנות ועינויים לא יתוארו, של גבורה מהפכנית מאין-כמוה, של מרץ לא ישוער ומסירות נפש בחיפושים, בלימוד, בהתנסות מעשי, באכזבות, בבדיקה, בהשוואה לניסיון של אירופה. הודות לחיי-גלות, שנכפו על-ידי הצאריזם, היו לרוסיה המהפכנית במחצית השניה של המאה ה- 19 שפע כה רב של קשרים אינטרנציונליים, בקיאות מובהקת בצורות העולמיות ובתיאוריות של התנועה המהפכנית, כפי שלא היו בשום ארץ בעולם.

מצד שני, הבולשביזם, שהתהווה על יסוד תיאורטי מוצק זה, עבר היסטוריה מעשית בת 15 שנים (1917-1903), שאין דוגמתה בעולם לפי עושר ניסיונה. שכן שום ארץ לא נתנסתה ב- 15 שנים אלו אפילו בקירוב בשפע כה רב של ניסיון מהפכני, של מהירות ורבגוניות בחילופי הצורות של התנועה - הלגלית והבלתי-לגלית, השלווה והסוערת, המחתרתית והגלויה, הנערכת בחוגים וההמונית, הפרלמנטרית והטרוריסטית. בשום ארץ לא רוכז בפרק-זמן כה קצר עושר רב כזה של צורות, גוונים, שיטות-מאבק של *כל* המעמדות בחברה של ימינו - ועם זאת מאבק, אשר בתוקף נחשלותה של הארץ וכובד עולו של הצאריזם הבשיל במהירות מיוחדת, סיגל לעצמו בצימאון מיוחד ובהצלחה את "המילה האחרונה" המתאימה של הניסיון הפוליטי האמריקאי והאירופי.

III השלבים העיקריים בתולדות הבולשביזם

השנים של הכנת המהפכה (1905-1903). בכל מקום מורגשת בואה של הסופה האדירה. בכל המעמדות תסיסה ותכונה. בחוץ-לארץ מציבה עיתונות המהגרים את *כל* שאלות-היסוד של המהפכה באופן תיאורטי. נציגי שלושת המעמדות היסודיים, שלושת הזרמים הפוליטיים העיקריים - הליברלי-בורגני, הזעיר-בורגני-הדמוקרטי (המוסווה תחת שלטי הכיוונים "הסוציאל-דמוקרטי" והסוציאל-רבולוציוני"[3]) והפרולטרי-מהפכני - מקדימים ומכשירים במאבק עקשני ביותר של השקפות פרוגרמתיות וטקטיות את המאבק הגלוי של המעמדות בעתיד. *כל* השאלות, עליהן ניטש המאבק החמוש של ההמונים בשנים 1907-1905 ובשנים 1920-1917, אפשר (וצריך) להתחקות על שורשיהן, בצורתן העוברית, על פי העיתונות של הימים ההם. והרי בין שלושת הכיוונים העיקריים יש, כמובן, ככל שתרצו תצורות-ביניים, תצורות-מעבר, תצורות-למחצה. ביתר-דיוק:

במאבק הביטאונים, המפלגות, הסיעות, הקבוצות, מתגבשים אותם כיוונים רעיוניים-פוליטיים, שהנם כיוונים מעמדיים באמת; המעמדות מחשלים לעצמם את הנשק הרעיוני-הפוליטי הראוי לקרבות העתידים לבוא.

שנות המהפכה (1907-1905). כל המעמדות יוצאים בגלוי. כל ההשקפות הפרוגרמתיות והטקטיות נבחנות בפעולות ההמונים. מאבק-שביתות ברוחב ובחריפות כאלה שלא נראו עוד בעולם. גאות ומעבר של השביתה הכלכלית לשביתה פוליטית ושל זו הפוליטית להתקוממות. בחינה מעשית של יחסי-הגומלין בין הפרולטריון המנהיג לבין האיכרות המונהגת, ההססנית, הבלתי-יציבה. הולדת צורת-הארגון הסובייטית במהלך ההתפתחות הסטיכית של המאבק. הוויכוחים של הימים ההם על ערך הסובייטים מקדימים את המאבק הגדול של השנים 1920-1917. חילופי צורות-מאבק פרלמנטריות ולא-פרלמנטריות, חילופי טקטיקה של חרם על הפרלמנטריזם ושל השתתפות בו, של הצורות הלגליות והאי-לגליות במאבק, וכן יחסי-הגומלין והקשרים ביניהן - כל אלה מצטיינים בעושר רב להפליא של תוכנם. כל חודש בתקופה זו היה שווה מבחינת הקניית היסודות של המדע הפוליטי - הן להמונים והן למנהיגים, הן למעמדות והן למפלגות - לשנה של התפתחות "שלווה", "קונסטיטוציונית". אילולא "חזרה כללית" זו של שנת 1905 היה בלתי-אפשרי ניצחונה של מהפכת אוקטובר 1917.

שנות הריאקציה (1910-1907). הצאריזם ניצח. כל המפלגות המהפכניות והאופוזיציוניות הוכו, הובסו. שפל, דמורליזציה, פילוגים, פירוד ומבוכה, רנגטיות, פורנוגרפיה במקום פוליטיקה. התגברות המשיכה לאידיאליזם הפילוסופי; מיסטיציזם ככסות להלכי-רוח של מהפכת-נגד. אך באותו זמן עצמו התבוסה הגדולה היא הנותנת למפלגות המהפכניות ולמעמד המהפכני לקח ממשי ורב-תועלת, לקח של דיאלקטיקה היסטורית, לקח של הבנה, של כושר ואמנות לנהל מאבק פוליטי. ידידים ניכרים בעת צרה. גייסות מובסים לומדים היטב.

הצאריזם שניצח נאלץ להרוס בקצב מזורז את שרידי ההווי הטרום-בורגני, הפטריארכלי ברוסיה. התפתחותה הבורגנית צועדת קדימה במהירות מפליאה. האשליות החוץ-מעמדיות, העל-מעמדיות, האשליות בדבר האפשרות להימנע מהקפיטליזם מתפזרות כעפר ואפר. המאבק המעמדי מופיע בצורה חדשה לגמרי ולכן גם בבהירות-יתר.

על המפלגות המהפכניות להשלים את לימודיהן. הן למדו לתקוף. עתה יש להבין, כי הכרח הוא להשלים תורה זו בתורה, כיצד לסגת נסיגה נכונה יותר. יש להבין - והמעמד המהפכני לומד להבין מניסיונו המר - כי אין לנצח בלי ללמוד ולדעת להתקיף נכון ולסגת נכון. מכל המפלגות האופוזיציוניות והמהפכניות המבוססות, הבולשביקים הם שנסוגו בסדר הרב ביותר, בהפסד המועט ביותר ל"צבאם", בקיום גרעינו במידה הרבה ביותר, בפילוגים הקטנים ביותר (לפי עומקם וחוסר יכולת לרפאם), בדמורליזציה הפחותה ביותר, בכושר הרב ביותר לחדש את העבודה בהיקף נרחב ביותר, בצורה נכונה ובמרץ רב ביותר. וכל זה השיגו הבולשביקים רק משום שהוקיעו ללא רחם וגירשו את מהפכני-המליצה, שלא אבו להבין, כי יש לסגת, יש לדעת לסגת, כי חובה היא ללמוד ולדעת לעבוד באורח לגלי בפרלמנטים הריאקציוניים ביותר, בארגונים מקצועיים, קואופרטיביים, בארגוני-ביטוח ובארגונים דומים אחרים ריאקציוניים ביותר.

שנות העלייה (1914-1910). תחילה הייתה העלייה איטית עד מאוד. לאחר-מכן, לאחר מאורעות-לנה בשנת 1912 [ירי המשטרה בפועלים השובתים באזור נהר הלנה - Lena - בסיביר] הייתה העלייה מהירה יותר במקצת. בהתגברם על קשיים שלא היו כמוהם, דחקו הבולשביקים את רגלי המנשביקים, אשר את תפקידם, כסוכני הבורגנות בתנועת הפועלים, הבינה מצוין כל הבורגנות לאחר שנת 1905, ומשום-כך תמכה בהם הבורגנות כולה בריבוא דרכים נגד הבולשביקים. אך הבולשביקים לעולם לא היו מצליחים להגיע להישג זה, אילולא נקטו טקטיקה נכונה של איחוד העבודה האי-לגלית עם ניצול הכרחי של "האפשרויות הלגליות". בדומה [הפרלמנט הרוסי - Duma] הריאקציונית ביותר כבשו הבולשביקים את כל המחלקה הפועלית. [כאן "מחלקה" הוא תרגום מקורב ל- "קוריה" - curia בלטינית, כלומר מחלקת בחירה. הבחירות לדומה הרוסית נערכו לפי מחלקות קבועות, אשר אחת מהן נקראה מחלקת פועלים, ובוחריה היו פועלים מאזורי התעשייה]

המלחמה האימפריאליסטית הכלל-עולמית הראשונה (1917-1914). הפרלמנטריזם הלגלי, בתנאי הריאקציוניות הקיצונית של "הפרלמנט", משרת שרות מועיל ביותר את מפלגת הפרולטריון המהפכני, את הבולשביקים. הצירים-הבולשביקים הולכים לסיביר[4]. בעיתונות המהגרים מוצאים את ביטויים המלא כל גווני ההשקפות של הסוציאל-אימפריאליזם, הסוציאל-שוביניזם, הסוציאל-פטריוטיזם, האינטרנציונליזם העקבי והבלתי-עקבי, הפציפיזם והשלילה המהפכנית של האשליות

הפציפיסטיות. השוטים המלומדים והחלשלושים הזקנים של האינטרנציונל השני, שעיקמו חוטמם בזלזול וביהירות כלפי שפע "הסיעות" בסוציאליזם הרוסי והעקשנות של המאבק ביניהן, לא יכלו - עת שללה המלחמה את "הלגליות" המהוללת *בכל* הארצות המתקדמות - לארגן, ולו במידת-מה, חילוף-השקפות כזה (אי-לגלי) ועיצוב חופשי כל-כך (אי-לגלי) של השקפות נכונות, כפי שארגנו המהפכנים הרוסים בשוויצריה ובשורת ארצות אחרות. דווקא משום-כך נתגלו הן הסוציאל-פטריוטים הישירים והן "הקאוטסקיאנים" בכל הארצות כבוגדי הפרולטריון מן הגרועים ביותר. ואם הבולשביזם ידע לנצח בשנים 1917-1920, הרי אחת הסיבות העיקריות לניצחון זה הייתה העובדה, כי הבולשביזם עוד מסוף שנת 1914 הוקיע ללא-רחם את הנבזות, הנבלות והשיפלות של הסוציאל-שוביניזם ושל "הקאוטסקיאניות" (לה מתאימים הלונגטיזם[5] בצרפת, השקפות המנהיגים של מפלגת העבודה הבלתי-תלויה[6] והפביאנים[7] באנגליה, טורטי [Turati] באיטליה וכו'), ואילו ההמונים מניסיונם הם השתכנעו לאחר-מכן במידה גדלה והולכת, בנכונות השקפותיהם של הבולשביקים.

המהפכה השניה ברוסיה (מפברואר עד אוקטובר 1917). הצאריזם המיושן ללא-תקנה וחשוך-המרפא יצר (בעזרת המהלומות והקשיים של המלחמה רבת-הייסורים) כוח-הרס מאין כמוהו, המכוון נגדו. תוך ימים מספר נהפכה רוסיה לרפובליקה בורגנית-דמוקרטית, חופשית יותר - בתנאי המלחמה - מכל ארץ אחרת בעולם. את הממשלה התחילו לכונן מנהיגי המפלגות האופוזיציוניות והמהפכניות - כנהוג ברפובליקות "פרלמנטריות-קפדניות" ביותר, כשתואר מנהיג המפלגה האופוזיציונית בפרלמנט, ויהיה זה הריאקציוני ביותר, הקל על תפקידו העתיד של מנהיג זה במהפכה.

המנשביקים ו"הסוציאליסטים-רבולוציונרים" סיגלו לעצמם באופן המצוין ביותר את כל התכסיסים והגינונים, הנימוקים והסופיזמים של הגיבורים האירופיים מהאינטרנציונל השני, של "המיניסטריאליסטים"[8] ושאר הנשורת האופורטוניסטית.

כל מה שקוראים אנו כיום על השיידמנים [Scheidemann] ונוסקה [Noske], על קאוטסקי והילפרדינג [Hilferding], על רנר [Renner] ואוסטרליץ [Austerlitz], על אוטו באואר ופריץ אדלר, על טורטי ולונגה [Longuet], על הפביאנים והמנהיגים של מפלגת העבודה הבלתי-תלויה באנגליה - כל זה נראה לנו (וכך הוא הדבר למעשה) כחזרה משעממת, כפיזום חוזר של נעימה מוכרת ונושנה. כל זה ראינו כבר אצל המנשביקים. ההיסטוריה חמדה לה לצון ואילצה את האופורטוניסטים של ארץ מפגרת להקדים את האופורטוניסטים של שורת ארצות מתקדמות.

אם כל גיבורי האינטרנציונל השני פשטו את הרגל וקלונם הוקע ברבים בשאלת הסובייטים והשלטון הסובייטי, אם ב"בהירות" מיוחדת נתגלה קלונם והסתבכו בשאלה זו מנהיגיהן של שלוש מפלגות חשובות מאוד, שיצאו עתה מן האינטרנציונל השני (דהיינו: המפלגה הסוציאל-דמוקרטית הבלתי-תלויה הגרמנית[9], המפלגה הלונגטיסטית הצרפתית ומפלגת העבודה הבלתי-תלויה האנגלית), אם הם כולם נתגלו כעבדי הדעות הקדומות של הדמוקרטיה הזעיר-בורגנית (ממש ברוח הזעיר-בורגנים של שנת 1848, שקראו לעצמם "סוציאל-דמוקרטים"), הרי *כבר* ראינו *כל זאת* בדוגמת המנשביקים. ההיסטוריה חמדה לה לצון, כי ברוסיה נולדו בשנת 1905 הסובייטים, כי בפברואר-אוקטובר 1917 זייפו אותם המנשביקים, שפשטו את הרגל מפאת אי-כושרם להבין את תפקידם וערכם, וכי עתה בעולם כולו נולד הרעיון של השלטון הסובייטי, רעיון המתפשט במהירות מאין-כמוה בקרב הפרולטריון של כל הארצות, ואילו הגיבורים הוותיקים של האינטרנציונל השני גם-כן פושטים את הרגל *בכל מקום* מפאת אי-כושרם להבין את תפקידם וערכם של הסובייטים, כמו המנשביקים שלנו. הניסיון הוכיח, כי בשאלות מסוימות מהותיות ביותר של המהפכה הפרולטרית יבצעו בהכרח *כל* הארצות את מה שבצעה רוסיה.

במאבקם עטור-הניצחון נגד הרפובליקה הפרלמנטרית הבורגנית (למעשה) ונגד המנשביקים פתחו הבולשביקים בזהירות יתרה והכשירוהו כלל לא בפשטות - למרות אותן השקפות המזדמנות עתה לעתים קרובות באירופה ובאמריקה. לא קראנו בתחילת התקופה האמורה למיגור הממשלה, אלא הסברנו את אי-אפשרות מיגורה בלי שיחולו תחילה שינויים בהרכב הסובייטים ובהלך-רוחם. לא הכרזנו חרם על הפרלמנט הבורגני, האספה המכוננת, אלא אמרנו - מאז כינוס אפריל[10] (1917) של מפלגתנו היינו אומרים רשמית בשם מפלגתנו, כי רפובליקה בורגנית עם אספה מכוננת טובה מרפובליקה כזאת בלי אספה מכוננת, ואילו רפובליקה "פועלית-איכרית", סובייטית, טובה מכל רפובליקה בורגנית-דמוקרטית, פרלמנטרית. בלי הכשרה כזאת, הכשרה זהירה, מדוקדקת, מיושבת וממושכת, לא היינו יכולים לנחול ניצחון באוקטובר 1917 ואף לא לקיים בידינו ניצחון זה.

IV מי הם האויבים בקרב תנועת הפועלים, אשר במאבק עמם גדל, נתחזק ונתחשל הבולשביזם?

ראשית-כל ובעיקר במאבק נגד האופורטוניזם, אשר בשנת 1914 גאה ועבר לסוציאל-שוביניזם, עבר לחלוטין לצד הבורגנות נגד הפרולטריון. טבעי הוא, שהיה זה אויבו העיקרי של הבולשביזם בתוך תנועת-הפועלים. הוא מוסיף להיות אויב עיקרי בקנה-מידה בינלאומי. לאויב זה הקדיש ומקדיש הבולשביזם תשומת-לב רבה ביותר. צד זה של פעילות הבולשביקים ידוע עתה למדי גם בחוץ-לארץ.

דברים אחרים יש לומר על אויבו האחר של הבולשביזם בקרב תנועת הפועלים. בחו"ל מעט מדי יודעים עדיין, שהבולשביזם גדל, נתגבש ונתחשל במאבק רב-שנים נגד *המהפכנות הזעיר-בורגנית*, הדומה לאנרכיזם, או השואבת משהו ממנו, הנסוגה בכל דבר מהותי מתנאיו וצרכיו של מאבק מעמדי פרולטרי עקבי ומתמיד. מבחינה תיאורטית לגבי המרכסיזם נקבע לחלוטין - והדבר אושר במלואו על-ידי הניסיון של כל המהפכות האירופיות והתנועות המהפכניות - כי בעל-קניין זעיר, בעל-עסק זעיר (טיפוס סוציאלי המיוצג ייצוג רחב מאוד, המוני, בארצות אירופה רבות), הנתון בקפיטליזם לדיכוי מתמיד ולעתים קרובות מאוד להרעת תנאי-החיים ולהתרוששות מהירה וחריפה מאין כמוה, עובר על-נקלה למהפכנות קיצונית, אך אינו מסוגל לגלות כוח-התמדה, כושר-ארגון, משמעת, תקיפות. בורגני זעיר, "אחוז-טירוף" מזוועות הקפיטליזם - זוהי תופעה סוציאלית, האופיינית, כמו גם האנרכיזם, לכל הארצות הקפיטליסטיות. אי-יציבותה של מהפכנות כזאת, עקרותה, סגולתה להפוך במהירות להכנעה, לאדישות, לדברים שבדמיון, ואפילו למשיכה "מטורפת" אל כל זרם בורגני "אופנתי" - זה גלוי וידוע לכל. אולם ההודאה התיאורטית, המופשטת, באמיתות אלו עדיין אינה פוטרת בשום פנים את המפלגות המהפכניות משגיאות ישנות, המתגלות תמיד מסיבה בלתי-צפויה, בצורה חדשה במקצת, בכסות או בסביבה שלא נראתה עד כה, בנסיבות מקוריות - פחות או יותר מקוריות.

האנרכיזם שימש לעתים מעין עונש על חטאיה האופורטוניסטיים של תנועת-הפועלים. שני הכיעורים השלימו זה את זה אהדדי. ואם ברוסיה, על אף ההרכב הזעיר-בורגני יותר של אוכלוסייתה לעומת ארצות-אירופה, היה האנרכיזם בעל השפעה מבוטלת יחסית בתקופת שתי המהפכות (1905 ו- 1917) ובעת הכשרתן, יש, בלי ספק, לזקוף דבר זה במידה מסוימת לזכות הבולשביזם, שניהל תמיד מאבק עקשני ביותר, מאבק ללא-פשרה נגד האופורטוניזם. אומר אני "במידה מסוימת", שכן תפקיד חשוב עוד יותר בהחלשת האנרכיזם ברוסיה מילאה העובדה, שניתנה לו האפשרות בעבר (בשנות ה- 70 של המאה ה- 19) להתפתח התפתחות מפוארת מאין כמוה ולגלות עד הסוף את אי-נכונותו, את אי-יכולתו לשמש תורה מדריכה למעמד המהפכני.

הבולשביזם, עם התהוותו בשנת 1903, רכש את מסורת המאבק ללא-רחם נגד המהפכנות הזעיר-בורגנית האנרכיסטית-למחצה (או המסוגלת לדבר בלשון-חלקות עם האנרכיזם), והרי מסורת זו הייתה תמיד לסוציאל-דמוקרטיה והתחזקה במיוחד אצלנו בשנים 1900-1903, עת הונחו יסודות המפלגה ההמונית של הפרולטריון המהפכני ברוסיה. הבולשביזם סיגל לעצמו והמשיך את המאבק נגד המפלגה, שביטאה במידה הרבה ביותר את המגמות של מהפכנות זעיר-בורגנית, היינו, נגד המפלגה של "הסוציאליסטים-רבולוציונרים", בשלוש נקודות-יסוד. ראשית, מפלגה זו, ששללה את המרכסיזם, התעקשה ולא רצתה (ואולי נכון יותר לומר: לא יכלה) להבין את ההכרח בחישוב אובייקטיבי קפדני של הכוחות המעמדיים ויחסי-הגומלין שלהם בטרם ביצעה פעולה פוליטית כלשהי. שנית, מפלגה זו ראתה את "המהפכנות" המיוחדת שלה או את "השמאליות" שלה בכך, שהכירה בטרור אינדיבידואלי, בהתנקשויות - וזאת אנו, המרכסיסטים, דחינו בתוקף. כמובן, דחינו את הטרור האינדיבידואלי רק מטעמים של תכליתיות, כי הרי עוד פלכנוב בשנים 1900-1903, בהיותו מרכסיסט ומהפכן, שם ללעג ולבוז את האנשים, שהיו מסוגלים לגנות "עקרונית" את הטרור של המהפכה הצרפתית הגדולה או את הטרור בכלל מצד מפלגה מהפכנית שניצחה ואשר עליה שמה מצור הבורגנות של העולם כולו. שלישית, "הסוציאליסטים-רבולוציונרים" ראו "שמאליות" בלגלוגם על החטאים האופורטוניסטיים הקטנים יחסית של הסוציאל-דמוקרטיה הגרמנית, בחקותם עם זאת את האופורטוניסטים הקיצוניים של מפלגה זו עצמה בשאלה האגררית, למשל, או בשאלת הדיקטטורה של הפרולטריון.

ההיסטוריה, כמו בדרך אגב, נתנה עתה בקנה-מידה רחב, היסטורי-עולמי, את אישור הדעה, שעמדנו עליה תמיד, דהיינו, כי הסוציאל-דמוקרטיה הגרמנית *המהפכנית* (שימו-לב כי עוד פלכנוב בשנים 1900-1903 דרש להוציא את ברנשטיין מן המפלגה, והבולשביקים, בהתמידם במסורת זו, הוקיעו בשנת 1913 את כל השפלות, הנבלות והבגידה של לגין[11]) - כי הסוציאל-דמוקרטיה הגרמנית המהפכנית היא שהייתה *הקרובה ביותר* למפלגה, לה זקוק הפרולטריון המהפכני, כדי שיוכל לנצח. כעת, בשנת 1920, לאחר כל ההתמוטטויות והמשברים המחפירים של תקופת המלחמה ושל השנים הראשונות לאחריה, רואים אנו בבהירות, כי מכל המפלגות המערביות

הסוציאל-דמוקרטיה המהפכנית הגרמנית היא שנתנה את המנהיגים הטובים ביותר, וכן התאוששה, החלימה, שבה לאיתנה לפני מפלגות אחרות. זאת רואים מדוגמת מפלגת הספרטקאים[12], וגם מדוגמת האגף השמאלי, הפרולטרי של "המפלגה הסוציאל-דמוקרטית הבלתי-תלויה של גרמניה", המנהל ללא-רתיעה מאבק נגד האופורטוניזם וחוסר-האופי של הקאוטסקים, ההילפרדינגים, הלדבורים [Ledebour], הקריספינים [Crispien]. אם להעיף עתה מבט כללי על תקופה היסטורית שנשלמה כל-כולה, היינו, למן הקומונה הפריסאית ועד לרפובליקה הסובייטית הסוציאליסטית הראשונה, הרי יקום לנגד עינינו המתאר המוגדר והבלתי-מוטל בספק של יחס המרכסיזם אל האנרכיזם בכלל. המרכסיזם צדק בסופו של דבר, ואם האנרכיסטים הצביעו, ובצדק, על האופורטוניזם של ההשקפות לגבי המדינה, השולטות בקרב רוב המפלגות הסוציאליסטיות, הרי, ראשית, אופורטוניזם זה היה כרוך בעיוות ואפילו בהעלמה ממש של השקפות מרכס על המדינה (בספרי "המדינה והמהפכה" ציינתי, כי בבל גנז במשך 36 שנים, מ-1875 ועד 1911, את איגרתו של אנגלס[13], שהוקיעה בהבלטה מיוחדת, בחריפות, במישרין ובבהירות את האופורטוניזם שבהשקפות הסוציאל-דמוקרטיות המקובלות לגבי המדינה); שנית, התיקון של השקפות אופורטוניסטיות אלו, ההכרה בשלטון הסובייטי ובעליונותו לעומת הדמוקרטיה הבורגנית הפרלמנטרית - כל זה צמח ועלה במהירות יתרה ובמידה רחבה ממעמקי הזרמים המרכסיסטיים ביותר בקרב המפלגות הסוציאליסטיות של אירופה ואמריקה.

בשני מקרים קיבל מאבק הבולשביזם נגד הסטיות "שמאלה" במפלגתו-שלו ממדים גדולים במיוחד: בשנת 1908 בשאלת ההשתתפות ב"פרלמנט" הריאקציוני ביותר ובאגודות-פועלים לגליות המוגבלות בחוקים ריאקציוניים ביותר, ובשנת 1918 (שלום-ברסט[14]) בשאלה של התרת "פשרה" זו או אחרת.

בשנת 1908 הוצאו הבולשביקים "השמאליים" ממפלגתנו בשל סירובם העקשני להבין את הכרח ההשתתפות ב"פרלמנט" הריאקציוני ביותר[15]. "השמאליים", עליהם נמנו הרבה מהפכנים מצוינים, שלאחר-מכן נשאו בכבוד (ומוסיפים לשאת) את שם חברי המפלגה הקומוניסטית - הסתמכו במיוחד על הניסיון המוצלח של החרם בשנת 1905. כאשר הכריז הצאר, באוגוסט 1905, על כינוסו של "הפרלמנט" המייעץ[16], הכריזו הבולשביקים חרם עליו - כנגד כל המפלגות האופוזיציוניות וכנגד המנשביקים - ואמנם מהפכת אוקטובר 1905[17] אכן מחתה אותו. באותו זמן התברר החרם כמעשה נכון, לא משום שנכונה היא, בדרך-כלל, אי-השתתפות בפרלמנטים ריאקציוניים, אלא משום שנכון היה החישוב לגבי המצב האובייקטיבי, שהוליך להפיכה מהירה של השביתות ההמוניות לשביתה פוליטית, לאחר-מכן לשביתה מהפכנית ולבסוף להתקוממות. והרי המאבק התנהל בשל כך, האם להניח בידי הצאר את עניין כינוסו של המוסד המייצג הראשון או להוציא כינוס זה מידי השלטון הישן. במידה שלא היה ולא יכול היה להיות הביטחון בקיום מצב אובייקטיבי דומה, וכן בכיוון ובקצב דומה של התפתחותו, בה-במידה חדל החרם להיות נכון.

החרם הבולשביסטי על "הפרלמנט" בשנת 1905 העשיר את הפרולטריון המהפכני בניסיון פוליטי בעל ערך יוצא-מן-הכלל, בהראותו כי תוך צורות-מאבק לגליות ואי-לגליות, פרלמנטריות וחוץ-פרלמנטריות, לעתים מועיל ואף הכרחי לדעת לוותר על צורות-המאבק הפרלמנטריות. אולם, העברה עיוורת, חקיינית ואי-ביקורתית של ניסיון זה לתנאים *אחרים*, לנסיבות אחרות הנה משגה חמור ביותר. שגיאה, אם-כי לא חמורה והניתנת בקלות לתיקון[b] היה כבר החרם של הבולשביקים על "הדומה" בשנת 1906. שגיאה חמורה ביותר הניתנת בקושי לתיקון היה החרם בשנים 1907, 1908 ובשנים שלאחר-מכן, כאשר, מצד אחד, אי-אפשר היה לצפות לגאות מהירה מאוד של הגל המהפכני ולמעברו להתקוממות, וכאשר, מצד שני, ההכרח בשילוב העבודה הלגלית והבלתי-לגלית נבע מכל המצב ההיסטורי במונרכיה הבורגנית המתחדשת. עתה, כאשר מפנים אנו מבטנו אחורה, אל התקופה ההיסטורית שנשלמה לחלוטין, כאשר נתגלה כבר לגמרי הקשר בינה לבין התקופות הבאות אחריה - נעשה ברור במיוחד, כי הבולשביקים *לא היו יכולים* לקיים (לא כל-שכן: לחזק, לפתח, להגביר) את הגרעין היציב אשר למפלגתו המהפכנית של הפרולטריון בשנים 1908-1914, אילולא הצליחו לשמור במאבק חמור ביותר על *הכרחיות* האיחוד של צורות-המאבק הלגליות עם האי-לגליות, תוך השתתפות *הכרחית* בפרלמנט הריאקציוני ביותר ובמוסדות אחרים (קופות-ביטוח ועוד), המוגבלים על-ידי חוקים ריאקציוניים.

בשנת 1918 לא הגיע העניין לידי פילוג. הקומוניסטים "השמאליים" הקימו אז רק קבוצה מיוחדת או "סיעה" בתוך מפלגתנו, וגם זאת לא לזמן רב. באותה שנה, שנת 1918, נציגיו המובהקים של

---

[b] כלפי הפוליטיקה והמפלגות ניתן ליישם - בשינויים מתאימים - את מה שמתייחס לאנשים בודדים. חכם הוא לא מי שלא עושה שגיאות. אנשים כאלה אין, וגם לא יכולים להיות בנמצא. חכם הוא מי שעושה שגיאות לא מהותיות ביותר ומי שיודע לתקן אותן בקלות ובמהירות.

"הקומוניזם השמאלי" כגון החברים רדק [Radek] ובוכרין [Bukharin], הודו בגלוי בשגיאתם. הם דימו בנפשם, כי שלום-ברסט אין להתירו מבחינה עקרונית והוא נושא נזק למפלגת הפרולטריון המהפכני בהיותו פשרה עם האימפריאליסטים. ואמנם הייתה זו באמת פשרה עם האימפריאליסטים, אך פשרה כזאת דווקא, שהייתה *הכרחית* בנסיבות כאלו.

כיום, כאשר שומע אני דברי קטרוג על הטקטיקה שלנו עם חתימת שלום-ברסט, למשל, מפי "הסוציאליסטים-רבולוציונרים", או בשומעי את הערתו של החבר לנסברי [Lansbury] בשיחתו עמי: "מנהיגי הטרייד-יוניונים שלנו באנגליה אומרים, כי פשרות מותרות גם להם, אם היו מותרות לבולשביזם", הריני עונה כרגיל קודם-כל בהשוואה פשוטה ו"פופולרית":

תאר לעצמך, כי את מכוניתך עצרו שודדים חמושים. הנך נותן להם את הכסף, את תעודת-הזהות, את האקדח והמכונית. אתה נגאל מהשכנות הנעימה עם השודדים. הפשרה, בלי-ספק, בולטת לעין "Do ut des" ("אני נותן" לך את הכסף, הנשק, המכונית, "כדי שאתה תיתן" לי את האפשרות להסתלק בשלום). אך קשה למצוא אדם שפוי בדעתו שיכריז, כי פשרה כזאת "'אין להתירה מבחינה עקרונית", או יכריז, כי אדם, שעשה פשרה כזאת, הוא שותפם של השודדים (אם-כי השודדים, בהתיישבם במכונית, יוכלו להשתמש בה ובנשק לשם ביצוע שוד חדש). הפשרה שלנו עם השודדים של האימפריאליזם הגרמני הייתה דומה לפשרה מעין זו.

אך כאשר המנשביקים והס.-ר.-ים ברוסיה, אנשי שיידמן (ובמידה רבה הקאוטסקיאנים) בגרמניה, אוטו באואר ופרידריך אדלר (ולא כל-שכן האדונים רנר ושות') באוסטריה, הרנודלים [Renaudel], הלונגה ושות' בצרפת, הפביאנים, "הבלתי-תלויים" ו"העמלנים" ("הלבוריסטים"[18]) באנגליה עשו בשנים 1914-1918 ובשנים 1918-1920 "*פשרות*" עם השודדים של הבורגנות שלהם, ולעתים גם של הבורגנות "בעלת-הברית" *נגד* הפרולטריון המהפכני של ארצם-הם - אזי נהגו האדונים הללו *כשותפים לשוד*.

המסקנה ברורה: לשלול פשרות "מבחינה עקרונית", לשלול כל התרה של פשרות בכלל, ותהיינה אשר תהיינה, אין זה אלא מעשה-ילדות, שקשה אף להתייחס אליו ברצינות. פוליטיקאי, השואף להביא תועלת לפרולטריון המהפכני, צריך לדעת להבליט מקרים קונקרטיים דווקא של פשרות כאלו שאין להתירן, בהן באים לידי ביטוי האופורטוניזם והבגידה, ולהפנות את כל כוחה של הביקורת, את חודה של הוקעה ללא-רחם ושל מלחמה ללא-רתיעה נגד הפשרות ***הקונקרטיות הללו***, בלי להתיר לסוציאליסטים "העסקנים" ולישועים הפרלמנטריים בעלי הניסיון הרב להתחמק ולהשתמט מאחריות על-ידי שיקולים בדבר "פשרות בכלל". האדונים "המנהיגים" האנגליים של הטרייד-יוניונים וכן של האגודה הפביאנית ושל מפלגת העבודה "הבלתי-תלויה" אכן מתחמקים בדרך זו מאחריות *לבגידה שביצעו*, לפשרה *כזאת* שעשו, שפירושה האמיתי הוא אופורטוניזם גרוע ביותר, מעילה ובגידה.

יש פשרות ויש פשרות. צריך לדעת לנתח את המצב, את התנאים הקונקרטיים של כל פשרה או כל סוג של פשרה. יש ללמוד להבדיל בין אדם, הנותן לשודדים את הכסף והנשק, כדי להמעיט את הרע, שנגרם על-ידי השודדים, ולהקל על תפיסתם והוצאתם להורג, לבין אדם, הנותן לשודדים את הכסף והנשק, כדי להשתתף בחלוקת שללם. בפוליטיקה דבר זה כלל לא-תמיד קל כל כך, כמו בדוגמונת הילדותית-הפשוטה. אך כל מי שהיה רוצה להמציא לפועלים מתכון של פתרונות מוכנים-מראש לכל מקרי-החיים, או שהיה מבטיח, כי במדיניות הפרולטריון המהפכני לא יהיה כל קושי או מצב מסובך כלשהו, הרי אדם זה היה פשוט שרלטן.

כדי למנוע דברי-סלף, אנסה להתוות, ולו בקיצור נמרץ, כמה הנחות-יסוד לניתוח פשרות קונקרטיות.

מפלגה, שבאה לידי פשרה עם האימפריאליסטים הגרמנים, פשרה שעיקרה היה חתימת שלום-ברסט, עיצבה את האינטרנציונליזם שלה הלכה למעשה מסוף שנת 1914. היא לא חששה מלהכריז על הסיסמה של תבוסת המונרכיה הצארית ולהוקיע את "הגנת המולדת" במלחמה בין שני טורפים אימפריאליסטיים. צירי הפרלמנט של מפלגה זו הלכו לסיביר, תחת ללכת במשעול המוביל לתיקי שרים בממשלה הבורגנית. המהפכה, שמיגרה את הצאריזם והקימה רפובליקה דמוקרטית, העמידה מפלגה זו במבחן חדש ואדיר ביותר: היא לא הסכימה לכל פשרה עם האימפריאליסטים "שלה", אלא הכשירה את מיגורם ואמנם מיגרה אותם. מפלגה זו, לאחר שנטלה את השלטון לידיה, הרסה עד היסוד את הקניין של בעלי-האחוזות ושל בעלי-ההון. בפרסמה ובבטלה את ההסכמים הסודיים של האימפריאליסטים, הציעה מפלגה זו שלום *לכל* העמים ונכנעה לכפייתם של טורפי-ברסט רק לאחר שהאימפריאליסטים האנגלו-צרפתיים הכשילו את

השלום, ואילו הבולשביקים עשו כל מה שאפשר היה לעשות בכוח-אנוש להחשת המהפכה בגרמניה ובארצות אחרות. נכונותה הגמורה של פשרה כזאת, שבוצעה בידי מפלגה כזאת במצב כזה, הולכת ומתחוורת מדי-יום לעין-כל.

המנשביקים והס.-ר.-ים ברוסיה (ככל מנהיגי האינטרנציונל השני בעולם כולו בשנים 1914-1920) התחילו מבגידה, בהצדיקם במישרין או בעקיפין את "הגנת המולדת", כלומר את הגנת הבורגנות החמסנית *שלהם*, הם המשיכו בבגידתם, בהיכנסם לקואליציה עם הבורגנות של ארצם-*הם* ובהיאבקם יחד עם הבורגנות *שלהם* נגד הפרולטריון המהפכני של ארצם. הגוש שלהם תחילה עם קרנסקי [Kerenskij] והקדטים ולאחר-מכן עם קולצ'ק [Kolchak] ודניקין [Denikin] ברוסיה, כמוהו כגוש של חבריהם-לדעה בחוץ-לארץ עם הבורגנות של ארצותיהם *הם*, היה מעבר לצד הבורגנות נגד הפרולטריון. הפשרה *שלהם* עם השודדים האימפריאליסטיים עיקרה, מתחילתה ועד סופה, היה, שהם הפכו את עצמם *לשותפים* לשוד האימפריאליסטי.

V הקומוניזם השמאלי בגרמניה. מנהיגים - מפלגה - מעמד - המון.

הקומוניסטים הגרמנים, שעליהם צריכים אנו עתה לייחד את הדיבור, אינם מכנים את עצמם "שמאליים" אלא - אם אינני טועה - "אופוזיציה עקרונית"[19]. אך העובדה, שאותם הולמים במלואם הסממנים של "מחלת הילדות של השמאליות", תבוא על ביטויה בהרצאת הדברים הבאה.

החוברת הקטנה "פילוג המפלגה הקומוניסטית של גרמניה (ברית הספרטקאים)", הניצבת על נקודת-המבט של אופוזיציה זו ושהוצאה לאור על-ידי "הקבוצה המקומית בפרנקפורט-על-המיין", מרצה בקצרה, בהבלטה, בדייקנות ובבהירות רבה ביותר את מהות ההשקפות של אופוזיציה זו. די בכמה ציטטות על מנת להעמיד את הקוראים על מהות זו:

"המפלגה הקומוניסטית היא מפלגת המאבק המעמדי התקיף ביותר..."
"... מבחינה פוליטית תקופת-מעבר זו" (בין הקפיטליזם לסוציאליזם) "הנה תקופת הדיקטטורה הפרולטרית..."
"... מתעוררת השאלה: מי צריך להיות נושאה של הדיקטטורה: ***המפלגה הקומוניסטית או המעמד הפרולטרי?***.. האם צריך *מבחינה עקרונית* לשאוף לדיקטטורה של המפלגה הקומוניסטית או לדיקטטורה של המעמד הפרולטרי ?..."

(כל ההדגשות בציטטה זו הן במקור).

להלן מאשים כותב החוברת את "הוועה"מ" של המפלגה הקומוניסטית הגרמנית בכך, כי אותו "הוועה"מ" מחפש דרכים *לקואליציה עם מפלגת הס.-ד. הבלתי תלויה של גרמניה*, כי *"שאלת ההכרה העקרונית בכל האמצעים הפוליטיים"* של המאבק, בכלל זה הפרלמנטריזם, הועלתה על-ידי "הוועה"מ" הזה רק לשם חיפוי על שאיפותיו האמיתיות והעיקריות לקואליציה עם הבלתי-תלויים. והחוברת ממשיכה ואומרת:

"האופוזיציה בחרה בדרך אחרת. דעתה היא, כי השאלה על שליטתה של המפלגה הקומוניסטית ועל הדיקטטורה של המפלגה אינה אלא שאלה של טקטיקה. בכל מקרה שליטת המפלגה הקומוניסטית הנה הצורה האחרונה של שליטת מפלגה בכלל. *מבחינה עקרונית* יש לשאוף לדיקטטורה של המעמד הפרולטרי. וכל צעדי המפלגה, כל ארגוניה, צורת מאבקה, האסטרטגיה והטקטיקה שלה מן ההכרח כי יכוונו לכך. בהתאם לכך יש לדחות בכל תוקף פשרה כלשהי עם מפלגות אחרות, חזרה כלשהי אל צורות מאבק פרלמנטריות, שעבר זמנן מבחינה היסטורית ופוליטית, מדיניות כלשהי של תמרון ופשרנות". "את השיטות הפרולטריות הספציפיות של מאבק מהפכני יש להדגיש הדגשה מוגברת. ולשם צירוף השכבות והחוגים הפרולטריים הרחבים ביותר, אשר צריכים להופיע במאבק המהפכני בהנהגת המפלגה הקומוניסטית, יש להכין צורות ארגוניות חדשות על יסוד רחב ביותר ובמסגרות רחבות ביותר. מקום ריכוז זה של כל היסודות המהפכניים הוא *איגוד הפועלים*, הבנוי על בסיס הארגונים של המפעלים התעשייתיים. בו צריכים להתאחד כל הפועלים, המודרכים על-ידי הסיסמה: הלאה מן האיגודים המקצועיים! כאן מתגבש הפרולטריון הנאבק בשורות-קרב רחבות ביותר. הכרה במאבק המעמדי, בשיטה הסובייטית ובדיקטטורה דייה לשם הצטרפות. כל החינוך הפוליטי, הבא לאחר-מכן, של ההמונים הנאבקים, וכן ההכוונה הפוליטית במאבק - הנם משימת המפלגה הקומוניסטית, הניצבת מחוץ לאיגוד הפועלים..."

"... שתי מפלגות קומוניסטיות ניצבות, אפוא, עתה זו מול זו:

האחת - מפלגת המנהיגים, השואפת לארגן את המאבק המהפכני ולהדריכו *מלמעלה* מתוך נכונות לפשרות ולפרלמנטריזם, כדי ליצור מצבים, שיאפשרו להם להיכנס לממשלה קואליציונית, שתקיים בידה את הדיקטטורה.

השניה - המפלגה ההמונית, המצפה לגאות המאבק המהפכני *מלמטה*, בהכירה ובהשתמשה לשם מאבק זה בשיטה אחת ויחידה, המוליכה בבהירות למטרה ובדחותה שיטות פרלמנטריות ואופורטוניסטיות כלשהן; שיטה יחידה זו היא שיטת *מיגור הבורגנות* ללא-תנאי, כדי לכונן לאחר מכן דיקטטורה מעמדית פרולטרית להגשמת הסוציאליזם..."

"... שם דיקטטורה של המנהיגים - כאן דיקטטורה של ההמונים! זוהי סיסמתנו".

אלו הן ההנחות המהותיות ביותר, האופייניות להשקפות האופוזיציה במפלגה הקומוניסטית הגרמנית.

כל בולשביק, שהשתתף במודע בהתפתחות הבולשביזם משנת 1903 או עקב אחריה מקרוב, יאמר מייד למקרא שיקולים אלה: "איזה בלאי ישן-נושן, המוכר זה מזמן! איזה מין ילדותיות "שמאלית"!"

אך נסתכל בשיקולים אלה הסתכלות קרובה יותר.

עצם הצבת השאלה: "דיקטטורה של המפלגה ***או*** דיקטטורה של המעמד? דיקטטורה (מפלגה) של המנהיגים ***או*** דיקטטורה (מפלגה) של ההמונים?" - מעידה על בלבול בלתי אפשרי במחשבה, בלבול שאין מוצא ממנו. בני-אדם מתאמצים *להמציא* משהו מיוחד-במינו ובשקידת התחכמותם נעשים מגוחכים. ידוע לכל, כי ההמונים נחלקים למעמדות; כי להעמיד את ההמונים לעומת המעמדות אפשר רק אם מציבים את הרוב העצום בכלל, שאינו מפוצל לפי מצבו במשטר החברתי של הייצור, לעומת הסוגים התופסים עמדה מיוחדת במשטר החברתי של הייצור; כי את המעמדות מנהיגות כרגיל וברוב המקרים, לפחות בארצות המתורבתות בנות-ימינו, המפלגות הפוליטיות; כי המפלגות הפוליטיות, בדרך-כלל, מונהגות על-ידי קבוצות יציבות פחות או יותר של אנשים בני-סמך, בעלי השפעה, מנוסים ביותר, הנבחרים לכהונות אחראיות ביותר, הנקראים מנהיגים. כל זה אלף-בית. כל זה פשוט וברור. לשם מה, אפוא, באה במקום כל אלה איזו שפת-עילגים, איזה מין וולאפיוק [שפה עולמית מלאכותית שהוחלפה אח"כ ע"י האספרנטו] חדש? מצד אחד הסתבכו האנשים, כנראה, משנקלעו למצב קשה, כאשר החילוף המהיר של מצבה הלגלי והאי-לגלי של המפלגה משבש את היחס הרגיל, התקין והפשוט בין המנהיגים, המפלגות והמעמדות. בגרמניה, כמו בארצות אירופה אחרות, התרגלו יתר-על-המידה ללגליות, לבחירה חופשית ונכונה של "המנהיגים" בוועידות המפלגה הסדירות, לבדיקה נוחה של הרכבן המעמדי של המפלגות על-ידי בחירות לפרלמנט, עצרות-עם, עיתונות, הלכי-רוח באיגודים המקצועיים ובאיגודים אחרים וכיוצא באלה. כאשר נתגלה ההכרח לעבור במהירות, בתוקף מהלכה הסוער של המהפכה והתפתחות מלחמת-האזרחים, מדברים רגילים אלה לחילופי רגליות ואי-לגליות, לאיחודן, לתכסיסים "בלתי-נוחים", "בלתי-דמוקרטיים", כדי להבליט, להקים או לקיים "קבוצות מנהיגים" - האנשים דעתם נתבלבלה עליהם והם התחילו להמציא דברי-הבל על-טבעיים. כנראה חברים מסוימים של המפלגה הקומוניסטית ההולנדית, אשר מזלם הרע גרם להם להיוולד בארץ קטנה, בעלת מסורת ותנאים של מצב לגלי יציב במיוחד ובעל זכויות-יתר מיוחדות - אנשים שמעולם לא ראו חילופי מצב לגלי ואי-לגלי, הסתבכו והתבלבלו בעצמם, עזרו להמצאת בדותות חסרות-טעם.

מצד שני, בולט לעין השימוש הבלתי-שקול והמקוטע במלים "אופנתיות" בזמננו, מלים על "המון" ו"מנהיגים". האנשים הרבו לשמוע ושיננו היטב את ההטחות כלפי "המנהיגים", את הצבתם לעומת "ההמון", אך לחשוב על הקשר בין כל אלה, להבהיר לעצמם את העניין - לא ידעו.

המחלוקת בין "המנהיגים" לבין "ההמונים" באה על ביטויה החריף והברור ביותר בכל הארצות בסוף המלחמה האימפריאליסטית ולאחריה. את הסיבה היסודית של תופעה זו הסבירו פעמים רבות מרכס ואנגלס בשנים 1852-1892 על פי דוגמת אנגליה. מצבה המונופולי של אנגליה בידל את "האריסטוקרטיה הפועלית" הקרתנית-למחצה, האופורטוניסטית, מן "ההמון". מנהיגי אריסטוקרטיה פועלית זו היו עוברים תדיר לצד הבורגנות, היו סמוכים על שולחנה במישרין או בעקיפין. מרכס רכש לעצמו שנאת-כבוד מצד נבלים אלה על שהוקיעם בגלוי כבוגדים. האימפריאליזם החדיש (של המאה ה- 20) יצר מצב מונופולי של זכויות-יתר בשביל כמה ארצות מתקדמות ועל רקע זה הופיע בכל מקום באינטרנציונל השני סוג של מנהיגים-בוגדים,

אופורטוניסטים, סוציאל-שוביניסטים, העומדים בתוקף על ענייניהם הגילדאיים, ענייני רובד האריסטוקרטיה הפועלית שלהם. נוצרה תלישות המפלגות האופורטוניסטיות מן "ההמון", כלומר, מהשכבות הרחבות ביותר של העמלים, מן הרוב שלהם, מהפועלים בעלי דרגת-השכר הנמוכה ביותר. ניצחון הפרולטריון המהפכני אינו אפשרי בלי מאבק עם הפגע הזה, בלי הוקעת קלונם ברבים וגירושם של המנהיגים האופורטוניסטיים, הסוציאל-בוגדים; ואמנם בפוליטיקה כזאת נקט האינטרנציונל השלישי.

להגיע בעניין זה עד להנגדה של דיקטטורת ההמונים מול דיקטטורת המנהיגים ***בכלל*** - אין זה אלא דבר הבל ושטות מגוחכת. משעשע במיוחד הוא, כי בפועל במקום המנהיגים הישנים, בעלי השקפות כלל-אנושיות לגבי דברים פשוטים, מעלים למעשה (בחיפוי הסיסמה: "הלאה המנהיגים") *מנהיגים חדשים*, המשמיעים דברי-הבל ובלבול מאין כמוהם. כאלה הם בגרמניה לאופנברג [Laufenberg], וולפהיים [Wolfheim], הורנר [Horner], קרל שרדר [Schröder], פרידריך ונדל [Wendel], קרל ארלר [Erler][c] [ראה גם הערה[20] בסוף]. מאמציו של זה האחרון "להעמיק" את השאלה ולהכריז בכלל על אי-הצורך וה"בורגניות" של המפלגות הפוליטיות - הנם כבר עמודי-הרקולס כאלה של דברי-הבל שאין אלא לפרוש כפיים בתמיהה. ואמנם כן הוא: שגיאה קטנה אפשר להפוך תמיד לשגיאה גדולה לאין שיעור, אם לעמוד עליה בתוקף, אם לבססה בעמקות יתרה, "להביאה עד הסוף".

שלילת המפלגתיות והמשמעת המפלגתית - הנה מה *שיצא* לאופוזיציה. והרי דבר זה כמוהו כפירוק-נשק גמור מעל הפרולטריון *לטובת הבורגנות*. דבר זה כמוהו כאותה התפוררות זעיר-בורגנית, חוסר-יציבות, אי-כושר להתמדה, לאיחוד, לפעולה ערוכה ומסודרת - אותה התפוררות, אשר אם יעודדוה, תביא בהכרח כליה על כל תנועה פרולטרית מהפכנית. לשלול את המפלגתיות מנקודת ראותו של הקומוניזם, פירושו לקפוץ קפיצה מסף התמוטטותו של הקפיטליזם (בגרמניה) לא אל השלב הנמוך, ואף לא אל השלב האמצעי, אלא אל השלב העליון של הקומוניזם. אנו ברוסיה עוברים (בשנה השלישית לאחר מיגור הבורגנות) את הצעדים הראשונים מן הקפיטליזם אל הסוציאליזם, או אל השלב הנמוך של הקומוניזם. המעמדות נשארו ויישארו *במשך שנים* בכל מקום *לאחר* כיבוש השלטון בידי הפרולטריון. יתכן, אולי, כי באנגליה, בה אין איכרים (אך בכל זאת מצויים בעלי-משק זעירים!), תהיה תקופה זו קצרה יותר. חיסול המעמדות פירושו לא רק גירוש בעלי-האחוזות ובעלי-ההון - זאת עשינו בקלות יחסית - אלא פירושו גם *חיסול יצרני הסחורות הזעירים*, ואותם הלא ***אי אפשר לגרש***, אי-אפשר לדכא, *עימם מן ההכרח להסכין לחיות בשלום*, אותם אפשר (וצריך) לשנות, לחנך-מחדש רק בעבודה ארגונית ממושכת מאוד, איטית, זהירה. הם מקיפים את הפרולטריון מכל עבר בסביבה סטיכית זעיר-בורגנית, מספיגים אותה לתוך-תוכו, משחיתים אותו בעזרתה, מעוררים בו תמיד חזרות של חוסר-אופי זעיר-בורגני, של התפוררות, אינדיבידואליזם, של מעברים מהתלהבות לדכדוך-נפש. דרושים ריכוז ומשמעת חמורים ביותר בקרב מפלגתו הפוליטית של הפרולטריון, כדי לעמוד איתן כנגד דבר זה, כדי לבצע את תפקידו *הארגוני* של הפרולטריון (והרי זהו תפקידו *הראשי*) בדרך נכונה, בהצלחה, בדרך המובילה אל הניצחון. הדיקטטורה של הפרולטריון הנה מאבק עקשני, עקוב מדם ובלא שפיכות-דמים, אלים ושליו, צבאי ומשקי, חינוכי ואדמיניסטרטיבי, נגד הכוחות והמסורות של החברה הישנה. כוח-ההרגל של מיליונים ועשרות מיליונים - הוא הכוח האיום ביותר. בלי מפלגה, מפלגת-ברזל מחושלת במאבק, בלי מפלגה, אשר כל הישר במעמד הנתון רוחש לה אמון, בלי מפלגה היודעת לעקוב אחרי הלך-הרוח של ההמון ולהשפיע עליו - אין לנהל בהצלחה מאבק זה. לנצח את הבורגנות הגדולה המרוכזת קל פי אלף מאשר לנצח מיליונים ומיליונים של בעלי-עסק זעירים, והלא הם בפעילותם היומיומית, הרגילה, הבלתי נראית לעין, הבלתי-נתפסת, המשחיתה והמנוונת מביאים *אותן* תוצאות עצמן, הדרושות לבורגנות, הגורמות *לשחזורה* של הבורגנות. כל המחליש ולו במשהו את משמעת-הברזל של מפלגת הפרולטריון (בייחוד בתקופת הדיקטטורה שלו) מסייע למעשה בידי הבורגנות נגד הפרולטריון.

בד-בבד עם שאלת המנהיגים - המפלגה - המעמד - ההמון, מן הצורך להעמיד את שאלת האיגודים המקצועיים "הריאקציוניים". אך תחילה ארשה לעצמי להעיר עוד שתי הערות-סיכום על יסוד ניסיונה של מפלגתנו. התקפות כלפי "הדיקטטורה של המנהיגים" *תמיד היו* במפלגתנו: זוכרני, כי

---

[c] "עיתון-הפועלים הקומוניסטי" (בהמבורג מה- 7.2.1920, גיליון מס' 32, מאמרו של *קרל ארלר*, "פירוקה של המפלגה"): "מעמד הפועלים אינו יכול להרוס את המדינה הבורגנית בלי להשמיד את הדמוקרטיה הבורגנית והוא אינו יכול להשמיד את הדמוקרטיה הבורגנית בלי הריסת המפלגות."
הראשים המבולבלים ביותר של הסינדיקליסטים והאנרכיסטים הרומניים יכולים לקבל "סיפוק": הגרמנים הסולידיים, שכנראה מחשיבים עצמם למרכסיסטים (ק. ארלר ו ק. הורנר במאמריהם בעיתון הנ"ל מוכיחים בצורה סולידית במיוחד שהם מחשיבים עצמם מרכסיסטים סולידיים ומספרים בצורה מצחיקה במיוחד הבל בלתי אפשרי, בחושפם אי הבנה באלף-בית של המרכסיזם), מגיעים לדברים שאינם במקום כלל. הכרה מילולית במרכסיזם אינה פוטרת עדיין מטעויות. הרוסים יודעים זאת היטב, שכן אצלנו היה המרכסיזם "אופנה" לעיתים קרובות ביותר.

לראשונה היו התקפות כאלו בשנת 1895, כאשר מבחינה פורמלית המפלגה עוד לא הייתה קיימת, אך הקבוצה המרכזית בפטרבורג התחילה להתגבש והייתה צריכה ליטול על עצמה את הדרכת הקבוצות האזוריות[21]. בוועידה התשיעית של מפלגתנו (אפריל 1920)[22] הייתה אופוזיציה קטנה, שגם היא יצאה נגד "הדיקטטורה של המנהיגים", נגד "האוליגרכיה" וכדו'. לכן אין כל פליאה, כל חדש, כל דבר נורא ב"מחלת הילדות" של "הקומוניזם השמאלי" אצל הגרמנים. מחלה זו עוברת, בלי שתהיה בה סכנה, והגוף אף מתחזק לאחריה. מצד שני, ההתחלפות המהירה של העבודה הלגלית והאי-לגלית, הקשורה בצורך "להסתיר" במיוחד, לנקוט קונספירציה מיוחדת לגבי המטה הראשי דווקא, לגבי המנהיגים דווקא, הייתה גורמת אצלנו לעתים לתופעות מסוכנות מאוד. הגרוע ביותר היה, כאשר בשנת 1912 חדר לוועד המרכזי של הבולשביקים פרובוקטור - מלינובסקי. הוא הכשיל עשרות רבות של חברים מעולים ומסורים ביותר, הביאם עד לעבודת-פרך ואף החיש את מותם של רבים מהם. אם לא גרם רעה גדולה עוד יותר, הרי זה רק משום שאצלנו אורגן נכונה יחס-הגומלין של העבודה הלגלית והאי-לגלית. כדי לרכוש את אמוננו צריך היה מלינובסקי, כחבר הוועד המרכזי של המפלגה וכציר הדומה, לסייע בידינו להוציא עיתונים יומיים לגליים, שידעו אף בימי הצאריזם לנהל מאבק נגד האופורטוניזם של המנשביקים, להטיף את יסודות הבולשביזם בצורה מוסווית כראוי. בשלחו בידו האחת לעבודת-פרך ולמיתה עשרות רבות מטובי פעיליו של הבולשביזם, נאלץ מלינובסקי בידו השניה לעזור בחינוך עשרות ועשרות אלפים של בולשביקים חדשים דרך העיתונות הלגלית. לא יזיק להם, לאותם החברים הגרמנים (וכן האנגלים, האמריקאים, הצרפתים והאיטלקים), הניצבים בפני המשימה ללמוד לנהל את העבודה המהפכנית בקרב האיגודים המקצועיים הריאקציוניים, להרהר בעובדה זו הרהר היטב.[d]

אין ספק, כי בארצות רבות, ובכללן גם המתקדמות ביותר, שולחת עתה הבורגנות ותוסיף לשלוח פרובוקטורים לתוך המפלגות הקומוניסטיות. אחד מאמצעי-המאבק נגד סכנה זו - שילוב מיומן של עבודה לגלית ואי-לגלית.

VI האם צריכים המהפכנים לעבוד באיגודים מקצועיים ריאקציוניים?

"השמאליים" הגרמנים רואים את התשובה השלילית המוחלטת לשאלה זו כדבר מנוי וגמור עימם. לדעתם, מספיקים הדקלומים וקריאות-הזעם נגד האיגודים המקצועיים "הריאקציוניים" ו"הנגד-מהפכניים" ("מהוגן" במיוחד ואווילי במיוחד מתקבל דבר זה אצל ק. הורנר), כדי "להוכיח" כי אין צורך ואף אין להתיר את עבודת המהפכנים, הקומוניסטים באיגודים המקצועיים הצהובים, הסוציאל-שוביניסטיים, הפשרניים, הלגיניים, הנגד-מהפכניים.

אך יהיו "השמאליים" הגרמנים בטוחים כאשר יהיו במהפכנות הטקטיקה הזאת, הרי למעשה היא מוטעית מיסודה ואין בה דבר חוץ ממליצות נבובות.

כדי להסביר את הדבר, אתחיל מניסיוננו אנו - בהתאם לתוכניתו הכללית של מאמר זה, אשר מטרתו - ליישם כלפי אירופה המערבית כל מה שהוא כלל-יישומי, כלל-ערכי, כלל-הכרחי בהיסטוריה ובטקטיקה בת-ימינו של הבולשביזם.

יחס-הגומלין של המנהיגים - המפלגה - המעמד - ההמונים, ועם זאת יחס הדיקטטורה של הפרולטריון ומפלגתו לאיגודים המקצועיים, מצטייר עתה לעינינו באופן קונקרטי בצורה הבאה. את הדיקטטורה מגשים הפרולטריון, המאורגן במועצות, המונהג על-ידי המפלגה הקומוניסטית של הבולשביקים, המונה, לפי הנתונים של הוועידה המפלגתית האחרונה (אפריל 1920), 611 אלף חברים. מספר החברים היה מתנודד במידה רבה הן לפני מהפכת אוקטובר והן לאחריה, והיה קטן בהרבה קודם-לכן, אפילו בשנים 1918 ו- 1919[23]. אנו חוששים מפני הרחבתה היתרה של מפלגתנו, שכן מן-הנמנע הוא שלתוך מפלגת השלטון לא ישאפו להתחכך ולחדור קריירסטים ונוכלים, שאינם ראויים אלא להוצאה-להורג. בפעם האחרונה פתחנו לרווחה את שערי מפלגתנו - בפני פועלים ואיכרים בלבד - באותם הימים (חורף 1919), כאשר יודניץ' [Yudenich] עמד במרחק כמה ורסטאות מפטרבורג, ודניקין היה באוריול [Oryol] (כ- 350 ורסטאות ממוסקבה), כלומר כאשר על הרפובליקה הסובייטית איימה סכנה נוראה, סכנת-מוות, וכאשר הרפתקנים, קריירסטים, נוכלים ובכלל אנשים חלושי-אופי לא יכלו בשום פנים לקוות לקריירה הגונה (אלא, להפך, יכלו לצפות

[d] מלינובסקי היה בשבי בגרמניה. לאחר חזרתו לרוסיה בזמן שלטון הבולשביקים, הובא מיד למשפט והוצא להורג בירייה בידי הפועלים שלנו. בכעס מיוחד התנפלו עלינו המנשביקים על שגיאתנו שהייתה בכך שבוועד המרכזי של מפלגתנו היה פרובוקטור. אבל, כאשר אנו, עוד בתקופתו של קרנסקי, דרשנו את מאסרו של יו"ר הדומה רודזיאנקו והעמדתו למשפט, מפני שרודזיאנקו ידע עוד לפני המלחמה על הפעילות הפרובוקטורית של מלינובסקי, ולא מסר על כך לחברי סיעות "העמלנים" והפועלים בדומה, או אז לא המנשביקים, ולא הס.-ר.-ים שהשתתפו בממשלה אחת עם קרנסקי, לא תמכו בדרישתנו ורודזיאנקו נותר חופשי, הלך בחופשיות אל דניקין.

לתליה ולעינויים) מהצטרפותם לקומוניסטים[24]. את המפלגה, המכנסת ועידות שנתיות (האחרונה - ציר אחד ל- 1000 חברים), מנהיג הוועד המרכזי בן 19 חברים, הנבחר בוועידה; ועם זאת את העבודה השוטפת במוסקבה מוכרחים לנהל צוותים מצומצמים עוד יותר, דהיינו - אלה הקרויים "אורגביורו" (הלשכה הארגונית) ו"פוליטביורו" (הלשכה הפוליטית), הנבחרים במליאות הוועד המרכזי בהרכב של 5 חברים בכל לשכה. מתקבלת, אפוא, "אוליגרכיה" ממשית ביותר. שום שאלה ארגונית או פוליטית חשובה אינה נפתרת בשום מוסד ממלכתי ברפובליקה שלנו בלי הוראות מדריכות של הוועד המרכזי של המפלגה.

המפלגה בעבודתה מסתמכת במישרין על *האיגודים המקצועיים*, המונים עתה, לפי הנתונים של הוועידה האחרונה (אפריל 1920), למעלה מ- 4 מיליון חברים, כשהם מבחינה פורמלית בלתי-מפלגתיים. למעשה כל המוסדות המדריכים ברובם העצום של האיגודים, ובראש-ובראשונה, כמובן, המרכז (או הלשכה) הכלל-מקצועי הכל-רוסי (המועצה המרכזית הכל-רוסית של האיגודים המקצועיים) מורכבים מקומוניסטים ומבצעים את כל הוראות המפלגה. מתקבל, בסה"כ, מנגנון פרולטרי, לא קומוניסטי מבחינה פורמלית, גמיש ונרחב יחסית, רב-עוצמה ביותר, אשר באמצעותו קשורה המפלגה קשר הדוק עם המעמד ועם ההמון ואשר באמצעותו, בהנהגת המפלגה, מתגשמת *הדיקטטורה של המעמד*. לנהל את הארץ ולהגשים את הדיקטטורה בלי קשר הדוק ביותר עם האיגודים המקצועיים, בלי תמיכתם הנלהבת, בלי עבודתם המסורה לא רק בבנייה המשקית, אלא גם בבנייה *הצבאית* - לא היינו יכולים, כמובן, לא רק במשך שנתיים-וחצי, אלא אפילו במשך חודשיים-וחצי. ברור, כי קשר הדוק ביותר זה פירושו למעשה - עבודה מורכבת ורבגונית מאוד של תעמולה, אגיטציה, של התייעצויות תכופות, הבאות בעתן לא רק עם הפעילים העומדים בראש האיגודים המקצועיים, אלא בכלל עם פעילים בעלי-השפעה בהם, וכן של מאבק נמרץ עם המנשביקים, אשר עד היום יש להם מספר מסוים, אם-כי בהחלט לא-גדול, של מצדדים, והם מלמדים אותם לבצע כל מיני תעלולים נגד-מהפכניים, החל מהגנה רעיונית על הדמוקרטיה (*הבורגנית*), מהטפה ל"אי-תלות" האיגודים המקצועיים (אי-תלות - בשלטון הממלכתי הפרולטרי!) ועד לחבלה במשמעת הפרולטרית וכו' וכדו'.

את הקשר עם "ההמונים" באמצעות האיגודים המקצועיים רואים אנו כבלתי-מספיק. הפרקטיקה יצרה אצלנו במהלך המהפכה את מוסד *הכינוסים בלתי-מפלגתיים של פועלים ואיכרים*, ואנו מתאמצים לתמוך תמיכה שלמה בו, לפתחו ולהרחיבו, כדי לעקוב אחרי הלך-רוחם של ההמונים, להתקרב אליהם, להיענות למשאלותיהם, להעלות מביניהם את העובדים המעולים לכהונות ממלכתיות וכו'. באחד הצווים האחרונים על הפיכת "הקומיסריאט העממי של הביקורת הממלכתית" ל"פיקוח פועלי-איכרי" הוטל על הכינוסים הבלתי-מפלגתיים האלה לבחור את חברי "הביקורת הממלכתית" לשם כל מיני רביזיות וכו'.

עם זאת, כמובן, כל עבודת המפלגה מתנהלת דרך המועצות, המאחדות את המוני העמלים ללא הבדל מקצוע. הוועידות המחוזיות של המועצות הנן מוסד *דמוקרטי*, אשר כמוהו עוד לא ראו אף הרפובליקות הדמוקרטיות הטובות ביותר בעולם הבורגני, ובאמצעות ועידות אלה (אשר המפלגה משתדלת לעקוב אחריהן בתשומת-לב רבה ככל-האפשר), וכן באמצעות השליחויות התמידיות של פועלים בעלי-הכרה לכל מיני תפקידים בכפר, מתבצע תפקיד-ההנהגה של הפרולטריון לגבי האיכרות, מתגשמת הדיקטטורה של הפרולטריון העירוני, מתבצע המאבק השיטתי נגד האיכרות העשירה, הבורגנית, המנצלת והמספסרת וכו'.

זהו המנגנון הכללי של השלטון הממלכתי הפרולטרי הנסקר "מלמעלה", מבחינת הפרקטיקה של הגשמת הדיקטטורה. יש לקוות שהקורא יבין, מדוע בעיני הבולשביק הרוסי - שמכיר את המנגנון הזה ושעקב אחרי צמיחתו וגידולו מחוגים זעירים, בלתי-לגליים, מחתרתיים במשך 25 שנים - כל הדיבורים על כך, האם "מלמעלה" ***או*** "מלמטה", האם דיקטטורה של מנהיגים ***או*** דיקטטורה של ההמון וכדומה, אינם יכולים שלא להיראות כדבר-הבל ילדותי ומגוחך, כמשהו מעין ויכוח על כך, מה מועיל לאדם יותר - רגלו השמאלית או ידו הימנית.

וממש כאותם דברי-הבאי ילדותיים מעוררי-צחוק נראים גם הדיבורים הנכבדים הלמדניים-בתכלית והמהפכניים-לעילא של השמאליים הגרמנים על כך, שהקומוניסטים אינם יכולים ואינם צריכים לעבוד באיגודים המקצועיים הריאקציוניים, שמותר לסרב לעבוד בעבודה כזו, שעליהם לצאת מן האיגודים המקצועיים ולהקים, ויהי מה, "ברית פועלית" חדשה בתכלית, טהורה בתכלית ונעימה מאוד, שהומצאה על-ידי קומוניסטים חביבים למדי (וברובם, וודאי, צעירים למדי) וכו' וכדו'.

הקפיטליזם מוריש באורח בלתי-נמנע לסוציאליזם, מצד אחד, את הבדלי המקצוע והאומנות בין הפועלים, הבדלים ישנים, שנתגבשו במשך דורות רבים, ומצד שני - איגודים מקצועיים, אשר באיטיות רבה מאוד, במשך שנים ושנים, יכולים להתפתח ויתפתחו לאיגודים, רחבים יותר וגילדאיים פחות, של עובדי-הייצור (המקיפים ענפי-ייצור שלמים, ולא רק גילדות, אומנויות ומקצועות), ולאחר-מכן, דרך איגודי-ייצור אלה, יעברו לחיסול חלוקת-העבודה בין האנשים, לחינוך, לימוד והכשרת אנשים מפותחים *התפתחות כל-צדדית*, מוכשרים הכשרה *כל-צדדית*, אנשים *היודעים לעשות הכל*. לקראת זה הולך הקומוניזם, צריך ללכת והוא אף יגיע לכך, אולם רק כעבור שורה ארוכה של שנים. לנסות כיום להקדים בפועל תוצאה עתידה זו של הקומוניזם המפותח לגמרי - דבר זה שקול לניסיון ללמד מתימטיקה גבוהה לילד בן ארבע.

אנו יכולים (וחייבים) להתחיל לבנות את הסוציאליזם לא מחומר אנושי דמיוני, ואף לא מחומר שיצרנו במיוחד, אלא מאותו חומר אנושי שהוריש לנו הקפיטליזם. דבר זה, אמנם, "קשה" מאוד, אך כל גישה אחרת למשימה זו היא בלתי-רצינית כל כך, שאין להשחית עליה את הדיבור.

האיגודים המקצועיים היוו התקדמות עצומה של מעמד-הפועלים בתחילת התפתחותו של הקפיטליזם, כמעבר מהפיצול וחוסר-האונים של הפועלים אל *נבטי* האיחוד המעמדי. כאשר התחילה לצמוח ולגדול הצורה *העליונה* לאיחודם המעמדי של הפרולטרים - *המפלגה המהפכנית של הפרולטריון* (שלא תהיה ראויה לשמה, כל עוד לא תלמד לקשור את המנהיגים עם המעמד ועם ההמונים לשלמות אחת, לדבר בל-יינתק), התחילו האיגודים המקצועיים לגלות, בהכרח, קווים ריאקציוניים *מסוימים*, צרות גילדאית מסוימת, נטייה מסוימת לאפוליטיות, לקפיאה על השמרים וכו'. אך התפתחות הפרולטריון בשום מקום בעולם לא התקדמה ולא יכלה להתקדם אחרת, אלא דרך האיגודים המקצועיים, דרך פעולת-הגומלין שלהם עם מפלגת מעמד-הפועלים. כיבוש השלטון הפוליטי על-ידי הפרולטריון הוא צעד ענק קדימה של הפרולטריון בתור מעמד, והמפלגה צריכה לחנך חינוך-יתר ובדרך חדשה, ולא בישנה בלבד, את האיגודים המקצועיים, להדריכם, ועם זאת לא לשכוח, כי הם מוסיפים ויוסיפו להיות עוד זמן רב "בית-ספר הכרחי לקומוניזם" ובית-ספר מכין להגשמת הדיקטטורה של הפרולטרים בידיהם-הם, יוסיפו להיות איחוד הכרחי של הפועלים למען מעבר הדרגתי של ניהול משק-הארץ כולו לידי *מעמד*-הפועלים (ולא למקצועות בודדים), ולאחר-מכן לידי כל העמלים.

"ריאקציוניות" מסוימת של האיגודים המקצועיים, במשמעה האמור, היא *בלתי-נמנעת* בדיקטטורה של הפרולטריון. אי-הבנה לגבי דבר זה אינה אלא אי-הבנה גמורה לגבי התנאים היסודיים של *המעבר* מן הקפיטליזם אל הסוציאליזם. החשש מפני *"ריאקציוניות" זו*, הניסיון *להסתדר* בלעדיה, לדלג מעליה, אינם אלא שטות גדולה ביותר, שכן פירוש הדבר לפחד מפני אותו תפקיד של אוונגרד פרולטרי, אשר עיקרו ללמד, להקנות דעת לחנך, למשוך לחיים חדשים את המוני מעמד-הפועלים והאיכרות. מצד שני, הדחייה של הגשמת הדיקטטורה של הפרולטריון עד אשר לא יישאר אף פועל בעל צרות-אופק מקצועית, אף פועל, בו טבועות עדיין הדעות הקדומות הגילדאיות, הטרייד-יוניוניסטיות - תהיה טעות עמוקה עוד יותר. והרי אומנותו של המדינאי (והבנתו הנכונה של קומוניסט את תפקידיו) כל עיקרה - לחשב נכון את התנאים והשעה, בהם יכול האוונגרד של הפרולטריון ליטול לידיו בהצלחה את השלטון, כאשר יידע באותה שעה ולאחריה לקבל תמיכה מספקת מצד השכבות הרחבות למדי של מעמד-הפועלים והמוני העמלים הלא-פרולטריים, כאשר יידע לאחר-מכן לקיים, לבצר ולהרחיב את שליטתו, תוך חינוך, לימוד ומשיכת המונים גדלים והולכים של העמלים.

זאת ועוד. בארצות יותר מתקדמות מרוסיה באה הריאקציוניות המסוימת של האיגודים המקצועיים וגם חייבת הייתה לבוא, בלי ספק, לידי גילוי במידה רבה יותר מאשר אצלנו. אצלנו הייתה למנשביקים (ובמידה כלשהי יש להם גם כיום באיגודים מקצועיים מעטים מאוד) משענת באיגודים המקצועיים דווקא הודות לצרות-האופק הגילדאית, לאנוכיות המקצועית ולאופורטוניזם. במערב המנשביקים המקומיים "השתקעו" ביציבות רבה יותר באיגודים המקצועיים, שם נתבדלה שכבה, חזקה בהרבה מאשר אצלנו, של *"אריסטוקרטיה פועלית" מקצוענית, צרת-אופק, אנוכית, קשוחה, רודפת-בצע, קרתנית, בעלת הלך-רוח אימפריאליסטי, משוחדת על-ידי האימפריאליזם ומושחתת על-ידי האימפריאליזם*. הדבר אינו מוטל בספק כלל. המאבק עם הגומפרסים [Gompers], עם האדונים ז'ואו [Jouhaux], ההנדרסונים [Henderson], המרהיימים [Merrheim], הלגינים [Legien] ושות' באירופה המערבית קשה בהרבה מן המאבק עם המנשביקים שלנו, המהווים טיפוס סוציאלי ופוליטי *הומוגני לחלוטין*. יש לנהל מאבק זה ללא-רחם ומן ההכרח להביאו, כשם שהבאנו אותו אנו, עד להוקעת קלונם ברבים ולגירושם של כל מנהיגי האופורטוניזם והסוציאל-שוביניזם, שאין להם תקנה, מן האיגודים המקצועיים. אי אפשר לכבוש את השלטון הפוליטי (וכן אין לנסות ליטול את השלטון הפוליטי), כל עוד מאבק זה לא

הובא עד לדרגה *מסוימת*, והרי בארצות שונות ובתנאים שונים "דרגה מסוימת" זו *אינה זהה*, ולחשבה חישוב נכון יכולים רק המנהיגים הפוליטיים של הפרולטריון המעמיקים-חשוב, המנוסים והבקיאים בעניינים בכל ארץ וארץ. (אצלנו כאמת-מידה של הצלחה במאבק זה שימשו, אגב, הבחירות לאספה המכוננת בנובמבר 1917, מספר ימים לאחר ההפיכה הפרולטרית של 25.10.1917, בחירות בהן נחלו המנשביקים תבוסה מוחלטת, בקבלם 0.7 מיליון קולות - 1.4 מיליון בצירוף החבל של עבר-הקווקז - לעומת 9 מיליון הקולות, שקיבלו הבולשביקים: ראה מאמרי "הבחירות לאספה המכוננת והדיקטטורה של הפרולטריון", בגיליונות מס' 7-8, של "האינטרנציונל הקומוניסטי")[25]

ברם, את המאבק עם "האריסטוקרטיה הפועלית" מנהלים אנו בשם המוני הפועלים ולמען משיכתם לצדנו; את המאבק עם המנהיגים האופורטוניסטיים והסוציאל-שוביניסטיים מנהלים אנו כדי למשוך לצדנו את מעמד-הפועלים. לשכוח אמת אלמנטרית ביותר זו, הבולטת לעין-כל - אין זו אלא שטות. ודווקא שטות זו עושים הקומוניסטים הגרמנים "השמאליים", אשר *מן* הריאקציוניות והנגד-מהפכנות של *צמרת* האיגודים המקצועיים מסיקים את המסקנה... לצאת מן האיגודים המקצועיים!! לסרב לעבוד בתוכם!! ליצור צורות חדשות, *מומצאות*, של ארגון פועלי!! זוהי שטות כזאת שאין לה כפרה, שאינה אלא השרות הרב ביותר הניתן לבורגנות על-ידי הקומוניסטים. שכן המנשביקים שלנו, כמוהם ככל המנהיגים האופורטוניסטיים, הסוציאל-שוביניסטיים, הקאוטסקיאניים, אינם אלא "סוכני הבורגנות בתנועת הפועלים" (כפי שאמרנו תמיד נגד המנשביקים), או "פקידי-ניהול פועליים של מעמד בעלי-ההון" (labor lieutenants of the capitalist class) לפי ביטוים הנהדר והנכון עד עומקו של ממשיכי דרכו של דניאל דה-לאון [De Leon] באמריקה. לא לעבוד בתוך האיגודים המקצועיים הריאקציוניים משמע, - להפקיר את המוני הפועלים הבלתי-מפותחים כל-צרכם או הנחשלים, להשפעתם של המנהיגים הריאקציוניים, של סוכני הבורגנות, של האריסטוקרטים הפועליים או "הפועלים שהתברגנו" (ראה אנגלס בשנת 1858 במכתב אל מרכס על הפועלים האנגלים).[26]

דווקא "תיאוריה" חסרת-טעם זו בדבר אי-השתתפות הקומוניסטים באיגודים המקצועיים הריאקציוניים היא-היא המעידה במוחשיות רבה ביותר, באיזו קלות-דעת מתייחסים קומוניסטים "שמאליים" אלה לשאלת ההשפעה על "ההמונים", כיצד משתמשים הם לרעה בצעקותיהם לגבי "ההמון". כדי לדעת לעזור ל"המון", לרכוש את אהדתו, את תמיכתו של "ההמון" צריך לא לפחד מפני קשיים, לא לפחד מפני תואנות, מכשלות, עלבונות, רדיפות מצד "המנהיגים" (אשר בהיותם אופורטוניסטים וסוציאל-שוביניסטים, קשורים ברוב המקרים במישרין או בעקיפין עם הבורגנות ועם המשטרה) וחובה לעבוד *בכל מקום בו מצוי ההמון*. צריך לדעת להקריב כל קורבן, להתגבר על מכשולים גדולים ביותר, כדי לנהל תעמולה ואגיטציה בשיטתיות, בעקשנות, בהתמדה, בסבלנות דווקא באותם מוסדות, אגודות, איגודים, ויהיו ריאקציוניים כאשר יהיו, בהם מצוי ההמון הפרולטרי או הפרולטרי-למחצה. והרי האיגודים המקצועיים והקואופרטיביים הפועליים (אלה האחרונים, לפחות לעתים) - הם-הם הארגונים, בהם מצוי ההמון. באנגליה, לפי נתוני העיתון השבדי "Folkets Dagblad Politiken"[27] (מ- 10.3.1920), מספר חברי הטרייד-יוניונים עלה מסוף שנת 1917 עד סוף שנת 1918 מ- 5.5 מיליון ל- 6.6 מיליון, כלומר, גדל ב- 19%. לקראת סוף שנת 1919 אומדים את המספר הזה ב- 7.5 מיליון. אין בידי נתונים מתאימים על צרפת וגרמניה, אך לחלוטין אין מוטלות בספק וידועות לכל הן העובדות, המעידות על עלייה גדולה במספר חברי האיגודים המקצועיים גם בארצות אלו.

עובדות אלו מעידות בבהירות שאין למעלה ממנה על הדבר, המתאשר גם על-ידי אלפי ראיות אחרות: עליית ההכרה והשאיפה להתארגנות דווקא בקרב ההמונים הפרולטריים, "בתחתית", בין הנחשלים. מיליוני פועלים באנגליה, צרפת וגרמניה עוברים *לראשונה* מאי-התארגנות גמורה אל צורת-ארגון אלמנטרית, נמוכה ביותר, פשוטה ביותר, נגישה ביותר (בשביל אלה, הספוגים עדיין עד תוך-תוכם בדעות קדומות בורגניות-דמוקרטיות), דהיינו, אל האיגודים המקצועיים - ואילו הקומוניסטים השמאליים המהפכניים, אך הבלתי-נבונים, עומדים בסמוך, צועקים "המון", "המון"! *- ומסרבים לעבוד בתוך* ***האיגודים המקצועיים***!! מסרבים באמתלה של "הריאקציוניות" שלהם!! בודים מלבם "איגוד פועלים" חדיש, טהור מאין כמוהו, חף מאשמה בכל דעה קדומה בורגנית-דמוקרטית, נקי מכל חטא גילדאי ומקצועי-צר - איגוד אשר כביכול יהיה (יהיה!) רחב ואשר להשתתפות בו דרושה רק (רק!) "הכרה בשיטה הסובייטית ובדיקטטורה" (ראה הציטטה לעיל)!!

חוסר-תבונה גדול מזה, נזק רב מזה למהפכה, הנגרם על-ידי המהפכנים "השמאליים", אין לתאר כלל! והרי אילו ברוסיה, לאחר שנתיים-וחצי של ניצחונות מאין כמוהם על הבורגנות של רוסיה ושל האנטנטה, העמדנו עתה כתנאי של כניסה לאיגודים המקצועיים את "ההכרה בדיקטטורה", היינו עושים שטות, היינו מקלקלים את השפעתנו על ההמונים, היינו עוזרים למנשביקים. הלא כל

תפקידם של הקומוניסטים - לדעת *לשכנע* את הנחשלים, לדעת לעבוד *בתוכם*, ולא *להיבדל* מהם על-ידי סיסמות ילדותיות-"שמאליות" בדויות.

אין ספק, כי האדונים הגומפרסים, ההנדרסונים, הז'ואו, הלגינים מודים מקרב לב למהפכנים "שמאליים" כאלה, אשר בדומה לאופוזיציה הגרמנית "העקרונית" (ישמרנו האל מ"עקרוניות" שכזאת!), או בדומה למהפכנים מסוימים מקרב "פועלי-התעשייה של העולם"[28] האמריקאיים, מטיפים ליציאה מהאיגודים המקצועיים הריאקציוניים ולסירוב לעבוד בהם. אין ספק, כי האדונים "המנהיגים" של האופורטוניזם ישתמשו בכל מיני תחבולות של הדיפלומטיה הבורגנית, בעזרתן של הממשלות הבורגניות, הכמרים, המשטרה, בתי-הדין, כדי למנוע בעד הקומוניסטים להיכנס לאיגודים המקצועיים, לדחוק בכל האמצעים את רגליהם משם, להפוך את עבודתם בתוך האיגודים המקצועיים לעבודה בלתי-נעימה ככל האפשר, להעליבם, לשסות בהם, לרדפם. צריך לדעת לעמוד איתן כנגד כל אלה, לעשות את הכל, להקריב כל קורבן ואפילו - בעת הצורך - להזדקק לכל מיני תחבולות, לעורמה, לתכסיסים אי-לגליים, להשתקות, להעלמת האמת, ובלבד שאפשר יהיה לחדור לתוך האיגודים המקצועיים, להישאר בהם, לנהל בהם, ויהי מה, את העבודה הקומוניסטית. בימי הצאריזם עד שנת 1905 לא היו לנו כל "אפשרויות לגליות". אולם, כאשר זובטוב, איש הבולשת, היה מארגן אספות-פועלים ואגודות פועלים מטעם המאה השחורה לציד המהפכנים ולמאבק עימם, היינו שולחים לאספות אלו ולאגודות אלו את חברי מפלגתנו (אני עצמי זוכר ביניהם את החבר בבושקין [Babushkin], פועל פטרבורגי משמו ומעלה, שהוצא להורג על-ידי הגנרלים הצאריים בשנת 1906), שהיו מתקינים את הקשר עם ההמונים, השכילו לנהל את האגיטציה שלהם והיו מוציאים את הפועלים מתחום השפעתם של אנשי-זובטוב[e]. וודאי, באירופה המערבית, הרוויה במידה יתרה דעות קדומות מושרשות במיוחד, דעות לגליסטיות, קונסטיטוציוניות, בורגניות-דמוקרטיות, קשה יותר לבצע דבר מעין זה. אך אפשר וצריך לבצעו, לבצעו באורח שיטתי.

הוועד-הפועל של האינטרנציונל השלישי חייב, לדעתי האישית, לגנות במישרין ולהציע לוועידה הבאה של האינטרנציונל הקומוניסטי לגנות הן את המדיניות של אי-השתתפות באיגודים המקצועיים הריאקציוניים בכלל (תוך הנמקה מפורטת של חוסר-התבונה באי-השתתפות זו ובנזקה הרב ביותר לעניין המהפכה הפרולטרית), והן את קו ההתנהגות של כמה מחברי המפלגה הקומוניסטית ההולנדית בפרט, אשר תמכו - ואחת היא במישרין או בעקיפין, בגלוי או בסתר, בשלמות אי באופן חלקי - במדיניות בלתי-נכונה זו. האינטרנציונל השלישי צריך להינתק מן הטקטיקה של האינטרנציונל השני ולא לעקוף את השאלות הכאובות, לא לטשטשן, אלא להציבן במפורש, בכל חריפותן. אמרנו את כל האמת בגלוי ל"בלתי-תלויים" (למפלגת הס.-ד. הבלתי-תלויה של גרמניה), ויש לומר במישרין את האמת כולה גם לקומוניסטים "השמאליים".

VII האם להשתתף בפרלמנטים הבורגניים?

הקומוניסטים .השמאליים" הגרמנים בזלזול מאין כמוהו - ובקלות דעת רבה ביותר - עונים בשלילה לשאלה זו. ונימוקיהם? בציטטה, שהובאה לעיל ראינו :

"... לדחות בכל תוקף חזרה כלשהי אל צורות המאבק הפרלמנטריות שחלף-עבר זמנם מבחינה היסטורית ופוליטית..."

דבר זה נאמר בצורה יומרנית עד כדי גיחוך וברור שאינו נכון. "חזרה" אל הפרלמנטריזם! שמא קיימת כבר בגרמניה רפובליקה סובייטית? כמדומה שלא! כיצד אפשר, אפוא, לדבר על "חזרה"? האין זו מליצה נבובה?

הפרלמנטריזם "חלף-עבר זמנו מבחינה היסטורית". זה נכון במובן התעמולתי. אך הכל יודעים, כי מכאן ועד התגברות *מעשית* עליו עדיין רב מאוד המרחק. על הקפיטליזם אפשר היה כבר לפני עשורים רבים להכריז, ובצדק גמור, כי "עבר זמנו מבחינה היסטורית". אך כל זה אינו מסלק את הכורח במאבק ממושך מאוד, עקשני מאוד על *קרקע* הקפיטליזם. הפרלמנטריזם "עבר זמנו מבחינה היסטורית" במשמעות *היסטורית-עולמית*, כלומר, נסתיימה *תקופת* הפרלמנטריזם הבורגני, *התחלה תקופת* הדיקטטורה של הפרולטריון. בכך אין כל ספק. אך קנה-המידה ההיסטורי-עולמי עושה את מניינו בעשורים. ב- 10-20 שנה מוקדם או מאוחר יותר, אין הבדל בכך מבחינת

---

[e] הגומפרסים, ההנדרסונים, הז'ואו, הלגינים - אינם אלא אותם הזובטובים, הנבדלים מזובטוב שלנו בחליפתם האירופית, בהדרם, בתכסיסיהם המתורבתים, המעודנים, המלוקקים באורח דמוקרטי, אשר משמשים אותם בניהול הפוליטיקה השפלה שלהם.

קנה-המידה ההיסטורי-העולמי, זהו - מבחינת ההיסטוריה העולמית - דבר של מה בכך, שאי אפשר לקחתו בחשבון אפילו בקירוב. אך דווקא משום-כך ההסתמכות על קנה-מידה היסטורי-עולמי בשאלת המדיניות המעשית - אינה אלא עיוות תיאורטי משווע ביותר.

הפרלמנטריזם "עבר זמנו מבחינה פוליטית"? זה כבר עניין אחר. אילו היה זה נכון, הרי עתה עמדת "השמאליים" הייתה יציבה. אך מן ההכרח להוכיח את הדבר בניתוח רציני ביותר, ואילו "השמאליים" אינם יודעים אף לגשת אליו. ב"תזות על הפרלמנטריזם", אשר הודפסו בגיליון מס' 1 של "ידיעון לשכת אמסטרדם הזמנית של האינטרנציונל הקומוניסטי" ("Bulletin of the Provisional Bureau in Amsterdam of the Communist International", February 1920) ואשר מבטאים בבהירות את הכיוון ההולנדי-השמאלי או השמאלי-ההולנדי, גם הניתוח, כפי שנראה להלן, הוא מתחת מכל ביקורת.

ראשית. "השמאליים" הגרמנים, כידוע, ראו עוד בינואר 1919 את הפרלמנטריזם כדבר "שעבר זמנו מבחינה פוליטית", בניגוד לדעתם של מנהיגים פוליטיים משכמם ומעלה כגון רוזה לוכסמבורג וקרל ליבקנכט. ידוע ש"השמאליים" שגו. זה בלבד מפריך מייד ומעיקרה את ההנחה כאילו הפרלמנטריזם "עבר זמנו מבחינה פוליטית". על "השמאליים" מוטלת החובה להוכיח מדוע שגיאתם דאז אשר אינה מוטלת בספק, חדלה כבר כיום להיות שגיאה. אין הם מביאים ואין לאל-ידם להביא אף שמץ של הוכחה. יחס המפלגה הפוליטית לשגיאותיה שלה הוא אחד הקריטריונים החשובים ביותר והנאמנים ביותר לרצינות המפלגה ולמידה בה מבצעת היא *בפועל* את חובותיה כלפי *המעמד* שלה וכלפי *ההמונים* העמלים. להודות בגלוי בשגיאה, לחשוף סיבותיה, לנתח את המצב שהוליד אותה, לדון בתשומת-לב על האמצעים לתיקון השגיאה - בכך תוכר מפלגה רצינית, זהו מילוי חובותיה, זהו - החינוך והלימוד של *המעמד*, ולאחר-מכן גם של *ההמון*. "השמאליים" בגרמניה (ובהולנד), שאינם ממלאים חובה זו, שאינם מתייחסים בכובד-ראש, בקפדנות ובזהירות לחקירת שגיאתם הגלויה, מוכיחים בכך דווקא, שאין הם *מפלגת מעמד*, אלא חוג, אין הם *מפלגת ההמונים*, אלא קבוצה של אינטליגנטים ושל פועלים מעטים, החוזרים על הגילויים הקלוקלים ביותר של האינטליגנציה.

שנית. באותה חוברת של קבוצת "השמאליים" הפרנקפורטית, ממנה הבאנו את הציטטות המפורטות לעיל, אנו קוראים :

"...מיליוני פועלים, הצועדים עדיין אחרי הפוליטיקה של המרכז" ("מפלגת המרכז" הקתולית), הם "נגד-מהפכניים". הפרולטרים הכפריים מספקים לגיונות של צבאות נגד-מהפכניים" (עמ' 3 בחוברת הנ"ל),

הכל מעיד, כי זה נאמר בתנופה רבה מדי ובהפרזה. אך העובדה היסודית, שהובאה כאן, אינה מוטלת בספק, וההכרה בה מצד "השמאליים" מעידה במוחשיות מיוחדת על שגיאתם. וכי כיצד אפשר לומר כאילו "הפרלמנטריזם עבר זמנו מבחינה פוליטית", כל עוד "מיליונים" ו"לגיונות" של *פרולטרים* לא זו בלבד שמצדדים עדיין בפרלמנטריזם בכלל, אלא שהם גם "נגד-מהפכניים" ממש!? ברור, כי הפרלמנטריזם זמנו *לא* עבר *עדיין* מבחינה פוליטית. ברור, כי "השמאליים" בגרמניה רואים את *משאלתם*, את התייחסותם הרעיונית-פוליטית בתור מציאות אובייקטיבית. זוהי השגיאה המסוכנת ביותר לגבי מהפכנים. ברוסיה, בה עול הצאריזם הפראי והאכזרי לאין-שיעור היה מוליד במשך זמן רב ביותר ובצורות רבגוניות ביותר מהפכנים בעלי כיוונים שונים, מהפכנים מסורים להפליא, בעלי התלהבות, גבורה וכוח-רצון - ברוסיה שגיאה זו של המהפכנים ראינו מקרוב במיוחד, למדנו אותה בתשומת-לב יתרה, מכירים אותה הכר היטב, ולכן מבחינים בה בבהירות מיוחדת גם אצל אחרים. לגבי הקומוניסטים בגרמניה הפרלמנטריזם, כמובן, "עבר זמנו מבחינה פוליטית", אך העניין הוא דווקא בכך, שלא לראות את אשר עבר זמנו *לגבינו* כדבר שעבר זמני *לגבי המעמד*, *לגבי ההמונים*. דווקא כאן שוב רואים אנו, כי "השמאליים" אינם יודעים לשקול בדבר, אינם יודעים לנהוג כמפלגת *מעמד*, כמפלגת *המונים*. חייבים אתם לא לרדת עד לרמת ההמונים, עד לרמת השכבות הנחשלות של המעמד. בכך אין כל ספק. חייבים אתם לומר להם את האמת המרה. חייבים אתם לכנות את דעותיהם הקדומות הבורגניות-דמוקרטיות והפרלמנטריות בשמן - דעות קדומות. אך יחד עם זאת חייבים אתם לעקוב *בפיכחון* אחרי המצב *הממשי* של מידת-ההכרה וההכשרה של המעמד כולו דווקא (ולא רק של האוונגרד הקומוניסטי שלו), של כל *ההמון* העמל דווקא (ולא רק של אנשיו המתקדמים).

אפילו אם לא "מיליונים" ו"לגיונות", אלא אפילו רק *מיעוט* ניכר למדי של פועלי תעשייה נגרר אחרי הכמרים הקתוליים, ושל פועלים כפריים אחרי בעלי-האחוזות והקולקים (Grossbauern) ["קולק" - kulak - מילולית "אגרוף", בהקשר הנדון - איכר אמיד שמנצל עבודה שכירה] - הרי מכך

נובע כבר *בכל הוודאות*, כי הפרלמנטריזם בגרמניה *עדיין לא* עבר-חלף מבחינה פוליטית, כי ההשתתפות בבחירות לפרלמנט ובמאבק מעל במת הפרלמנט היא *חובה* עבור מפלגת הפרולטריון המהפכני - *דווקא* לשם חינוך השכבות הנחשלות של *המעמד שלה*, דווקא כדי לעורר ולהקנות דעת *להמון* הכפרי הבלתי-מפותח, הנדכא והחשוך. כל עוד אין לאל-ידכם לפזר את הפרלמנט הבורגני ואת המוסדות הריאקציוניים לסוגיהם ולמיניהם, *חובתכם* לעבוד בתוכם *דווקא* משום כך, שעוד מצויים שם פועלים, שטומטמו על-ידי הכמרים והנחשלות של הכפרים הנידחים, שאם-לא-כן עלולים אתם להפוך פשוט לפטפטנים.

שלישית. הקומוניסטים "השמאליים" מרבים לדבר טובות עלינו, על הבולשביקים. לעתים מתעורר הרצון לומר: מוטב שתשבחונו פחות, מוטב כי תעמיקו חדור לטקטיקה של הבולשביקים, תרבו להכירה! השתתפנו בבחירות לפרלמנט הבורגני הרוסי, לאספה המכוננת בספטמבר-נובמבר 1917. האם נכונה הייתה הטקטיקה שלנו או לא? אם לא, הרי צריך לומר בבהירות ולהוכיח זאת: הדבר הכרחי להתוויית טקטיקה נכונה על-ידי הקומוניזם הבינלאומי. ואם כן, יש להסיק מכאן מסקנות מסוימות. כמובן, אין לדבר כלל על שוויון בין תנאי רוסיה לבין תנאי אירופה המערבית. אך לגבי השאלה המיוחדת על כך, מה פירוש המושג: "הפרלמנטריזם עבר זמנו מבחינה פוליטית", מן-ההכרח לחשב בדייקנות את ניסיוננו, שכן בלי התחשבות בניסיון הקונקרטי נהפכים מושגים כאלה בקלות רבה מדי למליצות נבובות. האם לא היינו אנו, הבולשביקים הרוסים, בספטמבר-נובמבר 1917, זכאים *יותר* מכל הקומוניסטים המערביים, ויהיו אשר יהיו, לחשוב כי ברוסיה עבר זמנו של הפרלמנטריזם מבחינה פוליטית? בוודאי, שהיינו זכאים, כי העניין הלא איננו בכך, אם זה מכבר או לא מכבר קיימים הפרלמנטים הבורגניים, אלא באיזו מידה *מוכנים* (מבחינה רעיונית, פוליטית, מעשית) ההמונים הרחבים של העמלים לקבל את המשטר הסובייטי ולפזר את (או לאפשר את פיזור) הפרלמנט הבורגני-דמוקרטי. כי ברוסיה בספטמבר-נובמבר 1917, מעמד-הפועלים בערים, החיילים והאיכרים, בתוקף שורת תנאים מיוחדים, היו מוכנים באופן יוצא-מן-הכלל לקבל את המשטר הסובייטי ולפזר את הפרלמנט הבורגני הדמוקרטי ביותר - זוהי עובדה היסטורית וודאית למדי, שאינה בגדר ספק כלל. ובכל זאת הבולשביקים *לא* החרימו את האספה המכוננת, אלא השתתפו בבחירות הן לפני כיבוש השלטון הפוליטי על-ידי הפרולטריון ***והן לאחריו***. כי בחירות אלו הביאו תוצאות פוליטיות בעלות ערך יוצא-מן-הכלל (ומועילים לפרולטריון במידה רבה מאוד), זאת, מעז אני לקוות, הוכחתי במאמר המוזכר לעיל, שניתח בפרוטרוט את הנתונים על הבחירות לאספה המכוננת ברוסיה.

המסקנה מכאן כלל אינה מוטלת בספק: הוכח כי אפילו שבועות מספר בלבד לפני ניצחון הרפובליקה הסובייטית, ואפילו *לאחר* ניצחון כזה, ההשתתפות בפרלמנט בורגני-דמוקרטי לא זו בלבד שאינה מזיקה לפרולטריון המהפכני, אלא אף מקילה עליו את האפשרות *להוכיח* להמונים הנחשלים, מדוע ראויים פרלמנטים כאלה לפיזור, *מקילה* על הצלחת פיזורם, מקילה על "העברתו מן העולם מבחינה פוליטית" של הפרלמנטריזם הבורגני. לא להתחשב בניסיון זה, ובו בזמן להתיימר ולטעון להשתייכות *לאינטרנציונל* הקומוניסטי, החייב לעצב את הטקטיקה שלו באופן אינטרנציונלי (לא כטקטיקה לאומית צרה וחד-צדדית, אלא דווקא כטקטיקה אינטרנציונלית), הרי משמעות הדבר - לשגות שגיאה עמוקה ביותר ובעצם לסגת מן האינטרנציונליזם בפועל, תוך הכרה מילולית בו.

נעיין עתה בנימוקים "ההולנדיים-שמאליים" להצדקת אי-השתתפות בפרלמנטים. הנה תרגום (מאנגלית) של התזה החשובה ביותר מבין התזות "ההולנדיות" הנ"ל, תזה מס' 4:

"'כאשר מערכת הייצור הקפיטליסטית נופצה והחברה נתונה במצב של מהפכה, מאבדת הפעילות הפרלמנטרית בהדרגה את חשיבותה לעומת פעילותם של ההמונים עצמם. כאשר בתנאים כאלה הפרלמנט נעשה למרכז ולמכשיר של מהפכת-הנגד, ומצד שני, בונה מעמד הפועלים, את מכשירי שלטונו בצורת סובייטים, הרי יתכן, כי יהיה אפילו הכרח לוותר על השתתפות כלשהי, ותהיה אשר תהיה, בפעילות הפרלמנטרית".

המשפט הראשון אינו נכון בבירור, משום שפעולת ההמונים - למשל, שביתה גדולה - *תמיד* חשובה יותר מפעילות פרלמנטרית, ולאו דווקא בזמן מהפכה או במצב מהפכני. נימוק זה, הנטול יסוד כלשהו, הבלתי-נכון בהחלט מבחינה היסטורית ופוליטית, אינו אלא מוכיח במוחשיות מיוחדת, כי המחברים אינם מתחשבים כלל לא בניסיון הכלל-אירופי (הצרפתי לפני המהפכות של שנות 1848, 1870; הגרמני של השנים 1878-1890 וכד'), ולא בניסיון הרוסי (ראה לעיל) לגבי החשיבות של *איחוד* המאבק הלגלי והאי-לגלי. שאלה זו היא בעלת חשיבות עצומה הן בכלל והן בפרט משום *שבכל* הארצות המתורבתות והמתקדמות מתקרב במהירות הזמן, כאשר איחוד כזה ייעשה יותר ויותר - ובמידה מסוימת כבר נעשה - הכרחי בשביל מפלגת הפרולטריון המהפכני בתוקף גאותה והתקרבותה של מלחמת-האזרחים בין הפרולטריון לבין הבורגנית, בתוקף רדיפות-

הטירוף שרודפות הממשלות הרפובליקניות והבורגניות בכלל את הקומוניסטים, כאשר הן מבצעות כל מיני הפרות של הלגליות (דוגמת אמריקה בלבד תעיד) וכו'. שאלה חשובה ביותר זו, לא הובנה כלל הן ע"י ההולנדים והן ע"י השמאליים בכלל.

המשפט השני אינו נכון, ראשית, מבחינה היסטורית. אנו הבולשביקים, השתתפנו בפרלמנטים נגד-מהפכניים ביותר והניסיון הוכיח, כי השתתפות כזאת לא זו בלבד שהייתה מועילה, אלא אף הכרחית בשביל מפלגת הפרולטריון המהפכני דווקא לאחר המהפכה הבורגנית הראשונה ברוסיה (1905) לשם הכשרתה של המהפכה הבורגנית השניה (פברואר 1917) ולאחר-מכן של המהפכה הסוציאליסטית (אוקטובר 1917). שנית, משפט זה חסר-הגיון עד כדי להתמיה. מכך, שהפרלמנט נעשה מכשיר ו"מרכז" (למעשה הוא מעולם לא היה ואינו יכול להיות "מרכז", אך זה רק בדרך אגב) של מהפכת-הנגד ואילו הפועלים יוצרים את מכשירי-השלטון שלהם בצורת סובייטים - מכאן נובע, שהפועלים חייבים להתכונן - מבחינה רעיונית, פוליטית, טכנית - למאבק הסובייטים נגד הפרלמנט, לפיזור הפרלמנט על-ידי הסובייטים. אך מכך כלל אינו נובע, שהימצאות אופוזיציה סובייטית *בתוך* הפרלמנט הנגד-מהפכני מקשה או אינה מקילה על פיזור כזה. בימי מאבקנו עטור-הניצחון נגד דניקין וקולצ'ק לא הרגשנו אף פעם כי הימצאות אופוזיציה סובייטית, פרולטרית אצלם הייתה חסרת-ערך בשביל ניצחוננו. אנו יודעים מצוין, כי על פיזור האספה המכוננת ב-5.1.1918 לא הקשתה אלא הקלה העובדה, שבתוך האספה המכוננת הנגד-מהפכנית שפוזרה הייתה אופוזיציה סובייטית - הן העקבית הבולשביקית והן הבלתי-עקבית, הס.-ר.-ית-שמאלית. מחברי התזה הסתבכו לגמרי ושכחו את הניסיון של שורת מהפכות, אם לא של כולן, ניסיון המעיד, עד כמה מועיל במיוחד בעת מהפכות, הוא *איחוד* הפעולה ההמונית מחוץ לפרלמנט הריאקציוני עם האופוזיציה האוהדת למהפכה (או אף טוב מזה: התומכת במישרין במהפכה) בתוך הפרלמנט הזה. ההולנדים ו"השמאליים" בכלל שוקלים כאן בעניין כמו דוקטרינרים של המהפכה, שמעולם לא נטלו חלק במהפכה אמיתית, או שלא העמיקו חשוב בתולדות המהפכות, או המחשיבים לתומם "שלילה" סובייקטיבית של מוסד ריאקציוני מסוים להריסתו הממשית בכוחות משותפים של שורת גורמים אובייקטיביים. האמצעי הבדוק ביותר להטיל דופי ברעיון פוליטי (ולא רק פוליטי) חדש ולהזיק לו הוא - להביאו עד אבסורד בשם הגנה עליו. שכן כל אמת - אם לעשותה "מוגזמת" (לפי אמרתו של דיצגן האב), אם להפריז בה, אם להרחיבה מעבר לתחום השימוש הממשי בה - אפשר להביא עד אבסורד, והיא אף בהכרח, נהפכת לאבסורד בתנאים כאלה. ואמנם שרות-דוב מעין זה עושים השמאליים ההולנדיים והגרמנים לאמת החדשה בדבר יתרון השלטון הסובייטי לעומת הפרלמנטים הבורגניים-דמוקרטיים. כמובן, כל המדבר בנוסח הישן ובאופן כללי, כי הסירוב להשתתף בפרלמנטים הבורגניים אין להתירו בשום פנים - הצדק לא יהיה עמו. אין באפשרותי לנסות ולתת כאן את ניסוח התנאים, בהם מועיל החרם, משום שמשימתו של מאמר זה צנועה בהרבה: לקחת בחשבון את הניסיון הרוסי בקשר לשאלות אחדות של הטקטיקה הקומוניסטית האינטרנציונלית, העומדות על הפרק. הניסיון הרוסי נתן לנו דוגמה אחת של שימוש מוצלח ונכון בחרם על-ידי הבולשביקים (1905) ודוגמה שניה של שימוש מוטעה בו (1906). בנתחנו את המקרה הראשון אנו רואים: הצלחנו *למנוע את כינוס* הפרלמנט הריאקציוני על-ידי השלטון הריאקציוני בנסיבות כאשר הפעולה המהפכנית של ההמונים מחוץ לפרלמנט (בפרט פעולת השביתות) גאתה במהירות בלתי-רגילה, כאשר שום שכבה של הפרולטריון ושל האיכרות לא יכלה לתמוך תמיכה כלשהי בשלטון הריאקציוני, כאשר הפרולטריון המהפכני הבטיח לעצמו את ההשפעה על ההמונים הרחבים, הנחשלים, באמצעות מאבק-שביתות והתנועה האגררית. ברור בהחלט, כי ניסיון *זה* אינו ניתן ליישום בתנאים האירופיים בימינו. וכן ברור בהחלט - על יסוד הנימוקים שהובאו לעיל - כי ההגנה, ואפילו המסויגת, על הסירוב להשתתף בפרלמנטים מצד ההולנדים ו"השמאליים" מוטעית מעיקרה ומזיקה לפועלו של הפרולטריון המהפכני.

באירופה המערבית ובאמריקה נהיה הפרלמנט שנוא במיוחד על המהפכנים-המתקדמים מקרב מעמד-הפועלים. הדבר אינו מוטל בספק. הדבר מובן בהחלט, שכן קשה לתאר לעצמנו משהו מתועב, שפל, בוגדני יותר, מאשר התנהגות רובם המכריע של הצירים הסוציאליסטיים והסוציאל-דמוקרטיים בפרלמנט בימי המלחמה ולאחריה. אך יהיה זה לא רק מעשה בלתי-נבון, אלא מעשה נפשע ממש להיכנע להלך-רוח זה בפתרון השאלה, *כיצד* להיאבק נגד רעה-חולה זו, שהכל מכירים בה. בארצות רבות של אירופה המערבית הלך-הרוח המהפכני הנו כיום, אפשר לומר, משהו מעין "חידוש" או "תופעה נדירה", אשר לה ציפו זמן ממושך מדי, ציפו לשווא ובקוצר-רוח, וייתכן, כי משום-כך נכנעים להלך-רוח בקלות כזאת. בוודאי, בלי הלך-רוח מהפכני בקרב ההמונים, בלי תנאים המסייעים לעלייתו של הלך-רוח זה, אין לגלם את הטקטיקה המהפכנית במעשה, אך אנו ברוסיה נוכחנו לדעת מניסיון ממושך, ניסיון קשה מדי ועקוב מדם, כי על הלך-רוח מהפכני בלבד אין לבנות טקטיקה מהפכנית. מן ההכרח לבסס את הטקטיקה על חישוב מפוכח, אובייקטיבי-קפדני של *כל* הכוחות המעמדיים במדינה הנתונה (ובמדינות הסובבות אותה, ובכל המדינות בקנה-מידה עולמי), וכן על התחשבות בניסיון של התנועות המהפכניות. לגלות את מידת "מהפכנותך" בגידוף בלבד כלפי האופורטוניזם הפרלמנטרי, בשלילה בלבד של ההשתתפות

בפרלמנטים - אין לך דבר קל מזה, ודווקא משום שהדבר קל מדי אין בו משום פתרון של השאלה הקשה, הקשה ביותר. להקים סיעה פרלמנטרית מהפכנית באמת בפרלמנטים האירופיים - קשה בהרבה מאשר ברוסיה. כמובן. אך אין זה אלא ביטוי חלקי לאותה אמת כללית, שלרוסיה, במצב הקונקרטי, המקורי במיוחד מבחינה היסטורית של שנת 1917, היה קל *להתחיל* במהפכה הסוציאליסטית, ואילו *להמשיך* בה ולהביאה עד הסוף, יהיה לרוסיה קשה יותר, מאשר לארצות אירופה. עוד בראשית שנת 1918 נזדמן לי לציין נסיבה זו והניסיון בן-השנתיים שלאחר-מכן אישר במלואו את נכונות השיקול הזה. תנאים ספציפיים כאלה, כמו: 1) האפשרות לאחד את ההפיכה הסובייטית עם הסיום, שבא הודות להפיכה זו, של המלחמה האימפריאליסטית, שעינתה לאין שיעור את הפועלים והאיכרים; 2) האפשרות לנצל במשך זמן מסוים את המאבק לחיים-ולמוות בין שתי קבוצות בעלות עוצמה עולמית של טורפים אימפריאליסטיים, קבוצות שלא יכלו להתאחד נגד האויב הסובייטי; 3) האפשרות להחזיק מעמד במלחמת-אזרחים ממושכת-יחסית, במידה מסוימת הודות לממדיה הענקיים של הארץ ולאמצעי התחבורה הדלים; 4) קיומה של תנועה מהפכנית בורגנית-דמוקרטית עמוקה עד כדי כך בקרב האיכרות, שמפלגת הפרולטריון נטלה את הדרישות המהפכניות ממפלגת האיכרים (מפלגת הס.-ר.-ים, שברובה הייתה חדורה שנאה עמוקה לבולשביזם) ומיד הגשימה אותן הודות לכיבוש השלטון הפוליטי בידי הפרולטריון; - תנאים ספציפיים כאלה אינם קיימים כיום באירופה המערבית והישנותם של תנאים כאלה או דומים להם אינה דבר קל ביותר. אגב, משום-כך - מלבד שורת סיבות אחרות - לאירופה המערבית קשה יותר מאשר לנו *להתחיל* במהפכה הסוציאליסטית. לנסות "לעקוף" קושי זה, תוך כדי "דילוג" על העניין הקשה של ניצול הפרלמנטים הריאקציוניים למטרות מהפכניות - אין זה אלא ילדותיות מובהקת. אתם רוצים להקים חברה חדשה? ואתם מפחדים מפני קשיים שבהקמת סיעה פרלמנטרית טובה מקומוניסטים תקיפים בדעתם, מסורים ואמיצי-לב בפרלמנט הריאקציוני! האין זו ילדותיות? אם קרל ליבקנכט בגרמניה וז. הוגלונד בשבדיה ידעו אף בלי תמיכה המונית מלמטה להציג מופתים לניצול מהפכני באמת של פרלמנטים ריאקציוניים – כיצד זה אין לאל ידה של מפלגה המונית מהפכנית הגדלה במהירות ובנסיבות של אכזבה וזעם ההמונים לאחר המלחמה, *לחשל* לעצמה סיעה קומוניסטית בפרלמנטים הגרועים ביותר?! דווקא משום שההמונים הנחשלים של הפועלים - ועוד יותר - של האיכרים הזעירים באירופה המערבית ספוגים הרבה יותר מאשר ברוסיה בדעות קדומות בורגניות-דמוקרטיות ופרלמנטריות, דווקא משום-כך *רק* מתוך מוסדות כאלה, כמו הפרלמנטים הבורגניים, יכולים (וחייבים) הקומוניסטים לנהל מאבק ממושך, עקשני, שאינו נרתע מפני כל הקשיים, מאבק להוקעת דעות קדומות אלו, לביטולן, להתגברות עליהן.

"השמאליים" הגרמנים "מתאוננים" על "המנהיגים" הגרועים של מפלגותיהם ובאים לידי ייאוש, בהגיעם עד כדי "שלילה" מגוחכת של "מנהיגים". אך בתנאים, המצריכים תכופות להסתיר את "המנהיגים" במחתרת, *עיצובם* של "מנהיגים" טובים, אמינים, מנוסים, בעלי-סמכות הוא עניין קשה במיוחד, *ואי-אפשר* להתגבר בהצלחה על קשיים אלה בלי איחוד העבודה הלגלית והבלתי-לגלית, *בלי בחינת "המנהיגים", דרך אגב, גם* בזירה הפרלמנטרית. את הביקורת - החריפה ביותר, חסרת הרחמים, הבלתי מתפשרת - יש לכוון לא נגד הפרלמנטריזם או הפעילות הפרלמנטרית, אלא נגד אותם מנהיגים, שאינם יודעים – וביתר-שאת נגד אלה *שאינם רוצים* - לנצל את הבחירות לפרלמנט ואת במת הפרלמנט בדרך מהפכנית, קומוניסטית. רק ביקורת כזאת - המשולבת כמובן, בגירוש מנהיגים לא-יוצלחים והחלפתם באחרים המתאימים לתפקידם - תהיה עבודה מהפכנית מועילה ופורייה, המחנכת בעת-ובעונה-אחת הן את המנהיגים, למען יהיו ראויים למעמד-הפועלים והמוני-העמלים - והן את ההמונים, למען ילמדו להתמצא נכונה במצב הפוליטי ולהבין את המשימות המורכבות והמסובכות מאוד לעתים, הנובעות ממצב זה[f] [ראה גם הערות [29] [30] [31] [32] בסוף].

---

[f] לא הייתה לי אלא אפשרות מצומצמת ביותר להכיר את הקומוניזם "השמאלי" באיטליה. אין ספק, כי הח' בורדיגה וסיעת "הקומוניסטים-המחרימים" שלו (Comunista astensionista) אינו צודק, בלמדו סניגוריה על אי-השתתפות בפרלמנט. אך בנקודה אחת, דומני, הצדק עמו - במידה שאפשר לדון על-פי שני גיליונות של עיתונו "הסובייט" ("Il Soviet" 3-4, 18.1.-1.2.1920) [הערה 29], על-פי ארבע חוברות של כתב-העת המצויין של הח' סרטי "קומוניזם" ("Comunismo", 1-4, 1.10-30.11.1919) [הערה 30] ולפי גיליונות בודדים של העיתונים האיטלקיים הבורגניים, שעלה בידי להכירם. ואמנם הח' בורדיגה וסיעתו צודקים, בהתקיפם את טורטי וחבריו-לדעה, הנשארים במפלגה, שהכירה בשלטון הסובייטיי ובדיקטטורה של הפרולטריון, הנשארים צירי פרלמנט וממשיכים במדיניותם הישנה, האופורטוניסטית, המזיקה ביותר. בוודאי, הח' סרטי והמפלגה הסוציאליסטית האיטלקית [הערה 31] כולה, בגלותם אורך-רוח בעניין זה עושים משגה, בו צפונים אותה סכנה, אותו נזק חמור כבהונגריה, שם ביצעו האדונים טורטי ההונגריים חבלה מבפנים ביחס למפלגה ולשלטון הסובייטי כאחד [הערה 32]. יחס מוטעה כזה, בלתי-עקבי או חסר-אופי, לאופורטוניסטים-הפרלמנטריים מוליד, מצד אחד, את הקומוניזם "השמאלי", ומצד שני, מצדיק *במידה מסוימת* את קיומו. הח' סרטי אינו צודק בהחלט, בהאשימו ב"אי-עקביות" את הציר טורטי ("Comunismo", מס' 3), בו בזמן שבלתי-עקבית היא דווקא המפלגה הסוציאליסטית האיטלקית, בגלותה סבלנות כלפי אופורטוניסטים-הפרלמנטריים כמו כטורטי ושות'.

VIII שום פשרות?

ראינו בציטטה מהחוברת הפרנקפורטית, באיזו החלטיות מעלים "השמאליים" סיסמה זו. מעציב לראות, כיצד אנשים, הרואים את עצמם, בלי ספק, כמרכסיסטים והרוצים להיות מרכסיסטים, שכחו את האמיתות היסודיות של המרכסיזם. הנה מה שכתב בשנת 1874 נגד המניפסט של 33 הקומונרים-הבלנקיסטים, אנגלס, הנמנה, כמרכס, על אותם סופרים נדירים ונדירים ביותר, אשר כל משפט בכל יצירה גדולה שלהם מצטיין בעומקו הנפלא של התוכן:

"..אנו - קומוניסטים" (כתבו במניפסט שלהם הקומונרים-הבלנקיסטים), "משום שרוצים אנו להשיג את מטרתנו, בלי להתעכב בתחנות-ביניים, בלי להסכים לפשרות, אשר אך מרחיקים את יום-הניצחון ומאריכים את תקופת העבדות".

הקומוניסטים הגרמנים הנם קומוניסטים, מכיוון שהם, דרך כל תחנות-הביניים והפשרות, שנוצרו לא על-ידם, אלא על-ידי מהלך ההתפתחות ההיסטורית, רואים בבהירות את המטרה הסופית ותמיד שואפים אליה: חיסול המעמדות והקמת משטר חברתי, בו לא יהיה עוד מקום לקניין הפרטי על האדמה ועל כל אמצעיי-הייצור. 33 הבלנקיסטים הנם קומוניסטים, מכיוון שמדמים הם בנפשם, כי היות ורוצים *הם* לדלג על תחנות הביניים ועל הפשרות, הרי שהעניין הוא כמונח בקופסה, ושאם - ובכך הם בטוחים איתן - בימים אלה "יתחיל הדבר", והשלטון ייפול לידיהם, הרי מחרתיים "ייכון הקומוניזם". משמע, אם אין לבצע זאת לאלתר, הרי גם הם אינם קומוניסטים.

איזו תמימות ילדותית - להציג את קוצר-הרוח שלך כנימוק תיאורטי!" (פר. אנגלס. "התוכנית של הקומונרים-הבלנקיסטים"[33] מהעיתון הס.-ד. הגרמני "Volksstaat"[34], 1874, מס' 73, בקובץ: "מאמרי שנות 1871 - 1875", תרגום רוסי, פטרוגרד, 1919, עמ' 52 - 53)

אנגלס מביע באותו מאמר את רגש הכבוד העמוק שלו לווליאן [וויאן, Vaillant בצרפתית, וכאן השארנו את הכתיב כבמקור הרוסי - "ווליאן" בהתאם לכתיב הרוסי דאז] ומדבר על "הזכות הבלתי-מעורערת" של ווליאן (שהיה, בדומה לגד [Guesde], אחד מהמנהיגים הגדולים של הסוציאליזם, עד לבגידתם בסוציאליזם באוגוסט 1914). אך את השגיאה הבולטת-לעין אין אנגלס משאיר בלי ניתוח מפורט. בוודאי, בעיני מהפכנים צעירים מאוד וחסרי-ניסיון, וכן בעיני מהפכנים זעיר-בורגניים, ויהיו הם אפילו בני גיל מכובד מאוד ומנוסים מאוד, "להתיר פשרות" נראה כדבר "מסוכן" ביותר, בלתי-מובן, בלתי-נכון. וסופיסטים רבים שוקלים בדבר (בהיותם פוליטיקנים "מנוסים" לעילא או קצת מעבר) דווקא כך, כפי ששוקלים מנהיגי האופורטוניזם האנגלים, שהוזכרו על-ידי החבר לנסברי [Lansbury]: "אם לבולשביקים מותרת פשרה זו וזו, מדוע, אפוא, אין להתיר לנו פשרות כלשהן?" אולם הפרולטרים, המחונכים על לקח של שביתות רבות חוזרות ונשנות (אם לקחת רק גילוי זה של המאבק המעמדי), קולטים, כרגיל, באופן מצוין את האמת (הפילוסופית, ההיסטורית, הפוליטית, הפסיכולוגית) העמוקה ביותר, שנוסחה על-ידי אנגלס. כל פרולטר נתנסה בשביתה, נתנסה "בפשרות" עם המדכאים והמנצלים השנואים, כאשר הפועלים נאלצו לגשת לעבודה בלי שישיגו דבר או בהסכימם לסיפוק חלקי של דרישותיהם. כל פרולטר, הודות לאותו מצב של מאבק המוני והחרפה תלולה של הניגודים המעמדיים, בו חי הוא, רואה את ההבדל בין פשרה הכפויה על-ידי התנאים האובייקטיביים (לשובתים קופה דלה, אין תמיכה מן-הצד, הם סבלו רעב ועינויים עד לבלי נשוא) - פשרה שאינה גורעת ולא-כלום ממסירותם המהפכנית ומנכונותם של הפועלים, שעשו פשרה כזאת, להמשיך במאבקם - לבין פשרה, מצד שני, של בוגדים, המחפים, בטענה של סיבות אובייקטיביות, על רדיפת תועלתם האנוכית (גם מפירי שביתה עושים "פשרה"!), על מורך-ליבם, על רצונם להתחנף ולשמש את בעלי ההון, על וותרנותם לאיומים, לעתים לשידולים, למתת-יד, ולעתים לחנופה מצד בעלי-ההון (פשרות בוגדניות כאלו רבות בייחוד בתולדות תנועת-הפועלים האנגלית מצד מנהיגי הטרייד-יוניונים האנגליים, אולם בצורה זו או אחרת עדים היו לתופעה דומה כמעט כל הפועלים בכל הארצות).

כמובן קיימים מקרים בודדים, קשים ומורכבים באופן יוצא-מן-הכלל, כאשר רק תוך מאמצים כבירים אפשר להגדיר הגדרה נכונה את אופייה האמיתי של "פשרה" זו או אחרת - כשם שקיימים מקרים של רצח כאשר מאוד לא קל לקבוע, ההיה זה רצח צודק בהחלט ואפילו הכרחי (למשל, התגוננות הכרחית), או הייתה זו רשלנות שאין לה מחילה או אפילו תוכנית ערמומית, שבוצעה ביצוע מיומן. כמובן, בפוליטיקה, כאשר לעתים מדובר בה על יחסי-גומלין מורכבים ביותר -

לאומיים ובינלאומיים - בין המעמדות והמפלגות, יהיו מקרים רבים מאוד קשים בהרבה משאלת "פשרה" חוקית בעת שביתה או "פשרה" בוגדנית של מפר-שביתה, של מנהיג בוגד וכדו'. לחבר מין מתכון או תקנה כללית ("שום פשרות"!), שתצלח לכל מקרה - איוולת היא. צריך אדם שיהיה לו ראש משלו על הכתפיים כדי שיידע להתמצא בכל מקרה ומקרה. אגב, הרי ערכו של הארגון המפלגתי או של המנהיגים המפלגתיים, הראויים לתואר זה, הוא בפיתוח הידיעות ההכרחיות, הניסיון ההכרחי, וגם - מלבד הידיעות והניסיון - החוש הפוליטי ההכרחי, תוך עבודה ממושכת, עקשנית, רבגונית, כל-צדדית של כל נציגיו החושבים של המעמד הנתון - לשם פתרון מהיר ונכון של השאלות הפוליטיות המורכבות[g].

אנשים תמימים ובלתי-מנוסים לחלוטין מדמים בנפשם, כי די להכיר בפשרות כבדבר מותר *בכלל* - ואז יימחה כל גבול בין האופורטוניזם, עמו מנהלים וחייבים לנהל אנו מאבק ללא-פשרה, לבין המרכסיזם המהפכני, או הקומוניזם. אולם לאנשים, שאינם יודעים עדיין, כי *כל* הגבולות גם בטבע וגם בחברה נעים ונדים ומותנים עד לדרגה מסוימת, אין לעזור אלא בלימוד ממושך, בחינוך, בהשכלה, בניסיון פוליטי ובניסיון-חיים. בשאלות המעשיות של הפוליטיקה של כל רגע מבודד או היסטורי מיוחד, חשוב לדעת להבליט את אלו, בהן בא לידי ביטוי הסוג העיקרי של פשרות בוגדניות שאין להתירן, המגלמות את האופורטוניזם הקטלני בשביל המעמד המהפכני, ולהקדיש את כל המאמצים להסברתן, למאבק נגדן. בתקופת המלחמה האימפריאליסטית של השנים 1918-1914 בין שתי קבוצות של ארצות חמסניות ודורסניות במידה שווה, היה הסוציאל-שוביניזם הסוג העיקרי, היסודי של אופורטוניזם, כלומר, תמיכה ב"הגנת המולדת", אשר בפועל, במלחמה *כזאת*, לא הייתה אלא הגנה על האינטרסים החמסניים של הבורגנות "שלך". לאחר המלחמה - הגנה על חבר הלאומים[35] החמסני; הגנה על בריתות ישירות ועקיפות עם הבורגנות של הארץ שלך נגד הפרולטריון המהפכני והתנועה "הסובייטית"; הגנה על הדמוקרטיה הבורגנית והפרלמנטריזם הבורגני נגד "השלטון הסובייטי"; - כל אלה היו הגילויים העיקריים של אותן פשרות בוגדניות, שאין להתירן, ואשר בצירופן היוו את האופורטוניזם הקטלני לפרולטריון המהפכני ולמפעלו.

"... בכל ההחלטיות לדחות כל פשרה עם מפלגות אחרות... כל מדיניות של תמרון ופשרנות", -

כותבים השמאליים הגרמנים בחוברת הפרנקפורטית.

מפליא שבעקבות השקפות כאלו אין שמאליים אלה מגנים גינוי מוחלט את הבולשביזם! הרי לא ייתכן, שהשמאליים הגרמנים אינם יודעים, כי כל תולדות הבולשביזם, הן לפני מהפכת אוקטובר והן לאחריה, *מלאות* מקרים של תמרון, של נכונות להסכמים, של פשרות עם מפלגות אחרות, ובכללן גם עם מפלגות בורגניות!

לנהל מלחמה למיגור הבורגנות הבינלאומית, מלחמה קשה, ממושכת, מורכבת פי מאה מכל מלחמה עקשנית ביותר מהמלחמות הרגילות בין מדינות, ועם זאת לוותר מראש על תמרון, על ניצול ניגוד האינטרסים (ויהיה זמני בלבד) בין האויבים, על הסכמים ופשרות עם בני-ברית אפשריים (ולו זמניים, לא-יציבים, הססניים, בני-ברית על תנאי), האין זה דבר מגוחך עד לאין-שיעור? האין זה דומה למצב, כאשר אנו בעת טיפוס קשה על הר שלא נחקר עדיין, שרגל איש עוד לא דרכה על פסגתו, נוותר מראש על הליכת-עקלתון, על נסיגה אחורה לעתים, על וויתור על הכיוון שבחרנו בו בתחילה, ועל מאמצים לנסות ולמצוא כיוונים אחרים? והנה באנשים כאלה, מעוטי הכרה וחסרי ניסיון במידה כזאת (וטוב, אם מוסבר הדבר בצעירותם: לנוער ציווה האל עצמו לדבר שטויות כאלו במשך זמן מסוים) יכלו לתמוך - ואין הבדל אם במישרין או בעקיפין, בגלוי או בסתר, במלוא-המידה או במידת-מה - חברים מסוימים של המפלגה הקומוניסטית ההולנדית !!

לאחר המהפכה הסוציאליסטית הראשונה של הפרולטריון, לאחר מיגור הבורגנות בארץ אחת, נשאר הפרולטריון של ארץ זו למשך *זמן רב חלש יותר* מהבורגנות, פשוט בתוקף קשריה הבינלאומיים העצומים, וכן בתוקף התחייה, והשיקום הסטיכי והמתמיד של הקפיטליזם והבורגנות ע"י יצרני-הסחורות הזעירים בארץ שמיגרה את הבורגנות. לנצח אויב שעוצמתו גדולה מזו שלך, אפשר רק תוך אימוץ מקסימלי של הכוחות ותוך ניצול *הכרחי*, קפדני ביותר, מסור, זהיר, מיומן, הן של כל "סדק", ואפילו הקטן ביותר, בין האויבים, כל ניגוד אינטרסים בין הבורגנות של

[g] בקרב כל מעמד, אפילו בתנאים של ארץ נאורה ביותר, ואפילו בקרב מעמד מתקדם ביותר והנתון בתוקף נסיבות השעה במצב של עלייה גבוהה יוצאת-מן-הכלל של הכוחות הנפשיים, מצויים תמיד - וכל עוד קיימים מעמדות, כל עוד לא נתחזקה במלואה, לא הגיעה לידי יציבות, לא התפתחה על יסודה שלה חברה נטולת מעמדות, יהיו מצויים בהכרח - נציגי מעמד שאינם חושבים, אינם מסוגלים לחשוב. אילולא כן, לא יכול היה הקפיטליזם להיות אותו קפיטליזם המדכא את ההמונים.

ארצות שונות, בין קבוצות שונות או סוגים שונים של הבורגנות בארצות יחידות, - והן תוך ניצול כל אפשרות, ואפילו הקטנה ביותר, לרכוש בן-ברית המוני, אפילו זמני, בלתי-יציב, רופף, בלתי-מהימן, מסויג. מי שלא הבין זאת לא הבין כהוא-זה במרכסיזם ובסוציאליזם המדעי בן-זמננו *בכלל*. מי שלא הוכיח *בפועל*, בפרק זמן ממושך למדי במצבים פוליטיים רבגוניים למדי, את יכולתו להשתמש באמת זו במציאות - לא למד עדיין לסייע למעמד המהפכני במאבקו לשחרור האנושות העמלה כולה מעול המנצלים. והאמור מתייחס במידה שווה לתקופה *שלפני ושאחרי* כיבוש השלטון הפוליטי על-ידי הפרולטריון.

תורתנו אינה דוגמה, *אלא הדרכה לפעולה* - אמרו מרכס ואנגלס[36], והשגיאה החמורה ביותר, הפשע החמור ביותר של המרכסיסטים "המוסמכים", כגון קרל קאוטסקי, אוטו באואר ודומיהם, הוא, שהם לא הבינו זאת, לא ידעו להשתמש בכך ברגעים החשובים ביותר של מהפכת הפרולטריון. "הפעילות פוליטית - אינה מדרכה של שדרת נייבסקי" (מדרכה נקיה, רחבה, ישרה ברחוב הראשי הישר לחלוטין של פטרבורג), היה אומר עוד הסוציאליסט הרוסי הגדול בן התקופה הטרום-מרכסית, נ. ג. צ'רנישבסקי[37]. המהפכנים הרוסים, מאז ימי צ'רנישבסקי, שילמו בקורבנות אין-ספור בעד התעלמות מאמת זו, או שכחתה. יש להגיע, ויהי-מה, לכך, שהקומוניסטים השמאליים והמהפכנים המסורים למעמד-הפועלים באירופה המערבית ובאמריקה ישלמו מחיר לא *כה יקר* בעד סיגול אמת זו, כפי ששילמו בני-רוסיה הנחשלים.

הסוציאל-דמוקרטים המהפכניים הרוסים נסתייעו לא-פעם, עד נפילת הצאריזם, בשרותי הליברלים הבורגניים, כלומר עשו עמם פשרות מעשיות לרוב, ובשנים 1902-1901, עוד לפני היות הבולשביזם, המערכת הישנה של "איסקרה" (במערכת זו היו פלכנוב, אקסלרוד, זסוליץ', מרטוב, פוטרסוב ואני) כרתה (אמנם לא לזמן רב) ברית פוליטית פורמלית עם סטרווה[38], המנהיג הפוליטי של הליברליזם הבורגני, אך ידעה בו-בזמן לנהל מאבק רעיוני ופוליטי תקיף מאוד ובלתי-פוסק נגד הליברליזם הבורגני ונגד הגילויים הזעירים ביותר של השפעתו בתוך תנועת-הפועלים. הבולשביקים המשיכו תמיד באותה המדיניות. מאז שנת 1905 הגנו הם בשיטתיות על ברית מעמד-הפועלים עם האיכרות נגד הבורגנות הליברלית והצאריזם, בו-בזמן בלי לסרב אף פעם לקבל את תמיכת הבורגנות נגד הצאריזם, (למשל, בשלב-הבחירות השני או בבחירות-המשנה), בלי להפסיק את המאבק הרעיוני והפוליטי התקיף והבלתי-מתפשר נגד מפלגת האיכרים הבורגנית-מהפכנית - "הסוציאליסטים-רבולוציונרים", הוקיעו אותם כדמוקרטים זעיר-בורגניים, המונים את עצמם מעשה-זיוף עם הסוציאליסטים. בשנת 1907 הקימו הבולשביקים לזמן קצר גוש פוליטי פורמלי בבחירות לדומה עם "הסוציאליסטים-רבולוציונרים". עם המנשביקים בשנים 1912-1903 היינו מדי-פעם במשך כמה שנים באופן פורמלי במפלגה סוציאל-דמוקרטית מאוחדת בלי להפסיק *אף פעם* את המאבק הרעיוני-פוליטי עמם, כעם מוליכי ההשפעה הבורגנית על הפרולטריון וכעם אופורטוניסטים. בזמן המלחמה עשינו פשרה מסוימת עם "הקאוטסקיאנים", עם המנשביקים השמאליים (מרטוב) ועם חלק מ-"הסוציאליסטים-רבולוציונרים" (צ'רנוב, נתנסון), ישבנו יחד עמם בצימרוולד ובקינטל[39] והוצאנו מניפסטים משותפים, אך מעולם לא הפסקנו, לא ריפינו את המאבק הרעיוני-פוליטי עם "הקאוטסקיאנים", עם מרטוב וצ'רנוב (נתנסון מת בשנת 1919, בהיותו, "קומוניסט-מהפכני"-עמוני[40], הקרוב אלינו בהחלט, כמעט סולידרי עמנו). בעצם השעה של הפיכת אוקטובר הקמנו גוש פוליטי לא פורמלי, אך חשוב מאוד (ומוצלח מאוד), עם האיכרות הזעיר-בורגנית, בקבלנו *בשלמותה*, בלי שינוי כלשהו, את התוכנית האגררית *הס.-ר.-ית*, כלומר, עשינו פשרה וודאית, על מנת להוכיח לאיכרים שאין בדעתנו להשתלט עליהם, אלא לבוא עמם לידי הסכם. בעת-ובעונה-אחת הצענו (ובמהרה הגשמנו) גוש פוליטי פורמלי, תוך השתתפות בממשלה, ל"ס.-ר.-ים השמאליים", שניתקו גוש זה לאחר כריתת שלום-ברסט ולאחר-מכן הגיעו עד להתקוממות חמושה נגדנו ביולי 1918 ומאוחר יותר למאבק חמוש נגדנו.

מובן, אפוא, כי התקפות השמאליים הגרמנים על הוועה"מ של המפלגה הקומוניסטית בגרמניה, משום שהעלה את הרעיון לכונן גוש עם "הבלתי-תלויים" ("מפלגת הס.-ד. הבלתי-תלויה של גרמניה", הקאוטסקיאנים), נראות בעינינו כבלתי-רציניות לחלוטין והן מוכיחות בעליל את *אי-צדקתם* של "השמאליים". גם אצלנו ברוסיה היו מנשביקים ימניים (שהשתתפו בממשלת קרנסקי), התואמים את השיידמנים הגרמניים, ומנשביקים שמאליים (מרטוב) שניצבו באופוזיציה למנשביקים הימניים והתואמים את הקאוטסקיאנים הגרמניים. את המעבר המודרג של המוני הפועלים מהמנשביקים אל הבולשביקים ראינו בבהירות בשנת 1917: בוועידת הסובייטים הכל-רוסית הראשונה, ביוני 1917, היו לנו 13% בלבד. הרוב היה לס.-ר.-ים ולמנשביקים. בוועידת הסובייטים השניה (25.10.1917, לפי לוח השנה הישן) היו לנו 51% של הקולות. מדוע בגרמניה *אותה* משיכה של הפועלים, *מאותו סוג* ממש, מימין לשמאל הביאה לא לחיזוק מיידי של הקומוניסטים, אלא תחילה לחיזוק מפלגת-הביניים של "הבלתי-תלויים", למרות שלמפלגה זו

מעולם לא היו שום רעיונות פוליטיים עצמאיים, שום פוליטיקה עצמית, והיא אך התנודדה בין השיידמנים לבין הקומוניסטים?

ברור למדי, שאחת הסיבות הייתה הטקטיקה *המוטעית* של הקומוניסטים הגרמנים, החייבים להודות בלא-מורא וביושר בשגיאה זאת וללמוד לתקנה. השגיאה הייתה בשלילת ההשתתפות בפרלמנט הריאקציוני, הבורגני, ובאיגודים המקצועיים הריאקציוניים, השגיאה הייתה בגילוייה הרבים של אותה מחלת-הילדות "השמאלית", אשר פרצה עתה החוצה, ועל-כן יבוא ריפויה בשלמות-יתר, במהירות-יתר ובתועלת רבה יותר לגוף.

בולט לעין, כי "מפלגת הס.-ד. הבלתי-תלויה" הגרמנית אינה עשויה מיקשה אחת בתוך-תוכה: בצד המנהיגים האופורטוניסטיים הוותיקים (קאוטסקי, הילפרדינג [Hilferding], ובמידה ניכרת, כנראה, קריספין [Crispien], לדבור [Ledebour] ואחרים), שהוכיחו את אי-יכולתם להבין את הערך של השלטון הסובייטי והדיקטטורה של הפרולטריון, את אי-יכולתם לעמוד בראש מאבקו המהפכני, במפלגה זו קם וגדל במהירות מפליאה אגף שמאלי, פרולטרי. מאות אלפי חבריה של מפלגה זו (המונה, כמדומה, עד ¾ מיליון חברים) הם פרולטרים, המתרחקים משיידמן והצועדים במהירות אל הקומוניזם. אגף פרולטרי זה הציע כבר בוועידת "הבלתי-תלויים" בלייפציג (1919) להצטרף מייד וללא-תנאי אל האינטרנציונל השלישי. לחשוש מפני "פשרה" עם אגף זה של המפלגה הרי זה פשוט מגוחך. נהפוך הוא, *חובה* על הקומוניסטים לחפש *ולמצוא* צורה מתאימה של פשרה עמם, פשרה כזאת, אשר, מצד אחד, תקל ותחיש את המיזוג המלא ההכרחי עם אגף זה, ומצד שני, לא תצר במידה כלשהי את צעדי הקומוניסטים במאבקם הרעיוני-פוליטי נגד האגף האופורטוניסטי הימני של "הבלתי-תלויים". סביר להניח, שלא קל יהיה לעצב צורה מתאימה של פשרה, אולם רק שרלטן יכול היה להבטיח לפועלים הגרמנים ולקומוניסטים הגרמנים דרך "קלה" אל הניצחון.

הקפיטליזם לא היה קפיטליזם, אילו הפרולטריון "הצרוף" לא היה מוקף המון מגוון ביותר של טיפוסי-מעבר מן הפרולטר אל הפרולטר-למחצה (זה הרוכש לעצמו את חציים של אמצעי-הקיום ממכירת כוח-עבודתו), מן הפרולטר-למחצה אל האיכר הזעיר (ואל בעל-המלאכה זעיר, האומן הזעיר, בעל-עסק זעיר בכלל), מן האיכר הזעיר אל האיכר הבינוני וכו'; אילו בקרב הפרולטריון עצמו לא הייתה חלוקה לשכבות מפותחות-יותר ומפותחות-פחות, לשכבות על-פי מקום-המוצא, המקצוע, לעתים על-פי הדת וכדו'. ומכל אלה נובע בעקביות בלתי-נמנעת ההכרח - והכרח שהוא מוחלט עבור האוונגרד של הפרולטריון, עבור החלק בעל-ההכרה שבו, עבור המפלגה הקומוניסטית, להזדקק לתמרון, לנכונות להסכמים, לפשרות עם קבוצות שונות של פרולטרים, עם מפלגות שונות של פועלים ובעלי-עסק זעירים. כל העניין הוא - *לדעת* להפעיל טקטיקה זו, כדי *להעלות* ולא להנמיך את הרמה *הכללית* של ההכרה הפרולטרית, של המהפכנות, של הכושר להיאבק ולנצח. יש לציין, דרך אגב, כי ניצחון הבולשביקים על המנשביקים תבע לא רק עד למהפכת אוקטובר 1917, *אלא גם לאחריה*, שימוש בטקטיקה של תמרון, של נכונות להסכמים, של פשרות, כמובן כאלו, שהקלו, החישו, יצבו וחיזקו את הבולשביקים על חשבון המנשביקים. הדמוקרטים הזעיר-בורגניים (ובכללם גם המנשביקים) מתנודדים בהכרח בין הבורגנות לבין הפרולטריון, בין הדמוקרטיה הבורגנית לבין המשטר הסובייטי, בין הרפורמיזם לבין המהפכנות, בין אהבת פועלים לבין פחד מפני הדיקטטורה הפרולטרית וכו'. הטקטיקה הנכונה של הקומוניסטים מן-ההכרח כי מהותה תהיה *ניצול* התנודות הללו, ובשום אופן לא התעלמות מהן. ניצול זה דורש ויתורים לאותם יסודות, בזמן ובמידה, בהם פונים יסודות אלה אל הפרולטריון - בד-בבד עם מאבק נגד אלה, הפונים אל הבורגנות. כתוצאה מהפעלת טקטיקה נכונה הלך המנשביזם והתפורר ומוסיף להתפורר אצלנו תוך כדי בידוד המנהיגים האופורטוניסטיים העיקשים ותוך כדי העברת הפועלים הטובים ביותר והיסודות הטובים ביותר של הבורגנות הזעירה למחנה שלנו. זהו תהליך ממושך, וב"פתרון" פזיז: "שום פשרות, שום תמרון" אפשר אך להזיק לעניין הגברת השפעתו של הפרולטריון המהפכני והגדלת כוחותיו.

לבסוף, אחת השגיאות המובהקות של "השמאליים" בגרמניה היא התעקשותם ישרת-הקו על אי-הכרה בשלום וורסאי[41]. ככל שק. הורנר, למשל, מנסח השקפה זו ב"יסודיות-יתר", ב"חשיבות-יתר", ב"החלטיות-יתר" שאין להרהר אחריה, כן פוחתת מידת-התבונה בניסוח זה. לא די להסתלק מדברי-ההבל המשוועים של "הבולשביזם הלאומי" (של לאופנברג ועוד), שהגיע בדיבוריו עד לכינון גוש עם הבורגנות הגרמנית לשם מלחמה נגד האנטנטה בתנאים של ימינו - ימי המהפכה הפרולטרית הבינלאומית. יש להבין, כי מוטעית מעיקרה היא הטקטיקה השוללת את ההכרח עבור גרמניה הסובייטית (אילו הוקמה בקרוב רפובליקה סובייטית גרמנית) להכיר למשך זמן מסוים בשלום וורסאי ולהיכנע לו. אין נובע מכך, כי "הבלתי-תלויים" צדקו אז, כאשר עוד ישבו בממשלה השיידמנים, כאשר עדיין לא מוגר השלטון הסובייטי בהונגריה, כאשר עוד לא בטלה האפשרות

להגשת עזרה מצדה של המהפכה הסובייטית בווינה לשם תמיכה בהונגריה הסובייטית - בהעלותם *בתנאים של אותם הימים* את הדרישה לחתום על שלום וורסאי. "הבלתי-תלויים" תכססו ותמרנו אז באופן גרוע מאוד, שכן נטלו על עצמם אחריות, אם גדולה ואם פחותה יותר, לבוגדים השיידמנים, וגלשו פחות או יותר מנקודת-ראות של מלחמה מעמדית תקיפה ללא-רחם (וקרת-רוח ביותר) עם השיידמנים - אל נקודת-ראות "לא-מעמדית" או "על-מעמדית".

אולם עתה המצב הוא בפירוש כזה, שהקומוניסטים בגרמניה אינם צריכים לקשור את ידיהם-הם ולהבטיח, כי ידחו בהחלט וללא-תנאי את שלום-וורסאי במקרה שהקומוניזם ינצח. זוהי שטות. יש לומר: השיידמנים והקאוטסקיאנים ביצעו שורה של בגידות שהכבידו (ובמידה מסוימת: פשוט המיתו) את הברית עם רוסיה הסובייטית, עם הונגריה הסובייטית. אנו, הקומוניסטים, *נקל ונכשיר* בכל האמצעים ברית זו, ועם זאת אין אנו מחויבים כלל לדחות דחייה גמורה את שלום וורסאי ועוד מיד. אפשרות דחייתו המוצלחת תלויה לא רק בהישגים הגרמניים, אלא גם בהישגים הבינלאומיים של התנועה הסובייטית. השיידמנים והקאוטסקיאנים הפריעו לתנועה זו, ואילו אנו עוזרים לה. כן, זוהי מהותו של העניין, כאן טמון ההבדל העיקרי. ואם אויבינו המעמדיים, המנצלים, משרתיהם, השיידמנים והקאוטסקיאנים, החמיצו שורה שלמה של אפשרויות לחזק את התנועה הסובייטית, הן הגרמנית והן הבינלאומית, לחזק את המהפכה הסובייטית הן הגרמנית והן הבינלאומית, הרי האשמה מוטלת עליהם. המהפכה הסובייטית בגרמניה תחזק את התנועה הסובייטית הבינלאומית, המהווה את המעוז החזק ביותר (והמעוז היחיד הבטוח, הבלתי-מנוצח, המעוז העולמי-האדיר) נגד שלום וורסאי, נגד האימפריאליזם הבינלאומי בכלל. להציב את ההשתחררות משלום וורסאי, לחלוטין, ללא-תנאי ומיד, במקום הראשון *לפני השאלה* בדבר שחרורן של ארצות *אחרות*, המדוכאות בידי האימפריאליזם, מעולו של האימפריאליזם - זהו נציונליזם קרתני (הראוי לקאוטסקי, להילפרדינג, אוטו באואר ושות'), ולא אינטרנציונליזם מהפכני. מיגור הבורגנות באחת מן הארצות האירופיות הגדולות, לרבות גרמניה, הוא יתרון כזה של המהפכה הבינלאומית, שלמענו אפשר ואף הכרחי - אם יהיה צורך בכך - להשלים עם *קיום ממושך יותר של שלום וורסאי*. אם רוסיה לבדה יכלה, לתועלת המהפכה לשאת במשך חודשים מספר את שלום ברסט, הרי לא מן-הנמנע כלל, כי גרמניה הסובייטית, בברית עם רוסיה הסובייטית, תעצור כוח ותישא לתועלת המהפכה את קיומו הממושך יותר של שלום וורסאי.

האימפריאליסטים של צרפת, אנגליה וכו' עורכים פרובוקציות לקומוניסטים הגרמנים, טומנים פח לרגליהם: "אמרו, שלא תחתמו על שלום וורסאי". ואילו הקומוניסטים השמאליים נלכדים כתינוקות בפח שהוטמן להם במקום לתמרן במיומנות נגד האויב הערמומי והחזק יותר *בשעה זו*, במקום לומר לו: "עכשיו נחתום על שלום וורסאי". לקשור מראש את ידינו-אנו, לומר בגלוי לאויב, העולה ברגע זה עלינו בחימושו, אם נילחם בו ומתי נילחם - זוהי איוולת ולא מהפכנות. לצאת לקרב בשעה שידוע מראש, כי הדבר כדאי לאויב ולא לנו - אין זה אלא פשע, ולא יצלחו למאומה אותם מדינאים של המעמד המהפכני שלא יכלו לבצע "תמרון, הסכם, פשרות", כדי להשתמט מקרב שבבירור אינו כדאי.

IX הקומוניזם "השמאלי" באנגליה

באנגליה אין עדיין מפלגה קומוניסטית, אולם יש תנועה קומוניסטית בקרב הפועלים - תנועה רעננה, נרחבת, רבת עוצמה, הגדלה במהירות, הנותנת את הזכות לרחוש תקוות מעודדות ביותר; יש כמה מפלגות וארגונים פוליטיים ("המפלגה הסוציאליסטית הבריטית"[42], "מפלגת העבודה הסוציאליסטית", "החברה הסוציאליסטית של דרום-ווילס", "הפדרציה הפועלית הסוציאליסטית"[43]), הרוצים להקים מפלגה קומוניסטית והמנהלים כבר ביניהם משא-ומתן בעניין זה. בעיתון "דרדנואוט הפועלים"[44] ["Workers' Dreadnought", דרדנואוט - אניית קרב] (כרך IV, גיליון מס' 48, מה- 21.2.1920), הביטאון השבועי של האחרון מבין הארגונים הנ"ל, הנערך על-ידי החברה סילביה פנקהרסט [Pankhurst], פורסם מאמרה: "אל המפלגה הקומוניסטית". המאמר מוסר על מהלך המשא-ומתן בין ארבעת הארגונים הנ"ל בדבר הקמת מפלגה קומוניסטית יחידה, על יסוד הצטרפות לאינטרנציונל השלישי, של הכרה בשיטה הסובייטית, במקום הפרלמנטריזם, ובדיקטטורה של הפרולטריון. מסתבר, כי אחד המכשולים העיקריים להקמתה המיידית של מפלגה קומוניסטית יחידה הם חילוקי-הדעות בשאלת ההשתתפות בפרלמנט והצטרפות המפלגה הקומוניסטית החדשה ל"מפלגת העבודה", הישנה, הנוטה להתמקצעות, המורכבת בעיקר מהטרייד-יוניונים, האופורטוניסטית והסוציאל-שוביניסטית. "הפדרציה הפועלית הסוציאליסטית" - וכמוה גם "מפלגת העבודה הסוציאליסטית"[h] - מביעות דעתן נגד ההשתתפות בבחירות הפרלמנטריות ובפרלמנט, נגד ההצטרפות אל "מפלגת העבודה", ובעניין זה נחלקות הן בדעותיהן

[h] דומה, כי מפלגה זו מתנגדת להצטרפות אל "מפלגת העבודה", אך לא כולה מתנגדת להשתתפות בפרלמנט.

עם כל, או עם רוב החברים של "המפלגה הסוציאליסטית הבריטית", שהנה בעיניהם "האגף הימני של המפלגות הקומוניסטיות" באנגליה (עמ' 5 במאמרה הנ"ל של סילביה פנקהרסט).

ובכן, החלוקה היסודית היא כמו בגרמניה - על אף ההבדלים העצומים בצורת הגילוי של חילוקי-הדעות (בגרמניה צורה זו קרובה ל"רוסית" הרבה יותר מאשר באנגליה) ובשורה שלמה של נסיבות אחרות. נעיין, אפוא, בנימוקיהם של "השמאליים".

בשאלת ההשתתפות בפרלמנט מסתמכת הח' סילביה פנקהרסט על מאמרו של הח' ו. גלכר (W. Gallacher), שפורסם באותו גיליון עצמו, הכותב בשם "מועצת הפועלים הסקוטית" בגלזגו:

"מועצה זו - כותב הוא - הנה אנטי-פרלמנטריסטית בבירור, ומאחוריה עומד האגף השמאלי של ארגונים פוליטיים שונים. אנו מייצגים את התנועה המהפכנית בסקוטלנד, השואפת להקמת ארגון מהפכני בתעשיות (בענפי-יצור שונים) ומפלגה קומוניסטית, המבוססת על וועדים סוציאליים, בכל הארץ, במשך זמן רב רבנו עם הפרלמנטרים הרשמיים. לא ראינו כהכרחי להכריז מלחמה גלויה נגדם, ואילו הם *מפחדים* לפתוח בהתקפה עלינו.

אולם מצב-עניינים זה אינו יכול להימשך זמן רב. אנו מנצחים לכל אורך הקו.

המוני הפועלים של מפלגת הפועלים הבלתי-תלויה בסקוטלנד לבם מתמלא רגש תיעוב ממחשבה על הפרלמנט, וכמעט כל הקבוצות המקומיות עומדות לצד הסובייטים (כאן באה המלה הרוסית "סובייט" בתעתיק אנגלי) או מועצות-הפועלים. כמובן, הדבר הוא בעל חשיבות רצינית למדי לגבי אותם אדונים הרואים בפוליטיקה אמצעי של הכנסה (מקצוע) ונוקטים באמצעים מאמצעים שונים, כדי לשכנע את חבריהם לחזור לחיק הפרלמנטריזם. החברים המהפכניים *אינם צריכים* (ההדגשות בכל מקום של המחבר) לתמוך בכנופיה זו. מאבקנו כאן יהיה קשה מאוד. אחד מקווי-המתאר הגרועים ביותר שלו תהיה בגידתם של אלה, אשר בשבילם ענייניהם האישיים הם מניע חזק יותר מעניינם במהפכה. כל תמיכה בפרלמנטריזם משמשת פשוט סיוע להעברת השלטון לידי השיידמנים והנוסקה הבריטיים שלנו. הנדרסון, קליינס (Clynes) ושות' הנם ריאקציוניים ללא תקנה. מפלגת העבודה הבלתי-תלויה הרשמית סרה במידה גוברת לשלטונם של הליברלים הבורגניים, שמצאו לעצמם מקלט רוחני במחנה האדונים מקדונלד [MacDonald] , סנואודן [Snowden] ושות'. מפלגת-הפועלים הבלתי-תלויה הרשמית רוחשת שנאה מרה לאינטרנציונל השלישי, ואילו ההמון עומד לימינו. תמיכה בדרך כלשהי בפרלמנטרים האופורטוניסטיים פירושה - פשוט לשחק לידי האדונים הנ"ל. המפלגה הסוציאליסטית הבריטית אין לה כאן כל חשיבות... כאן דרוש ארגון יצרני (תעשייתי) מהפכני בריא ומפלגה קומוניסטית, הפועלת על יסודות ברורים, מוגדרים בדייקנות, יסודות מדעיים. אם חברינו יכולים לעזור לנו בהקמתם של שני אלה, נקבל ברצון את עזרתם; אם אינם יכולים - אל נא יתערבו כלל, למען השם, אם אינם רוצים לבגוד במהפכה על-ידי הגשת תמיכה לריאקציונרים, החותרים בשקידה רבה כל כך לתואר "המכובד" (? - סימן-השאלה של המחבר) של חבר-הפרלמנט, ואשר עז רצונם להוכיח, כי *יכולים הם למשול* באותה הצלחה, כמו "האדונים" עצמם, הפוליטיקאים המעמדיים".

מכתב זה למערכת מביע, לדעתי, באופן מצוין את הלכי-הרוח ונקודת-ראותם של הקומוניסטים הצעירים או של הפועלים בני-ההמון, שהתחילו זה עתה להגיע אל הקומוניזם. הלך-רוח זה הוא משמח ביותר ורב ערך; יש לדעת להעריכו ולתמוך בו, שכן בלעדיו נטול תקווה הוא ניצחון המהפכה באנגליה - ובעצם גם בכל ארץ אחרת. אנשים, היודעים לבטא הלך-רוח זה של ההמונים, היודעים לעורר בקרב ההמונים הלך-רוח כזה (שהוא לעתים קרובות רדום, בלתי-מחוור, שעוד לא התעורר) - יש לשמור עליהם, לדאוג להם, להגיש להם כל עזרה. אך בו בזמן צריך במישרין ובגלוי לומר להם, כי הלך-רוח *בלבד* אינו מספיק להדרכת ההמונים במאבק המהפכני הגדול, וכי שגיאות אלו או אחרות, אשר אנשים מהמסורים ביותר לעניין המהפכה עלולים לבצען או מבצעים אותן - הן שגיאות המסוגלות להביא נזק לעניין המהפכה. מכתבו של הח' גלכר למערכת מראה ללא כל ספק את נבטי *כל* אותן השגיאות, אשר עושים הקומוניסטים "השמאליים" הגרמנים ואשר עשו הבולשביקים "השמאליים" הרוסים בשנים 1908 ו- 1918.

מחבר המכתב מלא שנאה פרולטרית נאצלת ביותר (המובנת והקרובה, בכל זאת, לא רק לפרולטרים, אלא גם לכל העמלים, לכל "האנשים הקטנים", אם נשתמש בביטוי הגרמני) "לפוליטיקאים המעמדיים" הבורגניים. שנאה זו של נציג ההמונים המדוכאים והמנוצלים היא, באמת, "מקור כל חוכמה", יסוד של כל תנועה סוציאליסטית והצלחותיה. אך המחבר, כנראה, אינו לוקח בחשבון, כי הפוליטיקה היא מדע ואמנות, שאינם יורדים מן השמיים, אינם ניתנים בחינם,

ושהפרולטריון, אם ברצונו לנצח את הבורגנות, חייב לעצב לעצמו "פוליטיקאים מעמדיים" *משלו*, פרולטריים, כאלה, שלא יהיו גרועים מפוליטיקאים בורגניים.

מחבר המכתב הבין מצוין, שלא פרלמנט, אלא סובייטים של פועלים בלבד יכולות לשמש מכשיר להשגת מטרותיו של הפרולטריון. וכמובן, מי שלא הבין עד כה דבר זה אינו אלא ריאקציונר מן המרושעים ביותר, יהיה זה אפילו אדם מלומד-לעילא, פוליטיקאי מנוסה ביותר, סוציאליסט כן ביותר, מרכסיסט בקיא ביותר, אזרח ואיש-משפחה ישר ביותר. אך מחבר המכתב אינו מעמיד אפילו את השאלה, אינו מהרהר בכורח להעמיד את השאלה על כך, האפשר להביא את הסובייטים לידי ניצחון על הפרלמנט, בלי להכניס את הפוליטיקאים "הסובייטיים" *לתוך* הפרלמנט? בלי לפורר את הפרלמנט *מבפנים* ? בלי להכשיר מתוך הפרלמנט את הצלחת הסובייטים בתפקיד הנועד להם - לפזר את הפרלמנט? ועם זאת מחבר המכתב מביע רעיון נכון בהחלט, כי המפלגה הקומוניסטית באנגליה חייבת לפעול על יסודות *מדעיים*. המדע דורש, ראשית, את ההתחשבות בניסיונן של ארצות אחרות, בייחוד אם ארצות אחרות, אף הן קפיטליסטיות, מתנסות או התנסו לא מכבר בניסיון דומה מאוד; שנית, את חישוב *כל* הכוחות, הקבוצות, המפלגות, המעמדות וההמונים, הפועלים בתוך אותה ארץ, וכלל לא את קביעת הפוליטיקה רק על יסוד משאלות והשקפות, על יסוד מידת הכרתה ונכונותה למאבק של קבוצה או מפלגה אחת בלבד.

זה שההנדרסונים, הקליינסים, המקדונלדים, הסנואודנים הם ריאקציונרים ללא-תקנה - דבר נכון הוא. וכן נכון הדבר שהם רוצים ליטול את השלטון לידיהם (בהעדיפם, אמנם, קואליציה עם הבורגנות), שהם רוצים "למשול" לפי אותם הכללים הבורגניים מימים עברו, שהם בהכרח ינהגו, כשיגיעו לשלטון, בדומה לשיידמנים ולנוסקה. כל זה נכון. אך מכאן אין נובע כלל, כי תמיכה בהם היא בגידה במהפכה, אלא שלטובת המהפכה חייבים המהפכנים של מעמד-הפועלים לתמוך באדונים אלה תמיכה פרלמנטרית מסוימת. לשם הסברת רעיון זה אביא שני מסמכים פוליטיים אנגליים של ימינו: 1) נאומו של ראש-הממשלה לויד ג'ורג' [Lloyd George] מ- 18.3.1920 (לפי הנוסח של ה- "Manchester Guardian"[45] מה- 19.3.1920) ו- 2) שיקולי הקומוניסטית "השמאלית", הח' סילביה פנקהרסט במאמרה הנ"ל.

לויד ג'ורג' התפלמס בנאומו עם אסקוויט [Asquith] (שהוזמן במיוחד לאספה, אך סירב לבוא) ועם אותם הליברלים, הרוצים לא בקואליציה עם השמרנים, אלא בהתקרבות למפלגת העבודה. (ממכתבו של הח' גלכר למערכת ראינו כמו-כן את ציון העובדה של מעבר הליברלים למפלגת העבודה הבלתי-תלויה.) לויד ג'ורג' טען, כי הכרחית קואליציה של הליברלים עם השמרנים, קואליציה *הדוקה* דווקא, שאם-לא-כן עלולה לנצח מפלגת העבודה, זו אשר לויד ג'ורג' "מעדיף לכנותה" סוציאליסטית והשואפת ל"בעלות קולקטיבית" על אמצעי הייצור. "בצרפת נקרא דבר זה קומוניזם" - הסביר הסברה פופולרית מנהיג הבורגנות האנגלית לשומעיו, חברי המפלגה הליברלית הפרלמנטרית, אשר דבר זה, כנראה, עדיין לא היה ידוע להם - "בגרמניה קוראים לכך סוציאליזם; ברוסיה נקרא הדבר - בולשביזם". עבור הליברלים אין הדבר קביל מבחינה עקרונית, הסביר לויד ג'ורג', שכן הליברלים הם באופן עקרוני בעד הקניין הפרטי. "הציוויליזציה בסכנה" - הכריז הנואם, ומשום כך הליברלים והשמרנים חייבים להתאחד...

"... אם תבואו למחוזות החקלאיים - אמר לויד ג'ורג' - תראו שם - זאת היא גם דעתי - את החלוקות המפלגתיות הישנות, שנשתמרו בצורתן הקודמת. הסכנה שם רחוקה עדיין. שם אין סכנה. אך כשיגיע העניין למחוזות הכפריים, הרי הסכנה שם תהיה גדולה כשם שגדולה היא עכשיו במחוזות תעשייתיים מסוימים. ארבע חמישיות של ארצנו עסוקות בתעשייה ובמסחר, ואולי חמישית בלבד - בחקלאות. זוהי אחת הנסיבות, העומדת לנגד עיני תמיד עת מהרהר אני בסכנות הצפויות לנו בעתיד. בצרפת האוכלוסייה היא חקלאית, ושם קיים בסיס מוצק של השקפות מסוימות, שאינו נע במהירות יתרה ואשר לא כל-כך קל לעוררו על-ידי תנועה מהפכנית. אחר הוא מצב העניינים בארצנו. קל יותר להפוך את ארצנו, מאשר כל ארץ אחרת בעולם, ואם היא תתחיל להתנודד, הרי, מהסיבות שצוינו, ההתמוטטות כאן תהיה חזקה יותר, מאשר בארצות אחרות".

מכאן רואה הקורא, כי מר לויד ג'ורג' אינו רק חכם מופלג, אלא אדם שלמד הרבה מהמרכסיסטים. ואין זה חטא אם גם אנו נלמד משהו מלויד ג'ורג'.

מעניין גם לציין את האפיזודה הבאה מן הדיון שהתקיים לאחר נאומו של לויד ג'ורג' :

"*האדון וולס* (Wallace): הייתי רוצה לשאול, כיצד רואה ראש-הממשלה את תוצאות מדיניותו במחוזות התעשייתיים ביחס לפועלי התעשייה, שרבים מאוד ביניהם הם ליברלים ותומכים בנו תמיכה רבה כל-כך. האם התוצאה האפשרית, לא תהיה כזו, שתגרום לגידול כוחה של מפלגת

העבודה במידה עצומה מצד הפועלים, אשר כיום הם עוזרינו הכנים? *ראש-הממשלה*: דעתי היא אחרת לגמרי. העובדה, שהליברלים נאבקים בינם לבין עצמם, דוחפת, בלי ספק, מספר ניכר של ליברלים, מתוך ייאוש, אל זרועות מפלגת העבודה, בה מצוי כבר מספר ניכר של ליברלים, אנשים מוכשרים מאוד, העוסקים כעת בהבאשת ריחה של הממשלה. והתוצאה היא, בלי ספק, כי מתחזק במידה ניכרת הלך-הרוח בציבור לטובת מפלגת העבודה. דעת הציבור פונה לא אל הליברלים, העומדים מחוץ למפלגת העבודה, אלא למפלגת העבודה עצמה. על כך, מעידות בחירות המשנה החלקיות".

דרך אגב, שיקול-דעת זה מעיד במיוחד, כיצד אנשיה הפקחים ביותר של הבורגנות הסתבכו ואינם יכולים שלא לעשות שטויות, אשר אין להן תקנה. ודבר זה הוא שיביא כליה על הבורגנות. ואילו אנשינו יכולים אפילו לעשות שטויות (אמנם בתנאי, ששטויות אלו לא תהיינה גדולות מדי ושהן תבואנה על תיקונן מבעוד מועד) ואף-על-פי-כן יהיו הם המנצחים בסופו של דבר.

המסמך הפוליטי השני - שיקולה הבא של הקומוניסטית "השמאלית", הח' סילביה פנקהרסט:

".... הח' אינקפין (מזכיר המפלגה הסוציאליסטית הבריטית) מכנה את מפלגת העבודה בשם, "הארגון הראשי בתנועת מעמד-הפועלים". חבר אחר של המפלגה הסוציאליסטית הבריטית הביע בכינוס האינטרנציונל השלישי את השקפת המפלגה הסוציאליסטית הבריטית בהבלטה רבה עוד יותר. הוא אמר: "אנו רואים במפלגת העבודה את מעמד-הפועלים המאורגן".

אין אנו שותפים לדעה זו על מפלגת העבודה. מפלגת העבודה גדולה מאוד מבחינה מספרית, אם כי חלק ניכר מאוד של חבריה לוקה בחוסר מעש ואדישות. אלה הם פועלים ופועלות, שהצטרפו לטרייד-יוניון משום שחבריהם לאגף בית-החרושת הם טרייד-יוניוניסטים ומשום שרוצים הם לקבל קצבאות.

אולם אנו מודים, כי גודלה המספרי של מפלגת העבודה מקורו גם בעובדה, שהיא הנה יצירה של אותה אסכולת מחשבה, אשר רובו של מעמד-הפועלים הבריטי עדיין לא חרג מתחומיה, אם כי תמורות כבירות הולכות ומבשילות במוחות העם, אשר ישנה במהרה מצב עניינים זה..."

"... מפלגת העבודה הבריטית, בדומה לארגונים סוציאל-פטריוטיים בארצות אחרות, תבוא בהכרח, במהלך ההתפתחות הטבעית של החברה, אל השלטון. משימתם של הקומוניסטים - לערוך את הכוחות, שימגרו את הסוציאל-פטריוטים, וחייבים אנו בארצנו לא להשהות פעילות זו ולא להסס.

אין אנו צריכים לפזר את מרצנו, בהגדילנו את כוחה של מפלגת העבודה; עלייתה לשלטון היא בלתי נמנעת. אנו חייבים לרכז את כוחותינו לשם הקמת תנועה קומוניסטית, שתנצח אותה. מפלגת העבודה תרכיב במהרה את הממשלה והאופוזיציה המהפכנית צריכה להיות מוכנה לשם התקפה עליה..."

ובכן, הבורגנות הליברלית מוותרת על השיטה המקודשת מבחינה היסטורית בניסיון של מאות בשנים - והכדאית מאוד למנצלים - על שיטת "שתי המפלגות" (של המנצלים), בהניחה כי מן-ההכרח לאחד את כוחותיהם למען מאבק נגד מפלגת העבודה. חלק של הליברלים בורחים, כעכברושים מאניה טובעת, ועוברים למפלגת העבודה. הקומוניסטים השמאליים סבורים, כי מעבר השלטון לידי מפלגת העבודה הוא בלתי-נמנע ומודים, כי לימינה עומד כיום רוב הפועלים. הם מסיקים מכך אותה מסקנה מוזרה, המנוסחת על-ידי הח' סילביה פנקהרסט במלים הבאות :

"המפלגה הקומוניסטית אינה צריכה לעשות פשרות... היא חייבת לשמור את הדוקטרינה שלה בטוהרתה, לשמור בלתי מוכתמת את אי-תלותה ברפורמיזם. ייעודה - לצעוד קדימה בלי להתעכב ובלי לסור מן הדרך, ללכת בנתיב המוביל ישר אל המהפכה הקומוניסטית".

נהפוך הוא, מכיוון שרוב הפועלים באנגליה עדיין צועד אחרי הקרנסקים או השיידמנים האנגליים, שרוב זה עוד לא עבר את הניסיון עם ממשלה מורכבת מאנשים אלה - אותו ניסיון שהיה נחוץ גם ברוסיה וגם בגרמניה למעבר המוני של הפועלים אל הקומוניזם - הרי נובע מכך בוודאות גמורה, שהקומוניסטים האנגלים *חייבים* להשתתף בפרלמנטריזם, חייבים *מתוך* הפרלמנט לעזור להמון-הפועלים לראות למעשה את תוצאות פועלה של הממשלה ההנדרסונית והסנואודנית, צריכים לעזור להנדרסונים ולסנואודנים לנצח את לויד ג'ורג' וצ'רצ'יל המאוחדים. לנהוג אחרת פירושו - להכביד על עניין המהפכה, משום שבלי שינוי ההשקפות של רוב מעמד-הפועלים המהפכה היא בלתי אפשרית, ואילו שינוי זה נוצר על-ידי הניסיון הפוליטי של ההמונים ולעולם לא על-ידי התעמולה בלבד. "ללא פשרות קדימה, בלי לסור מן הדרך", אם אומר זאת מיעוט חסר-אונים

לחלוטין של הפועלים, היודע (על כל פנים הצריך לדעת), כי הרוב לאחר פרק זמן קצר - בתנאי שהנדרסון וסנואודן ינצחו את לויד ג'ורג' וצ'רצ'יל - יתאכזב ממנהיגיו ויעבור לתמיכה בקומוניזם (או לפחות לנייטרליות ועל-פי-רוב לנייטרליות אוהדת לקומוניסטים) - הרי סיסמה כזאת מוטעית בפירוש. דבר זה דומה למעשה ב- 10,000 חיילים, המסתערים לקרב נגד 50,000 חיילי אויב, בשעה שהכרח הוא "לעצור", "לסור מן הדרך", אפילו "לעשות פשרה", ובלבד שתינתן לתגבורת של 100,000 איש שהות להגיע, שכן אין לאל ידם לצאת מיד אל הקרב. זהו מעשה-ילדות של אינטליגנטים, ולא טקטיקה רצינית של מעמד מהפכני.

החוק היסודי של המהפכה, שקיבל את אישורו בכל המהפכות, ובפרט בכל 3 המהפכות הרוסיות במאה ה- 20, מהותו היא: בשביל המהפכה לא די שההמונים המנוצלים והמדוכאים יבואו לידי הכרה, שאי-אפשר לחיות כבעבר וידרשו שינוי; בשביל המהפכה הכרח הוא, שהמנצלים לא יוכלו לחיות ולמשול כמקודם. רק אז, כאשר "עם הארץ" *אינו רוצה* עוד בישן ו"הצמרת" *אינה יכולה לנהוג כבעבר*, רק אז יכולה המהפכה לנצח. בצורה אחרת באה אמת זו לידי ביטוי במלים הבאות: המהפכה היא בלתי-אפשרית בלי משבר כלל-לאומי (הנוגע גם במנוצלים וגם במנצלים). פירוש הדבר, כי למען המהפכה צריך, ראשית, להגיע לכך, שרוב הפועלים (או, בכל אופן, רוב הפועלים בעלי ההכרה, ההוגים, הפעילים מבחינה פוליטית) יבינו במלואו את ההכרח בהפיכה ויהיו מוכנים למסור את נפשם למענה; שנית, שעל המעמדות השליטים יעבור משבר ממשלתי, המושך אל הפוליטיקה אפילו את ההמונים הנחשלים ביותר (סימן ההיכר של כל מהפכה אמיתית: גידול מהיר פי 10 ואפילו פי 100 של מספר הנציגים, המסוגלים למאבק פוליטי, של המון העמלים והמדוכאים, שהיה אדיש עד כה) המתיש את כוחה של הממשלה והמאפשר למהפכנים את מיגורה המהיר.

באנגליה - כפי שמשתמע, אגב, דווקא מנאומו של לויד ג'ורג', גואים ומבשילים בצורה בולטת לעין שני התנאים למהפכה פרולטרית מוצלחת. ושגיאות הקומוניסטים השמאליים מסוכנות עתה כפל-כפליים דווקא משום שמהפכנים מסוימים מגלים יחס לא מעמיק כל צורכו, חסר תשומת-לב והכרה מספקת, בלתי-מחושב דיו, לכל אחד מהתנאים האלה. אם אנחנו - לא קבוצה מהפכנית, אלא מפלגת *המעמד* המהפכני - רוצים למשוך אחרינו את *ההמונים* (ובלעדי זאת קיימת סכנה, שנישאר סתם דברנים) צריכים אנו, ראשית, לסייע להנדרסון ולסנואודן להכריע את לויד ג'ורג' וצ'רצ'יל (ואפילו נכון יותר: לאלץ את הראשונים להביס את השניים, שכן הראשונים *יראים מפני ניצחונם הם*!); שנית, לעזור לרובו של מעמד-הפועלים להיווכח מניסיונו שלו בצדקתנו, כלומר, באי-כושרם המוחלט של הנדרסון וסנואודן, בטבעם הזעיר-בורגני והבוגדני, באי-נמנעות פשיטת-הרגל שלהם; שלישית, לקרב את הרגע, כאשר על קרקע אכזבתו של רוב הפועלים מההנדרסונים, אפשר יהיה, תוך סיכויים רציניים להצלחה, להדיח בבת-אחת את ממשלת ההנדרסונים, שתתחיל להתרוצץ במבוכה רבה עוד יותר, אם אפילו לויד ג'ורג' החכם המופלג והמיושב ביותר, לא הזעיר-בורגני אלא הבורגני-הגדול, מגלה מבוכה גמורה ומתיש את כוחו שלו (ושל הבורגנות כולה) במידה הולכת גוברת - אתמול ב"חיכוכיו" עם צ'רצ'יל, היום ב"חיכוכיו" עם אסקוויט.

אדבר באופן יותר קונקרטי. הקומוניסטים האנגלים צריכים, לדעתי, לאחד את כל ארבע המפלגות והקבוצות שלהם (שכולן חלשות מאוד, ומהן חלשות במאוד-מאוד) למפלגה קומוניסטית אחת על בסיס עקרונות האינטרנציונל השלישי *וחובת* ההשתתפות בפרלמנט. המפלגה הקומוניסטית מציעה להנדרסונים ולסנאואודנים "פשרה", הסכם בחירות: צועדים ביחד נגד הברית של לויד ג'ורג' והשמרנים, מחלקים את המקומות בפרלמנט לפי מספר הקולות, שיתנו הפועלים בעד מפלגת העבודה או בעד הקומוניסטים (לא בבחירות, אלא בהצבעה מיוחדת), שומרים על *החופש המלא ביותר* של אגיטציה, תעמולה, פעילות פוליטית. בלי תנאי אחרון זה אין, כמובן, לקיים גוש, שכן תהיה זו בגידה: על החופש המלא להוקעת ההנדרסונים והסנואודנים חייבים הקומוניסטים להגן ולהצליח בהגנה עליו באותו תוקף, כפי שהגנו עליו (*חמש עשרה* שנים, 1903-1917) והצליחו בהגנה זו הבולשביקים הרוסים ביחס להנדרסונים ולסנואודים הרוסיים, כלומר המנשביקים.

אם ההנדרסונים והסנואודנים יסכימו להקים גוש בתנאים אלה, הרי זכינו כי הלא לגמרי לא חשוב לנו מספר המקומות בפרלמנט, אין אנו רודפים אחרי זה, בנקודה זו נהיה ותרנים (ואילו ההנדרסונים ובייחוד ידידיהם החדשים - או אדוניהם החדשים - הליברלים, שעברו למפלגת העבודה הבלתי-תלויה, רודפים אחרי זה יותר מכל). זכינו, שכן נישא את האגיטציה *שלנו* לתוך *ההמונים* בשעה בה לויד ג'ורג' *עצמו* "עורר" אותם, ונעזור לא רק למפלגת העבודה להרכיב את ממשלתה ביתר מהירות, אלא גם להמונים להבין מהר יותר את כל תעמולתנו הקומוניסטית, אותה ננהל נגד ההנדרסונים בלי קיצוצים כלשהם, בלי להשתיק דבר.

אם ההנדרסונים והסנואודנים ידחו את הגוש עמנו בתנאים האמורים, הרי זכינו עוד יותר. שכן הראינו בבת-אחת *להמונים* (שימו לב, כי אף בתוך מפלגת העבודה הבלתי-תלויה, המנשביסטית ממש, האופורטוניסטית לגמרי, *ההמון* הוא בעד הסובייטים), כי ההנדרסונים מעדיפים את הקרבה

שלהם לבעלי-ההון על פני איחודם של כל הפועלים. זכינו בבת-אחת בעיני *ההמונים*, אשר בייחוד אחרי הסבריו של לויד-ג'ורג' - הסברים מזהירים ונכונים-לעילא, מועילים מאוד-מאוד (בשביל הקומוניזם) - יהיו אוהדים את איחוד כל הפועלים נגד הברית של לויד ג'ורג' עם השמרנים. זכינו בבת-אחת, שכן הראינו להמונים, כי ההנדרסונים והסנואודנים פוחדים מפני ניצחונם על לויד ג'ורג', פוחדים ליטול את השלטון לבדם, שואפים לקבל *בחשאי* תמיכה מלויד ג'ורג', המושיט *בגלוי* את ידו לשמרנים נגד מפלגת העבודה. יש לציין, כי אצלנו ברוסיה, לאחר מהפכת 27.2.1917 (לפי הלוח הישן), תעמולת הבולשביקים נגד המנשביקים והס.-ר.-ים (כלומר, ההנדרסונים והסנואודנים הרוסיים) זכתה בתוקף נסיבה דומה. אמרנו למנשביקים ולס.-ר.-ים: טלו את השלטון כולו בלי הבורגנות כי הרי לכם הרוב בסובייטים (בוועידת הסובייטים הכל-רוסית הראשונה היו לבולשביקים ביוני 1917, 13% בלבד של הקולות). אולם ההנדרסונים והסנואודנים הרוסיים פחדו ליטול לידיהם את השלטון בלי הבורגנות, וכאשר הבורגנות הייתה דוחה ומשהה את הבחירות לאספה המכוננת, שכן ידעה היטב, כי הבחירות יעניקו את הרוב לס.-ר.-ים ולמנשביקים[i] (אלה ואלה צעדו כגוש פוליטי הדוק ביותר, ייצגו למעשה דמוקרטיה זעיר-בורגנית *אחת*), הרי הס.-ר.-ים והמנשביקים לא אזרו כוח להילחם במרץ ועד-תום נגד השהיות אלו.

עם סירוב ההנדרסונים והסנואודנים לכונן גוש עם הקומוניסטים, היו הקומוניסטים זוכים בבת-אחת בעניין רכישת אהדתם של ההמונים והבאשת ריחם של ההנדרסונים והסנואודנים, ואם מתוך כך היינו מפסידים כמה מקומות בפרלמנט, הרי אין בכך כל חשיבות בשבילנו. היינו מציגים את מועמדינו רק במספר מבוטל לגמרי של מחוזות בטוחים ביותר, כלומר, במקומות בהם הצגת מועמדינו לא הייתה גורמת לבחירת ליברל במקום לבוריסט (חבר מפלגת העבודה). היינו מנהלים את אגיטציית הבחירות בהפיצנו עלונים לטובת הקומוניזם ובהציענו *בכל* המחוזות, בהם אין לנו מועמדים, להצביע *בעד לבוריסט נגד בורגני*. טועים החברים סילביה פנקהרסט וגלכר, אם רואים בכך בגידה בקומוניזם או סירוב להיאבק עם הסוציאל-בוגדים. להפך, עניין המהפכה הקומוניסטית היה, בלי-ספק, מרוויח מכך.

לקומוניסטים האנגלים לעתים תכופות קשה עתה אף לגשת אל ההמון, אפילו להניעו להקשיב להם. אם אני מופיע, בתור קומוניסט, ומכריז, כי מציע אני להצביע בעד הנדרסון נגד לויד ג'ורג', הרי לבטח יקשיבו לי. ואזי אוכל להסביר הסברה פופולרית לא רק מדוע הסובייטים טובים מהפרלמנט והדיקטטורה של הפרולטריון טובה מהדיקטטורה של צ'רצ'יל (המוסווית בשלט של "דמוקרטיה" בורגנית), אלא גם זאת, שהייתי רוצה על-ידי הצבעתי לתמוך בהנדרסון, בדיוק כמו שהחבל תומך בתלוי; - שהתקרבות ההנדרסינים לכינון ממשלתם-הם תוכיח את צדקתי, תמשוך את ההמונים לצדי, תחיש את מותם הפוליטי של ההנדרסונים והסנואודנים ממש כשם שהיה זה עם חבריהם-לדעה ברוסיה ובגרמניה.

ואם ישיבו לי: זוהי טקטיקה "ערמומית" או מסובכת מדי, ההמונים לא יבינוה, היא תפזר, תפורר את כוחותינו, תפריע לרכזם לקראת מהפכה סובייטית וכדו', הרי אשיב למטיחים "השמאליים" כנגדי: - אל תטילו את הדוקטרינריות שלכם על ההמונים! ההמונים ברוסיה, מן הסתם אינם תרבותיים יותר, אלא תרבותיים פחות מאשר באנגליה. אף-על-פי-כן ההמונים הבינו את הבולשביקים; ולבולשביקים לא הפריעה, אלא עזרה העובדה, שהם *ערב* המהפכה הסובייטית (בספטמבר 1917) הרכיבו את רשימות מועמדיהם לפרלמנט הבורגני (לאספה המכוננת) *ולמחרת* המהפכה הסובייטית, בנובמבר 1917, בחרו לאותה אספה מכוננת, אשר פוזרה על-ידם ב-5.1.1918.

איני יכול להתעכב כאן על המחלוקת השניה בקרב הקומוניסטים האנגלים, אשר כל עיקרה - האם להצטרף למפלגת העבודה או לאו. בידי חומר מועט מדי בשאלה זאת, שהינה מורכבת ביותר מפאת מקוריותה הייחודית של "מפלגת העבודה" הבריטית, שבמידה רבה מאוד אינה דומה, לפי עצם המבנה שלה למפלגות הפוליטיות הרגילות ביבשת אירופה. אך אין ספק כי, ראשית, גם בשאלה זו ייתפס לטעות באורח בלתי-נמנע האדם, שיעלה על דעתו להסיק את הטקטיקה של הפרולטריון המהפכני תוך עקרונות כגון: "המפלגה הקומוניסטית חייבת לשמור את הדוקטרינה שלה בטוהרתה, לשמור בלתי מוכתמת את אי-תלותה ברפורמיזם. ייעודה - לצעוד קדימה בלי להתעכב ובלי לסור מן הדרך, ללכת בנתיב המוביל ישר אל המהפכה הקומוניסטית". שהרי עקרונות כאלה אך חוזרים על השגיאה של הקומונרים-הבלנקיסטים הצרפתים, שהכריזו בשנת 1874 על "שלילת" פשרות כלשהן וכל תחנות-ביניים. שנית, אין ספק, כי המשימה גם כאן, כמו

[i] הבחירות לאספה המכוננת ברוסיה, בנובמבר 1917 - לפי הידיעות המקיפות למעלה מ- 36 מיליון בוחרים - נתנו לבולשביקים 25% של הקולות, 13% למפלגות שונות של בעלי-האחוזות ובורגנות, 62% לדמוקרטיה הזעיר-בורגנית, כלומר לס.-ר.-ים ולמנשביקים ביחד עם קבוצות קטנות הקרובות להם.

תמיד - לדעת ליישם את העקרונות הכלליים והיסודיים של הקומוניזם לאותה *ייחודיות* היחסים בין המפלגות והמעמדות, לאותה *ייחודיות* בהתפתחות האובייקטיבית לקראת הקומוניזם, האופיינית לכל ארץ וארץ, ואשר מן-ההכרח לדעת לחקור אותה, למצוא אותה, לנחשה.

אך על כל אלה יש לדבר לא רק בקשר לקומוניזם האנגלי בלבד, אלא בקשר למסקנות הכלליות, הנוגעות להתפתחות הקומוניזם בכל ארצות ההון. ואכן, עוברים אנו לנושא זה.

X מסקנות מסוימות

המהפכה הבורגנית הרוסית של שנת 1905 גילתה מפנה אחד מקורי ביותר בהיסטוריה העולמית: באחת הארצות הקפיטליסטיות הנחשלות ביותר הושגה לראשונה בעולם תנועת שביתות שלא הייתה כמוה בהיקפה ובכוחה. *בחודש הראשון בלבד* של שנת 1905 עלה מספר השובתים פי 10 על מספר השובתים *השנתי* הממוצע ב- 10 השנים הקודמות (1895-1904), ומינואר עד אוקטובר 1905 גברו השביתות ללא-הפסק ובממדים עצומים. רוסיה הנחשלת, בהשפעת שורה של תנאים היסטוריים מקוריים בתכלית, הייתה הראשונה להראות לעולם כולו לא רק את הגידול החד בפעילותם העצמית של ההמונים המדוכאים בעת המהפכה (דבר זה אירע בכל המהפכות הגדולות), אלא גם את ערכו של הפרולטריון, ערך רב לאין שיעור יותר מאשר חלקו באוכלוסייה, את מיזוג השביתה הכלכלית והפוליטית, עם הפיכתה של זו האחרונה להתקוממות חמושה, את לידתה של צורה חדשה של מאבק המוני ושל ארגון המוני של המעמדות המדוכאים בידי הקפיטליזם - הסובייטים.

מהפכות פברואר ואוקטובר 1917 הביאו את הסובייטים להתפתחות כל-צדדית בקנה-מידה לאומי, ולאחר-מכן לניצחונם בהפיכה הפרולטרית, הסוציאליסטית. וכעבור פחות משנתיים נתגלה האופי האינטרנציונלי של הסובייטים, התפשטותה של צורה זו של מאבק וארגון על תנועת הפועלים העולמית, ייעודם ההיסטורי של הסובייטים להיות הקברן, היורש של הפרלמנטריזם הבורגני ושל הדמוקרטיה הבורגנית בכלל, הבא במקומם.

יתר-על-כן. ההיסטוריה של תנועת הפועלים מראה כעת, כי בכל הארצות נועד לה (והיא אמנם כבר החלה) להתנסות במאבקו של הקומוניזם המתהווה, המתחזק והצועד אלי ניצחון, קודם-כל ובעיקר עם "המנשביזם" *של עצמה* (עבור כל ארץ), כלומר, עם האופורטוניזם והסוציאל-שוביניזם; שנית - ואפשר לומר, בתור תוספת - עם הקומוניזם "השמאלי". המאבק הראשון התפשט בכל הארצות, ככל הנראה בלי כל יוצא-מן-הכלל, כמאבק בין האינטרנציונל השני (שכבר חוסל למעשה) לבין האינטרנציונל השלישי. את המאבק השני רואים אנו גם בגרמניה, גם באנגליה, גם באיטליה וגם באמריקה (בכל אופן, *חלק* מסוים של "פועלי-התעשייה של העולם" ושל הזרמים האנרכו-סינדיקליסטיים מגן בתוקף על שגיאות הקומוניזם השמאלי, בד-בבד עם הכרה כמעט כללית, כמעט בלי הגבלה, בשיטה הסובייטית), וגם בצרפת (יחסו של חלק מהסינדיקליסטים לשעבר למפלגה פוליטית ולפרלמנטריזם, ושוב בד-בבד עם הכרה בשיטה הסובייטית), כלומר, בלי ספק, לא רק בקנה-מידה בינלאומי, אלא גם כלל-עולמי.

אולם בהיותה עוברת בכל מקום, במהותו של דבר, לימודי-הכנה מאותו הסוג, לימודים לקראת ניצחון על הבורגנות, מבצעת תנועת הפועלים התפתחות זו בכל ארץ וארץ *לפי דרכה היא*. ועם זאת ארצות קפיטליסטיות גדולות, מתקדמות, צועדות בדרך זו *במהירות גדולה בהרבה*, מאשר הבולשביזם, שניתן לו מטעם ההיסטוריה פרק-זמן של חמש עשרה שנים להכשרתו כזרם פוליטי מאורגן, אל הניצחון. האינטרנציונל השלישי בפרק-זמן כה קצר - במשך שנה אחת - כבר נחל ניצחון מכריע, הביס את האינטרנציונל השני הצהוב, הסוציאל-שוביניסטי, אשר רק כמה חודשים טרם-לכן היה חזק לאין-ערוך יותר מן השלישי, נראה היה יציב ואדיר-כוח, נעזר עזרה כל-צדדית, במישרין ובעקיפין, עזרה חומרית (משרות מיניסטריאליות נוחות, דרכונים, עיתונות) ורעיונית מצד הבורגנות העולמית.

כעת כל העניין הוא בכך, שהקומוניסטים בכל ארץ ייקחו לתשומת ליבם תוך מודעות מלאה הן את המשימות העקרוניות היסודיות במאבק נגד האופורטוניזם והדוקטרינריות "השמאלית", והן את *המאפיינים הייחודיים הקונקרטיים*, אשר מקבל - ומן-ההכרח כי יקבל - מאבק זה בכל ארץ וארץ, בהתאם לקווי-המתאר המקוריים של כלכלתה, מדיניותה, תרבותה, הרכבה הלאומי (אירלנד וכדו'), של מושבותיה, חלוקותיה הדתיות וכו' וכדו'. בכל מקום מורגשת, מתרחבת וגוברת אי שביעות הרצון מהאינטרנציונל השני, מפאת האופורטוניזם שלו, משום שאינו יודע או אינו מוכשר להקים מרכז מדריך באמת, מרוכז באמת, המסוגל לכוון את הטקטיקה הבינלאומית של הפרולטריון המהפכני במאבקו למען רפובליקה סובייטית כלל-עולמית. הכרח הוא להבהיר לעצמנו, כי מרכז מדריך כזה אין בשום-פנים ואופן לבנות על עבודה בדפוסים קבועים מראש, על

השוואה מכנית, על הנחת זהות הכללים הטקטיים של המאבק. כל עוד קיימים הבדלים לאומיים וממלכתיים בין עמים וארצות - והבדלים אלה יתקיימו עוד זמן רב, רב מאוד, אפילו לאחר הגשמת הדיקטטורה של הפרולטריון בקנה-מידה כלל-עולמי - דורשת אחדות הטקטיקה האינטרנציונלית של תנועת-הפועלים הקומוניסטית בכל הארצות לא את סילוק הרבגוניות, לא את חיסול ההבדלים הלאומיים (לגבי הרגע הנוכחי זוהי הזיית הבל), אלא הפעלה כזאת של העקרונות *היסודיים* של הקומוניזם (שלטון סובייטי ודיקטטורה של הפרולטריון), אשר *תשנה שינוי נכון* את העקרונות האלה *בפרטיהם*, תסגל אותם נכונה, תתאים אותם התאמה נכונה להבדלים הלאומיים והלאומיים-ממלכתיים. לחקור, ללמוד, למצוא, לנחש, לתפוס את הלאומי-המיוחד, הלאומי-הספציפי בגישות *הקונקרטיות* של כל ארץ לפתרון משימה אינטרנציונלית *אחידה*, לניצחון על האופורטוניזם והדוקטרינריות השמאלית בקרב תנועת-הפועלים, למיגור הבורגנות, לכינון רפובליקה סובייטית ודיקטטורה של הפרולטריון - זוהי המשימה העיקרית ברגע ההיסטורי, העובר על כל הארצות המתקדמות (ולא רק על המתקדמות). העיקר - כמובן, כלל וכלל לא הכל עדיין, אך העיקר - כבר בוצע ברכישת האוונגרד של מעמד-הפועלים, במעברו לצד השלטון הסובייטי נגד הפרלמנטריזם, לצד הדיקטטורה של הפרולטריון נגד הדמוקרטיה הבורגנית. כיום יש לרכז את כל הכוחות, את כל תשומת-הלב בצעד *הבא*, הנראה - ומבחינה מסוימת אמנם כך הוא - יסודי פחות, אך, לעומת זאת, הקרוב יותר לפתרון המעשי של המשימה, דהיינו: מציאת צורת *המעבר* או *הגישה* למהפכה הפרולטרית.

האוונגרד הפרולטרי נכבש כיבוש רעיוני. זה העיקר. בלעדי זאת אין לעשות אף את הצעד הראשון לקראת הניצחון. אך מכאן ועד הניצחון עוד רב למדי המרחק. בכוח האוונגרד בלבד אין לנצח. להטיל את האוונגרד בלבד לקרב המכריע, כל עוד המעמד כולו, כל-עוד ההמונים הרחבים לא ניצבו בעמדה של תמיכה ישירה באוונגרד, או, לפחות, בעמדה של נייטרליות אוהדת ביחס אליו ואי-יכולת מוחלטת לתמוך באויבו - דבר זה אינו רק איוולת, אלא אף פשע. וכדי שכל המעמד כולו, כל ההמונים הרחבים של העמלים והמדוכאים בידי ההון יגיעו באמת לעמדה כזאת - לא די בתעמולה בלבד, באגיטציה בלבד. לשם כך דרוש ניסיונם הפוליטי העצמי של ההמונים הללו. זהו החוק היסודי של כל המהפכות הגדולות, המתאשר עתה בתוקף ובכוח-הבלטה מדהים לא רק על-ידי רוסיה, אלא גם על-ידי גרמניה. לא רק ההמונים הבלתי-תרבותיים, האנאלפבתים לעתים קרובות, של רוסיה, אלא גם ההמונים בעלי-תרבות גבוהה, היודעים כולם קרוא-וכתוב, של גרמניה, הצטרכו לחזות מבשרם הם את כל חוסר-האונים, חוסר-האופי, חוסר הישע, את כל ההתרפסות לפני הבורגנות, את כל שפלותה של ממשלת אבירי האינטרנציונל השני, את כל אי-הנמנעות של דיקטטורת הריאקציונרים הקיצוניים (קורנילוב ברוסיה[46], קאפ ושות' בגרמניה[47]), כאלטרנטיבה האחת והיחידה לדיקטטורה של הפרולטריון, - על מנת לפנות פניה מוחלטת אל הקומוניזם.

המשימה העומדת על סדר-היום בפני האוונגרד בעל-הכרה בתנועת-הפועלים הבינלאומית, כלומר, המפלגות, הקבוצות, הזרמים הקומוניסטיים, היא - לדעת *להביא* את ההמונים הרחבים (שברוב המקרים הם רדומים, אדישים, שגרתיים, קופאים על שמריהם, לא נתעוררו עדיין) למצבם החדש הזה, או, נכון יותר, לדעת להנהיג לא *רק את* מפלגתו שלו, אלא גם את ההמונים האלה במשך זמן התקרבותם, מעברם לעמדה החדשה. אם את המשימה ההיסטורית הראשונה (למשוך את האוונגרד בעל-ההכרה לצד השלטון הסובייטי ולצד הדיקטטורה של הפרולטריון) אי-אפשר היה לפתור בלי ניצחון רעיוני ופוליטי מלא על האופורטוניזם והסוציאל-שוביניזם, הרי שאת המשימה השניה, העולה כעת על הפרק ואשר מהותה היא - לדעת להביא את *ההמונים* אל העמדה החדשה, המסוגלת להבטיח את ניצחון האוונגרד במהפכה - את המשימה הזאת, העומדת על-הפרק, אין לבצע בלי חיסול הדוקטרינריות השמאלית, בלי התגברות מוחלטת על שגיאותיה, בלי שחרור מהן.

כל עוד המדובר היה (ובמידה שעדיין המדובר הוא) במשיכת האוונגרד של הפרולטריון לצד הקומוניזם, הרי עד אז ובה-במידה עולה למקום הראשון התעמולה; אפילו החוגים, הפגומים בכל החולשות של החוגניות, מועילים כאן ומביאים תוצאות פוריות. כאשר המדובר הוא בפעולתם המעשית של ההמונים, במיקומם - אם יורשה לומר כך - של גייסות בני מיליונים, בהיערכות ***כל*** הכוחות המעמדיים בחברה הנתונה *לקראת הקרב האחרון והמכריע*, הרי כאן בהרגלי תעמולה בלבד, בחזרות בלבד על האמיתית של הקומוניזם "הצרוף" - אין לעשות ולא-כלום. כאן צריך למנות לא באלפים כפי שמונה בעצם התעמלן, חבר בקבוצה קטנה שלא הנהיגה עדיין את ההמונים; כאן יש למנות במיליונים או בעשרות מיליונים. כאן הכרח הוא לשאול את עצמנו לא רק על כך, האם שכנענו את האוונגרד של מעמד-הפועלים, אלא גם על כך, האם ערוכים הכוחות הפעילים מבחינה היסטורית של *כל* המעמדות, של כל המעמדות כולם, בלי יוצא-מן-הכלל, בחברה הנתונה, האם ערוכים הם כך, שהקרב המכריע יבשיל כבר במלוא-המידה, - כך ש 1) כל הכוחות המעמדיים העוינים הסתבכו דיים, יתקוטטו בינם לבין עצמם די-הצורך, יתישו את כוחם במידה מספקת במאבק שהוא למעלה מכוחותיהם; כך ש 2) כל היסודות ההססניים, המתנודדים, הבלתי-

יציבים, יסודות-הביניים - כלומר, הבורגנות הזעירה, הדמוקרטיה הזעיר-בורגנית, להבדיל מהבורגנות - יגלו את פרצופם בפני העם די-הצורך, ימיטו על עצמם חרפה בפשיטת-הרגל המעשית שלהם; כך ש 3) בקרב הפרולטריון יתחיל ויגאה בכוח אדיר הלך-רוח לטובת תמיכה בפעולות תקיפות ביותר, נועזות עד לבלי גבול, בפעולות מהפכניות נגד הבורגנות. ואז המהפכה אכן הבשילה, ואז, אם התחשבנו נכונה בכל התנאים שהותוו לעיל, ששורטטו בקצרה לעיל ואם בחרנו ברגע הנכון - ניצחוננו מובטח.

חילוקי הדעות בין הצ'רצ'ילים והלויד ג'ורג'ים - טיפוסים פוליטיים אלה מצויים *בכל* הארצות, בהבדלים לאומיים אפסיים - מצד אחד; לאחר-מכן, בין ההנדרסונים והלויד ג'ורג'ים, מצד שני, אינם חשובים כלל, הם זעירים מבחינת הקומוניזם הצרוף, כלומר המופשט, קומוניזם שלא הבשיל עדיין עד כדי פעולה מעשית, פוליטית, המונית. אך מנקודת-הראות של הפעולה המעשית הזאת של ההמונים, הבדלים אלה חשובים מאוד-מאוד. בלקיחתם של ההבדלים האלה בחשבון, בקביעת הרגע של הבשלתם המלאה של הסכסוכים הבלתי-נמנעים בין "ידידים" אלה, המחלישים, המתישים את כוחם של *כל "הידידים" גם יחד* - בכך כל העניין כולו, כל משימתו של הקומוניסט, הרוצה להיות לא רק תעמלן בעל-הכרה, משוכנע, איש הרעיון, אלא גם מנהיג מעשי של *ההמונים* במהפכה. יש למזג את המסירות התובענית ביותר לרעיונות הקומוניזם עם הכושר לבצע את הפשרות המעשיות ההכרחיות, התמרונים, הנכונות להסכמים, הזיגזגים, הנסיגות וכדומה, כדי להחיש את הגשמתו ואת התבלותו של השלטון הפוליטי של ההנדרסונים (של גיבורי האינטרנציונל השני, אם לא לנקוב בשמות אנשים יחידים, נציגי הדמוקרטיה הזעיר-בורגנית, הקוראים לעצמם סוציאליסטים); להחיש את פשיטת-הרגל הבלתי-נמנעת שלהם בפועל, המחנכת את ההמונים דווקא ברוחנו, דווקא בכיוון אל הקומוניזם; להחיש את החיכוכים, המריבות, הסכסוכים הבלתי-נמנעים, את הפירוד הגמור בין ההנדרסונים - הלויד ג'ורג'ים - הצ'רצ'ילים (בין המנשביקים והס.-ר.-ים - הקדטים - המונרכיסטים; בין השיידמנים - הבורגנות - אנשי-קאפ וכדו'); ולבחור נכונה רגע כזה של פירוד מכסימלי בין כל אותם "המעוזים של הקניין הפרטי הקדוש", כדי להכות מכה ניצחת את כולם בהתקפה המכרעת של הפרולטריון ולכבוש את השלטון הפוליטי.

ההיסטוריה בכלל, וההיסטוריה של המהפכות בפרט, תמיד עשירת-תוכן יותר, כל-צדדית ורבגונית יותר, חיה יותר, "ערמומית" יותר, מכפי שמדמים בנפשם המפלגות הטובות ביותר, האוונגרדים המודעים ביותר של המעמדות המתקדמים ביותר. והדבר מובן כי הרי האוונגרדים הטובים ביותר אינם אלא מבטאים את ההכרה, הרצון, הלהט, הדמיון של עשרות אלפים, ואולם את המהפכה מגשימים - ברגעים של התרוממות-רוח מיוחדת ואימוץ כל הכשרונות האנושיים - ההכרה, הרצון, הלהט, הדמיון של עשרות מיליונים, הנדחפים על-ידי מאבק מעמדי חריף ביותר. מכאן נובעות שתי מסקנות מעשיית חשובות מאוד: האחת - המעמד המהפכני חייב, לשם הגשמת משימתו, לדעת לסגל לעצמו את *כל* צורותיה וצדדיה, בלי יוצא-מן-הכלל, של הפעילות החברתית (כשהוא משלים לאחר כיבוש השלטון הפוליטי, לעתים תוך סיכון גדול וסכנה עצומה, את כל מה שלא השלים לפני כיבוש זה); השניה - המעמד המהפכני צריך להיות מוכן לחילופה המפתיע והמהיר ביותר של צורה אחת בצורה אחרת.

כל אדם יסכים, שחסרת-תבונה או אף נפשעת היא התנהגותו של אותו צבא, שאינו מכשיר את עצמו לשליטה בכל סוגי הנשק ובכל האמצעים והתכסיסים של המאבק, המצויים או עלולים להימצא בידי האויב. אך בפוליטיקה דבר זה עוד יותר נכון מאשר באומנות המלחמה. בפוליטיקה ניתן לדעת מראש במידה פחותה עוד יותר, איזה אמצעי של מאבק - בתנאים אלה או אחרים העתידים לבוא - יהיה בר-שימוש ומועיל יותר בשבילנו. בלי שליטה בכל אמצעי המאבק יכולים אנו לנחול מפלה עצומה - לפעמים אף מכרעת - אם תמורות בלתי-תלויות ברצוננו במצבם של מעמדות אחרים יעמידו על הפרק צורת פעילות כזאת, בה הננו חלשים במיוחד. בהיותנו שולטים בכל אמצעי המאבק, ננצח לבטח, אם מייצגים אנו את האינטרסים של המעמד המתקדם באמת, המהפכני באמת, אף אם הנסיבות לא תאפשרנה לנו להפעיל את הנשק המסוכן ביותר לאויב, נשק המנחית מהלומות-מוות במהירות הגדולה ביותר. מהפכנים חסרי-ניסיון סבורים לעתים קרובות, כי אמצעי המאבק הלגליים הם אופורטוניסטיים, שכן הבורגנות בשדה-פעולה זה, לעתים קרובות במיוחד (על-פי-רוב בעתות "שלום" ולא בעתות מהפכה) רימתה וטמטמה את הפועלים; - ואילו אמצעי-המאבק הבלתי-לגליים הם מהפכניים. אך אין זה נכון. הנכון הוא, כי אופורטוניסטים או בוגדים במעמד-הפועלים הם אותם המפלגות והמנהיגים, שאינם יכולים או אינם רוצים (אל תאמר: איני יכול, אמור: איני רוצה) להשתמש באמצעי מאבק אי-לגליים בתנאים כאלה, למשל, כמו בימי המלחמה האימפריאליסטית של השנים 1914-1918, כאשר הבורגנות של הארצות הדמוקרטיות החופשיות ביותר רימתה את הפועלים בשחצנות ללא-תקדים ובחמה שפוכה, אסרה לומר את האמת על אופייה החמסני של המלחמה. אך המהפכנים, שאינם יודעים לשלב את הצורות הבלתי-לגליות של המאבק עם *כל* הצורות הלגליות - הנם מהפכנים גרועים מאוד. לא

קשה להיות מהפכן, כאשר המהפכה כבר פרצה ונתלקחה, כאשר למהפכה מצטרפים כל מיני אנשים, מתוך משיכה סתם, כלדבר שבאופנה, ולעתים אף מטעמים של קריירה אישית. "שחרור" ממהפכנים לא-יוצלחים כאלה עולה לפרולטריון לאחר-מכן, לאחר ניצחונו, במאמצי עמל קשים ביותר, בייסורים ועינויים, מאין כמוהם. דבר קשה לאין-ערוך יותר - ורב חשיבות לאין-שיעור יותר - הוא לדעת להיות מהפכן, כאשר *אין עדיין* תנאים למאבק ישיר, גלוי, המוני באמת, מהפכני באמת, לדעת להגן על ענייני המהפכה (בתעמולה, באגיטציה, בארגון) בתוך המוסדות הבלתי-מהפכניים, ותכופות הריאקציוניים ממש, בנסיבות בלתי-מהפכניות, בקרב המון שאינו מסוגל להבין מיד את ההכרח בשיטת-פעולות מהפכנית. לדעת למצוא, לגשש ולגלות, לקבוע נכונה את הדרך הקונקרטית, או את המפנה המיוחד במאורעות, *המוליך ומביא* את ההמונים למאבק הגדול האמיתי, המכריע, האחרון - זוהי המשימה העיקרית של הקומוניזם בן-זמננו באירופה המערבית ובאמריקה.

הדוגמה: אנגליה. אין אנו יכולים לדעת - ואין איש יוכל לקבוע מראש - האם במהרה תתלקח שם מהפכה פרולטרית אמיתית *ואיזו עילה* תעורר יותר מכל, תלבה, תקומם למאבק את ההמונים הרחבים מאוד, הרדומים עדיין. לכן חייבים אנו לנהל את עבודת-ההכשרה שלנו כך, שנהיה מפורזלים (כביטויי החביב על פלכנוב המנוח, כאשר עוד היה מרכסיסט ומהפכן) על כל ארבע הרגליים. יתכן, כי משבר פרלמנטרי "יבקיע", "ישבור את הקרח"; יתכן, כי יהיה זה משבר הנובע מהניגודים האימפריאליסטיים והקולוניאליים המסובכים ללא-תקנה, הנעשים קשים ומכאיבים במידה גוברת, ההולכים ומחריפים; יתכן דבר שלישי כלשהו וכדו'. אין אנו מדברים על כך, איזה מאבק *יכריע* בגורל המהפכה הפרולטרית באנגליה (שאלה זו אינה מעוררת ספק בלבו של איש מבין הקומוניסטים, שאלה זו נפתרה לגבי כולנו פתרון מוחלט), אנו מדברים על *העילה*, שתמריץ את ההמונים הפרולטריים, הרדומים עדיין, להתחיל לנוע, ותביאם עד למהפכה ממש. אל נשכח, כי, למשל, ברפובליקה הבורגנית הצרפתית, במצב אשר הן מן הצד הבינלאומי והן מן הצד הפנימי היה מהפכני פי מאה פחות מאשר היום, די היה בעילה כה "מפתיעה" וכה "זעירה", כאחד מאלפי ואלפי התעלולים השפלים של הכת הצבאית הריאקציונית (משפט דרייפוס[48]), כדי להביא את העם עד למלחמת-אזרחים ממש!

הקומוניסטים באנגליה חייבים ללא הפסק, ללא התרפות, בהתמדה לנצל גם את הבחירות לפרלמנט, גם את כל התהפוכות של המדיניות האירלנדית, הקולוניאלית והאימפריאליסטית-עולמית של הממשלה הבריטית, וגם את כל יתר השטחים, התחומים, הצדדים בחיים החברתיים, לפעול בכל אלה באורח חדש, באורח קומוניסטי, ברוחו של האינטרנציונל השלישי, ולא של השני. אין לי כאן לא זמן ולא מקום לתיאור התכסיסים של ההשתתפות "הרוסית", "הבולשביסטית" בבחירות לפרלמנט, במאבק הפרלמנטרי, אך יכול אני להבטיח לקומוניסטים בארצות-חוץ, כי הדבר לא היה דומה כלל למערכות הבחירות הפרלמנטריות המערב-אירופיות הרגילות. מכך מסיקים תכופות את המסקנה: "נו, הרי כך זה אצלכם ברוסיה, ואילו אצלנו הפרלמנטריזם אחר הוא". מסקנה מוטעית. הלא לשם כך קיימים בעולם קומוניסטים מצדדי האינטרנציונל השלישי בכל הארצות, כדי *להפוך* לכל אורך הקו, בכל תחומי החיים, את העבודה הפרלמנטרית הישנה, הסוציאליסטית, הטרייד-יוניוניסטית, הסינדיקליסטית, לעבודה *חדשה*, קומוניסטית. גם בבחירות שלנו היה תמיד די והותר מהאופורטוניסטי, מהבורגני המובהק, מהעסקני, מהנכלולי-הקפיטליסטי. הקומוניסטים באירופה המערבית ובאמריקה חייבים ללמוד ליצור פרלמנטריזם חדש, לא רגיל, לא-אופורטוניסטי, לא-קריירסטי: כדי שהמפלגה הקומוניסטית תשמיע את סיסמאותיה שלה, כדי שהפרולטרים האמיתיים, בעזרת דלת-העם הבלתי-מאורגנת והנדכאת כליל, יפיצו ויפזרו עלונים, יעברו ויבקרו בדירות הפועלים, בבקתות של הפרולטרים הכפריים ושל האיכרות הנידחת (באירופה, לאושרנו, המקומות הכפריים הנידחים מעטים פי-כמה מאשר אצלנו, ואילו באנגליה הם מעטים מאוד), ייכנסו לבתי-המרזח הקטנים העממיים הפשוטים ביותר, יתחככו ויחדרו לאיגודים, לאגודות, ולאספות מקריות של פשוטי-העם, ידברו עם העם לא בשפת-המלומדים (ולא בלשון פרלמנטרית יתר על המידה), לא ירדפו אף כמלוא הנימה אחרי "מקום נוח" בפרלמנט, אלא יעוררו בכל מקום את המחשבה, ימשכו את ההמונים, יתפסו את הבורגנות במילה, ינצלו את המנגנון שהקימה, את הבחירות שנקבעו על-ידה, את קריאותיה לעם כולו, ילמדו את העם להכיר את הבולשביזם כך, כפי שמעולם לא הצליחו לעשות זאת (בימי שלטון הבורגנות) מחוץ למסע בחירות (פרט, כמובן, לשעת השביתות הגדולות, כאשר מנגנון *כגון זה ממש* של אגיטציה כלל-עממית עבד אצלנו באינטנסיביות גדולה עוד יותר). לעשות זאת באירופה המערבית ובאמריקה קשה מאוד, קשה מאוד-מאוד, אולם אפשר וצריך לעשות זאת, שכן בלי עמל ויגיעה מן-הנמנע בכלל לפתור את משימות הקומוניזם, ויש לעמול לשם פתרון המשימות *המעשיות* ההולכות ונעשות מגוונות יותר, ההולכות ומתקשרות עם כל ענפי-החיים החברתיים, ההולכות *וכובשות* יותר ויותר, ענף אחר ענף, שטח אחר שטח, *מידי הבורגנות*.

באותה אנגליה יש להתקין כמו-כן באורח חדש (לא באורח סוציאליסטי, אלא קומוניסטי, לא באורח רפורמיסטי, אלא מהפכני) את עבודת התעמולה, האגיטציה, הארגון בצבא ובקרב הלאומים המדוכאים מקופחי-הזכויות של המדינה *"שלך"* (אירלנד, המושבות). הרי כל התחומים הללו של חיי החברה בתקופת האימפריאליזם בכלל, ועתה, לאחר המלחמה שעינתה את העמים והפוקחת במהירות את העיניים לראות את האמת (דהיינו: שעשרות מיליונים נהרגו ונעשו נכים רק כדי לפתור את השאלה, מי יחמוס יותר ארצות - הטורפים האנגלים או הגרמנים) - כל התחומים הללו של החיים החברתיים מתמלאים במיוחד חומר-נפץ ויוצרים עילות לרוב לסכסוכים, משברים, להחרפת המאבק המעמדי. איננו יודעים ואיננו יכולים לדעת, איזה ניצוץ - משפעת הניצוצות, הניתזים עתה מכל צד בכל הארצות מפאת המשבר הכלכלי והפוליטי העולמי - יהיה בכוחו להבעיר את התבערה, משמע, לגרום להתעוררותם המיוחדת של ההמונים, ומשום כך חייבים אנו, עם עקרונותינו החדשים, הקומוניסטיים, לגשת ל"עיבוד" כל מיני שטחים, אף המיושנים ביותר, העבשים והנראים כמשוללי-תקווה - שאם לא כן לא נעמוד בדרישות המשימה, לא נהיה כל-צדדיים, לא נסגל לעצמנו את השליטה בכל סוגי הנשק, לא נכשיר את עצמנו לא לניצחון על הבורגנות (שהסדירה - ועכשיו ערערה את כל צדי החיים החברתיים - באורח בורגני) ואף לא לארגון-מחדש הקומוניסטי המיועד של כל החיים לאחר ניצחון זה.

לאחר המהפכה הפרולטרית ברוסיה והניצחונות הבלתי-צפויים, בשביל הבורגנות והקרתנים, של מהפכה זו בקנה-מידה בינלאומי, שונים עתה פני העולם כולו, שונה בכל מקום גם הבורגנות עצמה. היא שרויה בפחד מפני "הבולשביזם", רוחשת לו שנאה עד לטירוף-דעת כמעט, ודווקא משום-כך מחישה היא, מצד אחד, את התפתחות המאורעות, ומצד שני, מרכזת את תשומת-לבה בדיכוי הבולשביזם בכוח הזרוע, בהחלישה על-ידי כך את עמדתה בשורה שלמה של שטחים אחרים. את שתי הנסיבות הללו חייבים הקומוניסטים בכל הארצות המתקדמות לקחת בחשבון בטקטיקה שלהם.

בשעה שהקדטים הרוסים וקרנסקי פתחו בהסתת-טירוף נגד הבולשביקים - בייחוד מאפריל 1917 ועוד יותר ביוני ביולי 1917 - הם "הגדישו את הסאה". מיליוני העותקים של העיתונים הבורגניים, הצועקים בקולי-קולות נגד הבולשביקים, הם שסייעו למשוך את ההמונים לעניין הערכתו של הבולשביזם, והרי, מלבד העיתונים, כל החיים החברתיים נספגו בוויכוחים על הבולשביזם, דווקא הודות ל"שקידת" הבורגנות. עתה בקנה-מידה בינלאומי מתנהגים המיליונרים בכל הארצות כך, שאנו חייבים להם תודה מקרב-לב. הם מסיתים נגד הבולשביזם בשקידה כזאת, כפי שהסית קרנסקי ושות', ועם זאת הם "מגדישים את הסאה" ומסייעים בידנו ממש כמו קרנסקי. כאשר הבורגנות הצרפתית הופכת את הבולשביזם לנקודה מרכזית בתעמולת-הבחירות, ומחרפת בעוון הבולשביזם את הסוציאליסטים המתונים יחסית או המהססים; - כאשר הבורגנות האמריקאית, תוך אובדן עשתונות גמור, עורכת צייד על אלפים ואלפים של אנשים, החשודים בעיניהם כקומוניסטים, ויוצרת אווירה של בהלה, בהפיצה בכל מקום שמועות על קשרי-מרד קומוניסטיים; - כאשר הבורגנות האנגלית, "הסולידית ביותר" בעולם, עושה - עם כל חכמתה וניסיונה - שטויות לא-ייאמנו, מקימה "אגודות" עשירות ביותר "לשם מאבק נגד הבולשביזם", יוצרת ספרות מיוחדת על הבולשביזם, שוכרת, למען המאבק נגד הבולשביזם, כמות נוספת של מדענים, אגיטטורים, כמרים - הרי עלינו להשתחוות ולהודות לאדונים הקפיטליסטים. הם עובדים למעננו. הם מסייעים בידנו לעניין את ההמונים בשאלת מהותו וערכו של הבולשביזם. ואין הם יכולים לנהוג אחרת, שכן "להשתיק", להחניק את הקומוניזם - דבר זה *כבר* לא עלה בידם.

יחד עם זאת רואה הבורגנות בבולשביזם כמעט רק את צדו האחד: התקוממות, אלימות, טרור; על-כן מתאמצת הבורגנות להתכונן במיוחד להדיפה ולהתנגדות בתחום *זה*. יתכן, כי במקרים בודדים, בארצות בודדות, לפרקי-זמן קצרים פחות או יותר, דבר זה יעלה בידה: יש להביא בחשבון אפשרות כזאת, ובשבילנו אין זה נורא כלל, שהיא תצליח בכך. הקומוניזם "צומח וגדל" בהחלט מכל צדי החיים החברתיים, נבטיו מצויים בהחלט בכל מקום, "הנגע" (אם להשתמש בהשוואה זו האהובה על הבורגנות והמשטרה הבורגנית ו"הנעימה" ביותר בשבילם) חדר והשתרש בגוף ביציבות רבה והספיג את כולו. אם "לסתום" בקפדנות רבה את אחת היציאות - הרי "הנגע" ימצא לעצמו מוצא אחר, לעתים בלתי-צפוי ביותר. החיים יעשו את שלהם. תתרוצץ לה הבורגנית, תבער בה חמתה עד לטירוף-דעת, תגדיש את הסאה, תעשה שטויות, תתנקם מראש בבולשביקים ותשתדל לערוך טבח (בהודו, בהונגריה, בגרמניה וכו') במאות, באלפים, במאות אלפים נוספים של בולשביקים מאתמול או ממחר: בעשותה כך, נוהגת הבורגנות כפי שנהגו כל המעמדות, שנידונו לכליה על-ידי ההיסטוריה. הקומוניסטים צריכים לדעת, כי העתיד בכל-אופן שייך להם, ועל-כן יכולים (וחייבים) אנו למזג להט עז ביותר במאבק המהפכני הגדול עם חישוב קר-רוח ומפוכח ביותר של התרוצצות-הטירוף הבורגנית. המהפכה הרוסית הוכתה מכה אכזרית ב- 1905; הבולשביקים הרוסים הוכו ביולי 1917; למעלה מ- 15 אלף קומוניסטים גרמנים נהרגו באמצעות פרובוקציה מיומנת ותמרונים זריזים של שיידמן ונוסקה במשותף עם הבורגנות והגנרלים

המונרכיסטיים. בפינלנד ובהונגריה משתולל הטרור הלבן. אך בכל המקרים ובכל הארצות מתחשל הקומוניזם, צומח וגדל; שורשיו כה עמוקים, עד שהרדיפות אינן מחלישות אותו, אינן מתישות את כוחו, אלא מחזקות אותו. ואין אנו חסרים אלא דבר אחד בלבד, כדי שנלך אל הניצחון הליכה בטוחה ותקיפה, דהיינו: הכרה המצויה בכל מקום והמחושבת עד הסוף על-ידי הקומוניסטים בכל הארצות - הכרה בהכרחיות *להפגין גמישות* מכסימלית בטקטיקה שלהם. לקומוניזם, הצומח וגדל גידול נהדר, בייחוד בארצות המתקדמות, אין חסרה אלא הכרה זו וידיעה להפעיל הכרה זו למעשה.

לקח מועיל עשוי היה (ואף צריך היה) לשמש הדבר שאירע למרכסיסטים מלומדים-לעילא ומסורים לסוציאליזם, למנהיגים של האינטרנציונל השני, כגון קאוטסקי, אוטו באואר ואחרים. הם הכירו הכרה מלאה בהכרחיות של טקטיקה גמישה. הם למדו והקנו לאחרים את הדיאלקטיקה של מרכס, (והרבה ממה שעשו בתחום זה יישאר לתמיד כנכסי-צאן-ברזל בספרות הסוציאליסטית), אך *ביישומם* דיאלקטיקה זו ביצעו שגיאה כזאת, או נתגלו בחיי-המעשה בתור *לא*-דיאלקטיקנים כאלה, נמצאו כאנשים שלא ידעו במידה כזאת להביא בחשבון את החילוף המהיר של הצורות, את התמלאותן המהירה של הצורות הישנות בתוכן חדש, עד שגורלם מעורר קנאה אך מעט יותר מגורלם של היינדמן, גד ופלכנוב. הסיבה העיקרית לפשיטת-הרגל שלהם היא, שהם "תלו עיניהם" בצורה מסוימת אחת של גידול תנועת-הפועלים והסוציאליזם, שכחו את חד-צדדיותה, נתייראו לראות את השבירה החריפה, אשר בתוקף תנאים אובייקטיביים נעשתה בלתי-נמנעת, והמשיכו לשנן אמיתות פשוטות, שגרתיות, בלתי-מוטלות בספק למראית-עין: שלוש גדול משתיים. אך הפוליטיקה דומה יותר לאלגברה, מאשר לאריתמטיקה, ועד יותר מכך - למתמטיקה גבוהה, מאשר לזו הנמוכה. במציאות, כל הצורות הישנות של התנועה הסוציאליסטית נתמלאו תוכן חדש, לפני הספרות הופיע לכן סימן חדש: "מינוס", ואילו החכמים המופלגים שלנו המשיכו (וממשיכים) בעקשנות להוכיח לעצמם ולזולתם, כי "מינוס שלוש" גדול יותר מ"מינוס שתיים".

יש להשתדל לבל תישנה אצל הקומוניסטים שגיאה זו עצמה, אלא מצידה האחר, או נכון יותר - שתתוקן חיש-מהר ותיעקר במהירות גדולה יותר ובלא מכאובי גוף *אותה שגיאה עצמה*, אלא מצידה האחר, שגיאה שעושים הקומוניסטים "השמאליים". הדוקטרינריות השמאלית גם היא שגיאה, לא רק הדוקטרינריות הימנית. בוודאי, שגיאת הדוקטרינריות השמאלית בקומוניזם בשעה זו היא מסוכנת פחות וחשובה פי אלף פחות משגיאת הדוקטרינריות הימנית (כלומר, הסוציאל-שוביניזם והקאוטסקיאניות), אך הרי אין הדבר כך אלא משום שהקומוניזם השמאלי הוא זרם צעיר לגמרי, המתהווה זה עתה. רק משום כך, בתנאים מסוימים, ניתן לרפא בנקל את המחלה, ומן ההכרח לגשת לריפויה במרץ רב ביותר.

הצורות הישנות התפקעו, שכן נתגלה, כי התוכן החדש שבהן - תוכן אנטי-פרולטרי, ריאקציוני - הגיע להתפתחות עצומה. יש לנו כיום, מבחינת התפתחותו של הקומוניזם הבינלאומי, תוכן-עבודה יציב, חזק, איתן (בעד השלטון הסובייטי, בעד הדיקטטורה של הפרולטריון) עד כדי כך, שהיא יכול *וצריך* לגלות את עצמו בכל צורה שהיא, בחדשה כבישנה, יכול וצריך להוליד מחדש, לנצח, לשעבד לעצמו את כל הצורות, לא רק את החדשות, אלא גם את הישנות - לא כדי להשלים עם הישן, אלא כדי לדעת לעשות את כל הצורות למיניהן, החדשות והישנות, מכשיר לניצחונו המלא והסופי, המוחלט והמכריע של הקומוניזם.

הקומוניסטים חייבים להשקיע את כל מאמציהם, כדי לכוון את תנועת-הפועלים ואת ההתפתחות החברתית בכלל בדרך הישרה ביותר והמהירה ביותר לניצחון הכלל-עולמי של השלטון הסובייטי ודיקטטורת הפרולטריון. זוהי אמת שאינה מוטלת בספק. אך די לצעוד צעד נוסף הלאה - לכאורה צעד באותו הכיוון - והאמת תיהפך לשגיאה. די לומר - כפי שאומרים הקומוניסטים השמאליים הגרמנים והאנגלים - שאנו מכירים בדרך אחת בלבד, בדרך הישרה, שעלינו למנוע תמרון, נכונות להסכמים, פשרות, וכבר תהיה בכך שגיאה, המסוגלת לגרום, ובחלקה כבר גרמה וגורמת, נזק חמור ביותר לקומוניזם. הדוקטרינריות הימנית התעקשה על הכרה בצורות הישנות בלבד ופשטה את הרגל עד לחלוטין, בלי להבחין בתוכן החדש. הדוקטרינריות השמאלית מתעקשת על שלילה מוחלטת ללא-סייג של צורות ישנות מסוימות, בלי לראות, כי התוכן החדש פורץ לו דרך מבעד כל הצורות למיניהן, כי חובתנו כקומוניסטים, להשתלט על כל הצורות, ללמוד במהירות המכסימלית להשלים צורה אחת בשניה, להחליף צורה אחת בשניה, לסגל את הטקטיקה שלנו לכל תמורה כזאת, שנגרמת לא ע"י המעמד שלנו ולא המאמצים שלנו.

המהפכה העולמית, שדורבנה והוחשה בכוח אדיר על-ידי האימים, מעשי הנבלה, התועבות של מלחמת-העולם האימפריאליסטית, על-ידי חוסר-המוצא מן המצב שנוצר על-ידה - מהפכה זו מתפתחת לרוחב ולעומק במהירות כה מעולה, בעושר כה מפואר של צורות מתחלפות, עם הפרכה

כה מעשית ומאלפת של דוקטרינריות כלשהי - עד שקיימים כל היסודות לקוות לריפויה המלא והמהיר של התנועה הקומוניסטית הבינלאומית ממחלת הילדות של הקומוניזם "השמאלי".

27.4.1920

תוספת

עד שבתי ההוצאה-לאור בארצנו, אשר האימפריאליסטים של העולם כולו שדדוה, מתוך נקמה על המהפכה הפרולטרית, וממשיכים בשוד ובמצור על אף כל ההבטחות לפועליהם - עד שבתי ההוצאה-לאור שלנו יכלו לה, למשימה של הוצאת חוברתי לאור, נתקבל מחוץ-לארץ חומר נוסף. בלי להתיימר כלל ולטעון בחוברתי למשהו גדול יותר מאשר רשימות-חטף של פובליציסט, אגע בקיצור בכמה נקודות.

I פילוג הקומוניסטים הגרמנים

פילוג הקומוניסטים הגרמנים היא עובדה קיימת. "השמאליים" או "האופוזיציה העקרונית" הקימו "מפלגת פועלים קומוניסטית" מיוחדת להבדיל מ"המפלגה הקומוניסטית". גם באיטליה, כנראה, העניין הולך ומתקרב לפילוג - אני אומר "כנראה", משום שבידי נמצאים רק גיליונות נוספים (מס' 7 ו- 8) של העיתון השמאלי "סובייט" ("Il Soviet"), בהם נידונים בגלוי ההכרח והאפשרות של פילוג, ועם זאת המדובר הוא גם בוועידת הסיעה של "האבסטנציוניסטים" (או המחרימים, כלומר, מתנגדי ההשתתפות בפרלמנט), הסיעה הכלולה עד היום במפלגה הסוציאליסטית האיטלקית.

יש חשש, כי הפילוג עם "השמאליים", עם האנטי-פרלמנטרים (ובחלקם עם האנטי-פוליטיקאים, המתנגדים למפלגה פוליטית ולעבודה באיגודים המקצועיים) ייהפך לתופעה אינטרנציונלית, בדומה לפילוג עם "אנשי המרכז" (או הקאוטסקיאנים, הלונגטיסטים, "הבלתי תלויים" וכדו'). יהא כך. הפילוג, בכל זאת, עדיף מערבוביה, המפריעה לגידולה הרעיוני, התיאורטי, המהפכני של המפלגה, להתבגרותה ולעבודתה המעשית המלוכדת, המאורגנת באמת, המכשירה באמת את הדיקטטורה של הפרולטריון.

יבחנו-נא "השמאליים" את עצמם בפועל, בקנה-מידה לאומי ובינלאומי, ינסו-נא להכשיר (ולאחר-מכן גם להגשים) את הדיקטטורה של הפרולטריון בלי מפלגה ריכוזית מובהקת, בעלת משמעת-ברזל, בלי יכולת להשתלט על כל שטחי-הפעולה, הענפים, הסוגים של העבודה הפוליטית והתרבותית. הניסיון המעשי ילמדם עד מהרה.

אולם צריך להשקיע את כל המאמצים, כדי שהפילוג עם "השמאליים" לא יקשה, או יקשה פחות ככל האפשר על המיזוג למפלגה אחת, מיזוג הכרחי ובלתי-נמנע בעתיד הלא רחוק של כל משתתפי תנועת הפועלים, העומדים בכנות וביושר לצד השלטון הסובייטי והדיקטטורה של הפרולטריון. ברוסיה מזלם המיוחד של הבולשביקים היה זה, שלרשותם עמדו 15 שנים לשם מאבק שיטתי, שבוצע עד תום הן נגד המנשביקים (כלומר האופורטוניסטים ו"אנשי המרכז") והן נגד "השמאליים", זמן רב לפני המאבק ההמוני הישיר על הדיקטטורה של הפרולטריון. באירופה ובאמריקה נאלצים עתה לבצע אותה עבודה ב"מסעות מזורזים". אישים בודדים, בייחוד מאלה הטוענים הלא-יוצלחים לתפקיד של מנהיגים, יכולים (אם לא תספיק להם מידת המשמעת ו"היושר כלפי עצמם") להתעקש לזמן רב על שגיאותיהם, אך המוני הפועלים יתאחדו בעצמם בקצב ובמהירות בבוא השעה, ויאחדו את כל הקומוניסטים הכנים למפלגה אחת, המסוגלת להגשים את המשטר הסובייטי ואת הדיקטטורה של הפרולטריון[j].

---

[j] לגבי שאלת המיזוג העתיד לבוא של הקומוניסטים "השמאליים", האנטי-פרלמנטרים, עם הקומוניסטים בכלל, אציין עוד את הדבר הבא. במידה שהצלחתי להכיר את עיתוני הקומוניסטים "השמאליים" והקומוניסטים בכלל בגרמניה, הרי לראשונים יש אותו יתרון, שהם מטיבים לנהל תעמולה בקרב ההמונים, מאשר אלה השניים. משהו דומה ראיתי לא-פעם - אלא בממדים מצומצמים יותר ובארגונים מקומיים מסוימים, ולא בקנה מידה כלל-ממלכתי - בתולדות המפלגה הבולשביסטית. למשל, בשנים 1907-1908 הבולשביקים "השמאליים" ניהלו לעתים ובמקומות מסוימים תעמולה מוצלחת יותר מתעמולתנו בקרב ההמונים, זה מוסבר במידה מסוימת בכך, שקלה יותר הגישה להמונים - בשעה מהפכנית או כאשר רעננים עדיין הזיכרונות החיים על המהפכה - בטקטיקה של שלילה "פשוטה". אולם זה עדיין אינו יכול לשמש נימוק לנכונותה של טקטיקה כזאת. בכל אופן נעלה מכל ספק הוא, כי *מפלגה* קומוניסטית, הרוצה להוות אוונגרד בפועל, פלוגה קדמית של *המעמד* המהפכני, של הפרולטריון, ואשר, נוסף לכך, רוצה ללמוד להנהיג את ההמון הרחב, לא רק את הפרולטרי אלא גם את *הלא*-פרולטרי, את המון העמלים והמנוצלים, מחובתה לדעת גם לנהל תעמולה, גם לארגן, גם לנהל אגיטציה בצורה שווה לכל נפש, בצורה מובנת ביותר, ברורה וחיה ביותר הן עבור "הרחוב" העירוני, החרושתי והן עבור הכפר.

II הקומוניסטים והבלתי-תלויים בגרמניה

הבעתי בחוברת את הדעה, כי פשרה בין הקומוניסטים לבין האגף השמאלי של הבלתי-תלויים הכרחית ומועילה לקומוניזם, אך לא קל יהיה להגשימה. גיליונות העיתונים שקיבלתי לאחר-מכן אישרו את שני הדברים גם יחד. בגיליון מס׳ 32 של "הדגל האדום", ביטאון הוועד המרכזי של המפלגה הקומוניסטית של גרמניה ("Die Rote Fahne"[49], Zentralorgan der Kommunistischen Partei Deutschlands Spartakusbund, מה- 26.3.1920) פורסם "גילוי-דעת" של הוועה"מ הזה בשאלת "הפוטש" (קשר, הרפתקה) של קאפ-לוטביץ ובשאלת "הממשלה הסוציאליסטית". גילוי-דעת זה נכון בהחלט הן מבחינת ההנחה היסודית והן מבחינת המסקנה המעשית. ההנחה היסודית כל מהותה היא כי ברגע הנוכחי אין "יסוד אובייקטיבי" לדיקטטורה של הפרולטריון, שכן "רוב פועלי העיר" עומד לצדם של הבלתי-תלויים. והמסקנה: הבטחה בדבר "אופוזיציה לויאלית" (כלומר, ויתור על הכשרת "המיגור בכוח") לממשלה "סוציאליסטית, בתנאי הוצאתם של המפלגות הבורגניות-קפיטליסטיות".

הטקטיקה, היא ללא-ספק, נכונה ביסודה. אולם, אף אם אין צורך לעמוד על אי-דיוקים זעירים בניסוח, אין בכל זאת לעבור בשתיקה על כך, כי אין לכנות בשם "סוציאליסטית" (בגילוי-דעת רשמי של מפלגה קומוניסטית) ממשלה של סוציאל-בוגדים, שאין לדבר על הוצאת "מפלגות בורגניות-קפיטליסטיות", בעת שהמפלגות הן של השיידמנים והן של האדונים הקאוטסקים-הקריספינים הן מפלגות זעיר-בורגניות-דמוקרטיות, אין לכתוב דברים, כגון סעיף 4 בגילוי-הדעת הנ"ל, האומר :

"... לשם כיבוש נוסף של ההמונים הפרולטריים לצד הקומוניזם נודעת חשיבות עצומה, מבחינת התפתחותה של הדיקטטורה הפרולטרית, למצב, בו את החופש הפוליטי אפשר לנצל ניצול בלתי מוגבל ובו הדמוקרטיה הבורגנית לא תוכל להופיע כדיקטטורה של ההון...".

מצב כזה הוא בלתי-אפשרי. המנהיגים הזעיר-בורגניים, ההנדרסונים הגרמניים (השיידמנים) והסנואודנים הגרמניים (הקריספינים) אינם חורגים ואינם יכולים לחרוג ממסגרת הדמוקרטיה הבורגנית, אשר מצידה אינה יכולה שלא להיות הדיקטטורה של ההון. את הדברים הללו, הבלתי-נכונים מבחינה עקרונית והמזיקים מבחינה פוליטית, לא צריך היה בכלל לכתוב מנקודת-הראות של השגת התוצאה המעשית, אשר לקראתה חתר חתירה נכונה בהחלט הוועד המרכזי של המפלגה הקומוניסטית. לשם כך די היה לומר (אם ברצונך להקפיד על הנימוס הפרלמנטרי): כל עוד רוב פועלי העיר נוהה אחרי הבלתי-תלויים, אנו, הקומוניסטים, איננו יכולים להפריע לפועלים אלה לעקור את אשליותיהם הקרתניות-דמוקרטיות האחרונות (כלומר, אף הן "בורגניות-קפיטליסטיות") על יסוד הניסיון של ממשלתם "שלהם". די בכך לביסוס הפשרה, ההכרחית באמת ואשר מהותה מן-ההכרח כי תהיה - ויתור לזמן מסוים על ניסיונות למגר בכוח את הממשלה, בה נותן את אמונו רוב פועלי העיר. ואילו באגיטציה היומיומית, ההמונית, שאינה קשורה במסגרת של נימוסים רשמיים, פרלמנטריים, אפשר כמובן, להוסיף: יגלו-נא בפועל בני-בליעל אלה, כגון השיידמנים, והקרתנים כגון הקאוטסקים-הקריספינים, עד כמה טומטמו הם עצמם ומטמטמים את הפועלים; ממשלתם "הטהורה" תבצע "בטוהרת-יתר" את עבודת "הטיהור" הזאת של "אורוות אווגיאס" [אורוות מוזנחות של המלך היווני האגדי אווגיאס, שלא נוקו שנים רבות עד שטוהרו על-ידי הרקלס] של הסוציאליזם, הסוציאל-דמוקרטיזם ושאר הסוגים של הסוציאל-בגידה.

טבעם האמיתי של המנהיגים הנוכחיים של "המפלגה הסוציאל-דמוקרטית הבלתי-תלויה הגרמנית" (של אותם המנהיגים, אשר עליהם מלעיזים, שאיבדו כבר, כביכול, כל השפעה, ואשר למעשה הם עוד יותר מסוכנים לפרולטריון מהסוציאל-דמוקרטים ההונגרים, שקראו לעצמם קומוניסטים והבטיחו "תמיכה" בדיקטטורה של הפרולטריון) נתגלה שוב ושוב בימי הקורנילובשצ'ינה [כלומר "תופעת קורנילוב" ראה הערה מס׳ 46] הגרמנית, כלומר, בימי המהפכה של האדונים קאפ ולוטביץ[k] [ראה גם הערה[50] בסוף]. הדגמה קצרה, אך מוחשית נותנים המאמרונים של קרל קאוטסקי: "הרגעים המכריעים" ("Entscheidende Stunden") ב- "Freiheit" (ביטאון הבלתי-תלויים, "החירות")[51] מה- 30.3.1920, ושל ארתור קריספין: "על המצב הפוליטי"

---

[k] בבהירות עילאית, בקיצור ובדיוק, באורח מרכסיסטי, הוסבר דבר זה, אגב, בעיתונה המצוין של המפלגה הקומוניסטית האוסטרית "הדגל האדום" מה- 28 וה- 30 במרץ 1920 ("Die Rote Fahne", Wien 1920, N. 266 u. 267; "Ein neuer Abschnitt der deutschen revolution" :.L.L) . (ל.ל.: "שלב חדש במהפכה הגרמנית").

(14.4.1920, שם). אדונים אלה אינם מסוגלים להגות ולשקול כמהפכנים. הם דמוקרטים קרתניים בכיינים המסוכנים פי אלף לפרולטריון, אם הם מכריזים על עצמם כעל מצדדי השלטון הסובייטי, והדיקטטורה של הפרולטריון, שכן למעשה בכל רגע קשה ומסוכן יבצעו הם באורח בלתי-נמנע בגידה... בהיותם משוכנעים "בכל הכנות" כי עוזרים הם לפרולטריון! הלא גם הסוציאל-דמוקרטים ההונגרים, שהמירו דתם ונהיו קומוניסטים, רצו "לעזור" לפרולטריון, כאשר מפאת מורך-לב וחוסר-אופי חשבו, כי מצב השלטון הסובייטי בהונגריה הוא נטול תקווה והתחילו להתייפח בפני סוכני הקפיטליסטים של האנטנטה ובפני תלייניה.

III טורטי ושות' באיטליה

אותם גיליונות של העיתון האיטלקי "סובייט", שהוזכרו לעיל, מאשרים במלואו את אשר אמרתי בחוברת בדבר טעותה של המפלגה הסוציאליסטית האיטלקית, הסובלת בשורותיה חברים כאלה ואפילו קבוצה כזאת של פרלמנטרים. עוד יותר מאשר זאת עד מן הצד - כתבו הרומאי של העיתון הבורגני-ליברלי האנגלי "The Manchester Guardian", אשר בגיליונו מה- 12.3.1920 פרסם את ראיונו עם טורטי.

"... סניור טורטי - אומר כתב זה - מניח, כי הסכנה המהפכנית אינה גדולה במידה כזאת, שתוכל לעורר חששות בלתי מבוססים באיטליה. המכסימליסטים משחקים באש התיאוריות הסובייטיות רק כדי להחזיק את ההמונים במצב-רוח מרומם ונרגש. אולם תיאוריות אלה הן מושגים אגדתיים צרופים, תוכניות בוסר, שאינן ראויות לשימוש מעשי. הן ראויות רק להחזקת המעמדות העובדים במצב של המתנה. אותם אנשים עצמם, המשתמשים בהן כבפיתיון, כדי לסנוור את העיניים הפרולטריות, רואים את עצמם נאלצים לנהל מאבק יומיומי לשם השגת שיפורים כלכליים מסוימים, אפסיים לעתים קרובות, רק כדי לדחות את הרגע, בו תאבדנה למעמדות העובדים אשליותיהם, אמונתם במיתוסים האהובים עליהם. והתוצאה - שורה ארוכה של שביתות מכל הממדים ובכל מיני אמתלות, עד לשביתות האחרונות במחלקות הדואר ומסילת-הברזל - שביתות המקשות עוד יותר על מצבה הקשה בלאו-הכי של הארץ. הארץ נרגזת מחמת הקשיים, הכרוכים בבעייתה האדריאטית, נאנקת תחת עול חובה החיצוני, תחת ההוצאה העצומה של כסף נייר, ואף-על-פי-כן הארץ עדיין אינה מבינה כלל את ההכרח לסגל לעצמה אותה משמעת בעמל, שהיא בלבד יכולה לחדש את הסדר והרווחה..."

נכון כנכון היום, שהכתב האנגלי גילה תוך פטפוט את האמת, אשר בוודאי, מחפים עליה ומייפים אותה גם טורטי עצמו וגם מגיניו הבורגניים באיטליה, המסייעים בידו והמשרים עליו מרוחם. והאמת היא, שהרעיונות והעבודה הפוליטית של האדונים טורטי, טרבס, מודיליאני, דוגוני ושות' הם אמנם כאלה, ממש כאלה, כפי שתיארם הכתב האנגלי. זוהי סוציאל-בגידה שלמה ומוחלטת. צאו וראו מה שוויה של ההגנה על הסדר והמשמעת לבדה עבור הפועלים השרויים בעבדות שכירה, העובדים למען בצעם של בעלי-ההון! וכמה מוכרים לנו, לרוסים, כל הדיבורים מנשביסטיים הללו! מה רב ערכה של ההודאה, כי ההמונים הם *בעד* השלטון הסובייטי! מה רב הטמטום ואי-ההבנה הבורגנית התפלה לגבי התפקיד המהפכני של השביתות המתפשטות באורח סטיכי! כן, כן, הכתב האנגלי של העיתון הבורגני-ליברלי עשה שרות-דוב לאדונים טורטי ושות' ואישר אישור מצוין את נכונות דרישתם של החבר בורדיגה וידידיו מהעיתון "סובייט", הדורשים שהמפלגה הסוציאליסטית האיטלקית - אם ברצונה אמנם להיות בפועל *בעד* האינטרנציונל השלישי - תגרש בקלון משורותיה את האדונים טורטי ושות' ותהיה למפלגה קומוניסטית, הן לפי שמה והן לפי מעשיה.

IV מסקנות מוטעות מהנחות נכונות

אולם הח' בורדיגה וידידיו "השמאליים" מסיקים מביקורתם הנכונה את האדונים טורטי ושות' אותה מסקנה לא נכונה, כי ההשתתפות בפרלמנט בכלל מביאה נזק. אף שמץ של נימוקים רציניים אין "השמאליים" האיטלקים יכולים להביא להגנה על השקפה זו. הם פשוט אינם יודעים (או משתדלים לשכוח) את הדוגמות הבינלאומיות של ניצול הפרלמנטים הבורגניים, ניצול מהפכני וקומוניסטי באמת, המועיל ללא-ספק להכשרת המהפכה הפרולטרית. הם פשוט אינם מתארים לעצמם את "החדש" וצועקים, בשננם זאת עד אין-סוף, על הניצול "הישן", הלא-בולשביסטי של הפרלמנטריזם.

והרי זוהי שגיאתם העיקרית. לא רק בשדה-הפעולה הפרלמנטרי, אלא *בכל* שטחי הפעילות, *חייב* הקומוניזם *להכניס* (ובלי עמל ממושך, מתמיד, עקשני *לא יוכל* להכניס) את החדש מבחינה עקרונית, המתנתק מהשורש ממסורות האינטרנציונל השני (תוך קיום ופיתוח של כל הטוב שהוא נתן).

ניטול אפילו את העבודה העיתונאית. עיתונים, חוברות, כרוזים ממלאים את העבודה ההכרחית של תעמולה, אגיטציה, ארגון. ללא מנגנון עיתונאי לא תוכל להתקיים אף תנועה המונית אחת במדינה תרבותית כלשהי. ושום צעקות נגד "המנהיגים", שום הבטחות ושבועות לשמור על טוהר ההמונים מפני השפעת המנהיגים לא תחלצנה מן הכורח להזדקק למען עבודה זו ליוצאי השכבה הבורגנית-אינטליגנטית, לא תשחררנה מהאווירה ומהסביבה הבורגנית-דמוקרטית, "הרכושנית", בהן מתבצעת עבודה זו בקפיטליזם. אפילו שנתיים ומחצה לאחר מיגור הבורגנות, לאחר כיבוש השלטון הפוליטי על-ידי הפרולטריון, רואים אנו מסביבנו אווירה זו, סביבה זו של יחסים המוניים (של איכרים, של בעלי מלאכה) בורגניים-דמוקרטיים, יחסים רכושניים.

הפרלמנטריזם הוא צורה אחת של העבודה, העיתונאות - צורה שניה. התוכן יכול להיות קומוניסטי בשתי הצורות, והוא צריך להיות קומוניסטי, אם עובדי שני השטחים האלה הם באמת קומוניסטים, באמת חברי המפלגה הפרולטרית, ההמונית. אולם הן בצורה האחת, הן בשניה - *והן בכל תחום עבודה* בקפיטליזם וגם במעבר מן הקפיטליזם אל הסוציאליזם - אין להימנע מאותם קשיים, מאותן משימות מקוריות, אשר הפרולטריון חייב להתגבר עליהן ולפתור אותן, כדי לנצל למטרותיו את יוצאי השכבה הבורגנית, לשם ניצחון על דעות קדומות והשפעות בורגניות-אינטליגנטיות, לשם החלשת ההתנגדות (ובהמשך גם לשם שינוייה המוחלט) של הסביבה הזעיר-בורגנית.

כלום לא ראינו בכל הארצות עד למלחמת 1914-1918 שפע בלתי-רגיל של דוגמאות, כאשר אנרכיסטים "שמאליים" מאוד, סינדיקליסטים ואחרים היו מתקיפים בעזות פנים את הפרלמנטריזם, התעללו בפרלמנטרים-הסוציאליסטים שספגו את התפלות הבורגנית, הוקיעו את הקרייריזם שלהם וכו' וכדו' - ואילו הם עצמם *דרך* העיתונאות, *דרך* העבודה בסינדיקטים (באיגודים המקצועיים) היו מבצעים *אותה* קריירה בורגנית? האמנם הדוגמאות של האדונים ז'ואו ומרהיים, אם נסתפק בדוגמת צרפת, אינן טיפוסיות?

והרי זוהי מהות מעשה-הילדות של "שלילת" ההשתתפות בפרלמנטריזם, שבאופן כה "פשוט", "קל", מהפכני כביכול, חושבים *"לפתור"* את המשימה הקשה של המאבק נגד ההשפעות הבורגניות-דמוקרטיות *בתוך* תנועת-הפועלים, ולמעשה רק בורחים מפני הצל של עצמם, רק מתעלמים מהקושי, נפטרים ממנו במלים בלבד. הקרייריזם חסר-הבושה, הניצול הבורגני של המקומות הנוחים בפרלמנט, הסילוף הרפורמיסטי הזועק של העבודה הפרלמנטרית, השגרה הקרתנית תפלה - אין ספק, כי כל אלה הם הקווים האופייניים הרגילים והמכריעים, אשר מוליד הקפיטליזם בכל מקום, ולא רק מחוץ לתנועת-הפועלים, אלא גם בתוכה. אולם הוא, הקפיטליזם, וכן הסביבה הבורגנית הנוצרת על-ידו (הנעלמת אפילו לאחר מיגור הבורגנות באיטיות רבה מאוד, שכן האיכרות מחייה בהתמדה את הבורגנות) מולידים ממש בכל שטחי העבודה והחיים אותו קרייריזם בורגני לפי מהותו, הנבדל בשינוים אפסיים לפי צורתו, אותו שוביניזם לאומי, תפלות קרתנית וכד'

אתם מדמים בנפשכם, כי הנכם "נורא מהפכניים", מחרימים אנטי-פרלמנטריסטים חביבים, אולם למעשה *נבהלתם* מפני קשיים לא-גדולים יחסית במאבק נגד ההשפעות הבורגניות בתוך מעמד-הפועלים, בעוד שניצחונכם, כלומר מיגור הבורגנות וכיבוש השלטון הפוליטי בידי הפרולטריון, ייצור *אותם* קשיים *עצמם* בממדים גדולים עוד יותר, גדולים יותר לאין ערוך. אתם נפחדים כילדים מפני קושי זעיר, הנועד לכם היום, בלא להבין, כי מחר ומחרתיים תהיו בכל זאת נאלצים ללמוד ולהשתלם בהתגברות על אותם קשיים עצמם בממדים גדולים לאין ערוך יותר.

בעת השלטון הסובייטי יתחככו ויחדרו למפלגה הפרולטרית, שלנו ושלכם, יוצאי האינטליגנציה-הבורגנית במספר רב עוד יותר. הם יחדרו לסובייטים, לבתי-הדין, לאדמיניסטרציה, כי אי-אפשר, אין ממה לבנות את הקומוניזם, אלא מהחומר האנושי שנוצר על-ידי הקפיטליזם, שכן אין לגרש ולחסל את האינטליגנציה הבורגנית, יש לנצחה, לשנותה, לשוות לה צורה חדשה, לחנכה מחדש - כשם שצריך לחנך מחדש במאבק ממושך, על יסוד הדיקטטורה של הפרולטריון, גם את הפרולטרים עצמם, אשר ישתחררו מהדעות הקדומות הזעיר-בורגניות שלהם לא בבת-אחת, לא בדרך נס, לא לפי מצוות האם הקדושה, לא לפי הוראת הסיסמה, ההחלטה, הצו, אלא רק במאבק המוני ממושך וקשה נגד ההשפעות הזעיר-בורגניות ההמוניות. בעת השלטון הסובייטי אותן המשימות, אשר בגאוותנות כזאת, ביהירות, בקלות-דעת, בילדותיות כזאת דוחה עתה האנטי-פרלמנטר מעל פניו בהינף-יד - *אותן* המשימות *עצמן* קמות לתחייה *בתוך הסובייטים*, בתוך האדמיניסטרציה הסובייטית, בקרב "מגיני-החוק" הסובייטיים (הרסנו ברוסיה, ונכון עשינו שהרסנו, את מוסד עריכת-הדין הבורגנית, אך הוא קם לתחייה אצלנו בחיפוי "מגיני-החוק" "הסובייטים"[52]). בקרב המהנדסים הסובייטיים, המורים הסובייטיים, בקרב *הפועלים* המועדפים, -

כלומר, אלה המומחים ביותר, הנתונים במצב הטוב ביותר בבתי החרושת הסובייטיים - רואים אנו תחייה מתמדת של *כל* אותם הקווים השליליים, האופייניים לפרלמנטריזם הבורגני, ורק במאבק חוזר ונשנה, בלתי-נלאה, ממושך ועקשני של ההתארגנות והמשמעת הפרולטרית מתגברים אנו - בהדרגה - על פגע זה.

בוודאי, בעת שלטון הבורגנות "קשה" מאוד להדביר את ההרגלים הבורגניים במפלגתך שלך, כלומר, במפלגת הפועלים: "קשה" לגרש מן המפלגה את המנהיגים-הפרלמנטרים הרגילים, המושחתים ללא תקנה על-ידי הדעות הקדומות הבורגניות, "קשה" להטיל את מרות המשמעת הפרולטרית על המספר הדרוש בהחלט (מספר מסוים ולו מצומצם ביותר) של יוצאי הבורגנות, "קשה" להקים סיעה קומוניסטית בפרלמנט בורגני, שתהיה ראויה דיה למעמד-הפועלים, "קשה" להגיע לכך, שהפרלמנטרים הקומוניסטיים לא ישחקו בצעצועים הפרלמנטריים-בורגניים, אלא יעסקו בעבודה חיונית ביותר של תעמולה, אגיטציה, ארגון בקרב ההמונים. כל זה "קשה", אין חולק על כך, קשה היה ברוסיה, וקשה לאין-ערוך יותר באירופה המערבית ובאמריקה, בהן הבורגנות חזקה בהרבה, המסורת הבורגנית-דמוקרטית חזקה יותר וכו'.

אך כל "הקשיים" הללו הם ממש קשיים ילדותיים לעומת משימות *מאותו הסוג* ממש, אשר הפרולטריון בין כה יהיה נאלץ באורח בלתי-נמנע למצוא להן פתרון הן למען נצחונו שלו, הן בעת המהפכה הפרולטרית והן לאחר כיבוש השלטון בידי הפרולטריון. בהשוואה למשימות *אלו*, העצומות באמת, כאשר יבוא הצורך לחנך מחדש מיליוני איכרים ובעלי-עסק זעירים, מאות אלפי פקידים, פקידי-ממשלה, אינטליגנטים בורגניים, להטיל עליהם על כולם את מרות המדינה הפרולטרית וההנהגה הפרולטרית, להדביר בהם את המסורות וההרגלים הבורגניים - בהשוואה למשימות ענקיות אלו אין זה אלא עניין ילדותי קל להקים בימי שלטון הבורגנות, בפרלמנט הבורגני, סיעה קומוניסטית באמת של מפלגה פרולטרית אמיתית.

אם החברים "השמאליים" והאנטי-פרלמנטרים לא ילמדו להתגבר עתה אפילו על קושי זעיר שכזה, הרי אפשר לומר בבטחה: או שלא יהיה לאל ידם להגשים את הדיקטטורה של הפרולטריון, לא יוכלו בקנה-מידה רחב להטיל את מרותם ולשנות את האינטליגנטים הבורגניים ואת המוסדות הבורגניים, או שיצטרכו *להשלים את לימודם בחיפזון*, ובחיפזון זה יגרמו נזק עצום לעניין הפרולטריון, יבצעו שגיאות יותר מהרגיל, יגלו חולשות ואי-יכולת מעל הממוצע וכך הלאה וכיוצא באלה.

כל עוד לא מוגרה הבורגנות ולאחר-מכן כל עוד לא נעלם לגמרי המשק הזעיר והייצור הסחורתי הזעיר, הרי עד אז הסביבה הבורגנית, ההרגלים הרכושניים, המסורות הקרתניות יקלקלו את העבודה הפרולטרית הן מחוץ לתנועת הפועלים והן מתוכה, ולא רק בתחום פעילות אחד, הפרלמנטרי, אלא באורח בלתי-נמנע בכל התחומים של הפעילות החברתית למיניה, בכל התחומים התרבותיים והפוליטיים בלי יוצא-מן-הכלל. וטעות עמוקה ביותר, אשר לאחר-מכן נצטרך לשלם את מחירה, הוא הניסיון לבטל בהינף-יד, להתגדר *מאחת* המשימות או הקשיים "הבלתי-נעימים" באחד מתחומי-העבודה. יש ללמוד ולדעת, כיצד להשתלט על כל תחומי העבודה והפעילות בלי-יוצא-מן-הכלל, להתגבר על כל הקשיים וכל ההרגלים, המסורות, המנהגים הבורגניים, בכל מקום ומקום. העמדה אחרת של השאלה פשוט אינה רצינית, אינה אלא ילדותיות.

12.5.1920

V

בהוצאה הרוסית של ספר זה תיארתי לא-נכון במקצת את התנהגותה של המפלגה הקומוניסטית ההולנדית כולה בתחום המדיניות המהפכנית הבינלאומית. לכן משתמש אני בהזדמנות זו, כדי לפרסם את המכתב המובא להלן של חברינו ההולנדיים בשאלה זו, ולאחר-מכן לתקן את הביטוי "הטריבוניסטים ההולנדים", בו השתמשתי בנוסח הרוסי, ולהחליפו במלים "חברים מסוימים של המפלגה הקומוניסטית ההולנדית"[53].

נ. לנין

מכתבו של וויינקופ
[Wijnkoop]

מוסקבה, 30.6.1920

החבר לנין היקר!

הודות לאדיבותך הייתה לנו, לחברי המשלחת ההולנדית לקונגרס השני של הקומינטרן, האפשרות לקרוא את ספרך: "מחלת הילדות של "השמאליות" בקומוניזם" בטרם פורסמה בתרגום לשפות מערב-אירופיות. בספרך זה אתה מדגיש פעמים מספר את אי-הסכמתך לגבי התפקיד, אותו מילאו חברים מסוימים של המפלגה הקומוניסטית ההולנדית בפוליטיקה הבינלאומית.

אף-על-פי-כן חייבים אנו למחות נגד העובדה, שאתה מטיל את האחריות למעשיהם על המפלגה הקומוניסטית. זה בלתי מדויק לחלוטין. יתר-על-כן, אין זה צודק, שכן חברים אלה של המפלגה הקומוניסטית ההולנדית משתתפים מעט מאוד או אינם משתתפים כלל בעבודתה השוטפת של מפלגתנו; הם מנסים כמו-כן, במישרין או בעקיפין, להעביר במפלגה הקומוניסטית ההולנדית סיסמאות אופוזיציוניות, אשר נגדן ניהלו המפלגה הקומוניסטית ההולנדית וכל מוסדותיה ומנהלים עד היום הזה מאבק נמרץ ביותר.

בברכת אחים
(בשם המשלחת ההולנדית)
ד. י. וויינקופ

החוברת נכתבה באפריל-מאי 1920
הודפסה ביוני 1920 כספר נפרד בפטרוגרד, בהוצאה הממלכתית.
החוברת כלולה בכל כתבי ו. אי, לנין, הוצאה 5, כרך 41 , עמ' 1-104

הערות - מתוך המהדורה הרוסית החמישית של כל כתבי לנין

שנת ההוצאה של הכרך ה- 41 במהדורה החמישית הרוסית של כל כתבי לנין, הכרך המכיל את החיבור "מחלת הילדות של "השמאליות" בקומוניזם", היא 1963. הערות המהדורה ההיא, שהן הערות המערכת, מובאות כאן כלשונן - אף על פי שצופים אנו מראש תמיהות מצד חלק מן הקוראים ביחס לאובייקטיביות ולאינפורמטיביות שלהן. סומכים אנו על שיפוטם ותבונתם של הקוראים ולכן לא ראינו צורך לשנות דבר. ההערות (כמו גם הספר עצמו) הן מסמך היסטורי, תוצר של תקופה, סביבה ושפה, ויהיה זה מגוחך לחפש בהן אובייקטיביות עילאית המרחפת לה אי-שם מעל הזמן והמקום הקונקרטיים, שהם במקרה זה: מוסקבה, בריה"מ, 1963. ההערות הוכנו ע"י אנשי המכון למרכסיזם-לניניזם, והן מהוות הסברים "מסדר ראשון" למונחים ולאירועים המוזכרים בספר. אנו תקווה שההערות אכן יעזרו לקורא ליצור תמונה מקורבת ביחס למכלול הגורמים: אנשים, זרמים, מפלגות וכד' שפעלו בתקופה ההיסטורית בה נכתב הספר. הקוראים שימצאו כי ההערות אינן מספיקות או מגמתיות ומכפישות רטרואקטיבית אישים היסטוריים בהסתמך על יחס עוין לפעילותם הפוליטית לאחר מותו של לנין, יפנו, בלי ספק, למקורות נוספים ויצרו להם תמונה מלאה יותר בנושא. כל הנתונים המספריים בהערות תקפים כמובן לשנת כתיבתן - 1963; לדוגמה - כשנה לאחר כתיבת ההערות, בסתיו 1964, מפלגת הלייבור הבריטית הרכיבה את הממשלה אחרי 13 שנים ארוכות בהם שלטו השמרנים ללא מצרים, בעוד שההערות מציינות את 1951 כשנתם האחרונה של הלייבוריסטים בשלטון. הדבר היחיד שלא נתיישן בינתיים, הוא אופייה של מפלגה זו שנהייתה יותר ויותר רפורמיסטית ואופורטוניסטית לקראת סוף המאה העשרים ותחילת המאה ה- 21.

[1] הספר "מחלת הילדות של "השמאליות" בקומוניזם"- נכתב על-ידי ו. אי. לנין לקראת פתיחת הקונגרס השני של האינטרנציונל הקומוניסטי וחולק לכל צירי הקונגרס. ייעודו של ספר היה לעזור למפלגות הקומוניסטיות הצעירות למצוא את הדרך הנכונה של המאבק המהפכני, לתקן את שגיאות צעדיהם הראשונים, להקנות לקומוניסטים בכל הארצות את הניסיון העשיר מאוד של הבולשביקים, את האסטרטגיה והטקטיקה שלהם, למען ישמש ניסיון זה נשק למפלגות-האחיות. ההנחות והמסקנות החשובות ביותר של הספר הונחו ביסוד ההחלטות של הקונגרס השני של הקומינטרן.

את רוב העבודה בכתיבת הספר ביצע לנין באפריל 1920 (כתב-היד נסתיים ב27- באפריל), התוספת לספר נכתבה ב12- במאי, כאשר הספר היה כבר בשלב ההגהה. לנין עקב אישית אחרי לוח הזמנים של הסידור וההדפסה, על מנת שהספר יוכל לצאת לאור לקראת תחילת עבודתו של הקונגרס השני של הקומינטרן. ההדפסה הוטלה על סניף פטרוגרד של ההוצאה הממלכתית. לאחר שקיבלה את כתב היד ב- 5 במאי, העבירה אותו ההוצאה כבר למחרת לסידור בבית הדפוס הממלכתי הראשון, אשר עובדיו ניגשו לביצוע משימת-הכבוד בלהט רב, כשהם עובדים מעבר לשעות הרגילות. ב- 9 במאי נשלחה ההגהה הראשונה לתיקון במוסקבה. את התוספת לספר שלח לנין לפטרוגרד ב- 23 במאי יחד עם הגהת החוברת בצירוף המכתב הבא:

"לחברים בפיטר, המוציאים לאור את חוברתי על השמאליים:

1) אבקש להשוות את ההגהה *האחרונה* עם התיקונים שהוכנסו כאן *להגהה*;
2) אבקש לשלוח לי *חזרה* את ההגהה המצורפת בזאת;
3) ב"תוספת" אבקש לתקן במיוחד את המקומות בעמ' 3, שסומנו ע"י הסימנים *בשוליים* :
   1)))
   (להחזיר לי אחרי הבדיקה);
   ו- 2)))
4) אבקש להודיע לי באמצעות טלפונוגרמה את *שמו* של החבר *האחראי* לבדיקה ולהוצאה הסופית לאור. (וכמו כן, *מתי* מוציאים לאור)
5) *אין צורך* לחכות לתיקונים נוספים ממני.

לנין"

(האוסף של לנין XXXV, עמ' 122)

ב12- ביוני 1920 יצא הספר לאור וכמעט בו-בזמן, ביולי, הוצא ברוסיה הסובייטית בשפות הצרפתית והאנגלית. במחצית השניה של שנת 1920 הוצא הספר בשפה הגרמנית בברלין ובהמבורג, באנגלית - בלונדון ובניו-יורק, בצרפתית - בפריס, באיטלקית - במילנו. בנובמבר 1920 הוציא הועד המרכזי של המפלגה הקומוניסטית של בריטניה הגדולה עלון, שנושאו החתמת מנויים על ספרו של לנין, בזו הלשון:
המפלגה הקומוניסטית פרסמה זה עתה את עבודתה של לנין, אשר יתכן שהיא החשובה ביותר, ובלי ספק המעניינת ביותר מכל עבודותיו.

"מחלת הילדות של "השמאליות" בקומוניזם" הוא ספר הכרחי לכל המשתתפים האקטיביים של תנועת-הפועלים, הוא נוגע בבעיות, הנדונות בהרחבה ומעוררות לעתים חילוקי-דעות רציניים ביותר.

לנין חוקר וממצה את שאלות הטקטיקה המהפכנית ובאומץ-לב נוגע בבעיות, כגון הפרלמנטריזם, יחס המפלגה הקומוניסטית למפלגת הלייבור, האיגודים המקצועיים וכד', וכן במצב הכללי באנגליה. אך ערכו של הספר הוא לא רק בזאת; העיון הביקורתי בתוכניותיהן, בפוליטיקה ובפעילותן של המפלגות השונות ביבשת תיתן לקורא את היכולת להבין את המצב הבינלאומי, דבר שהוא חשוב מאוד לחברים בשעה זו.

אין ספק כי הספר יבהיר דברים רבים ויעזור להתמצאות מעשית בכיוון אותה אחדות אליה כולם כל כך שואפים..." (מתוך "שאלות בהיסטוריה של המפלגה הקומוניסטית של בריה"מ", 1960, מס' 3, עמ' 24)

ספרו של לנין "מחלת הילדות של "השמאליות" בקומוניזם" זכה לתפוצה רחבה בכל העולם. לפי נתונים לא מלאים במלאות 40 שנה להוצאתו הראשונה, הוצא הוא בארצות הקפיטליסטיות 106 פעמים ב- 22 שפות, בכלל זה 16 הוצאות באנגלית (בלונדון, ניו-יורק, בומביי, סידני, מלבורן), 13 - בצרפתית (בפריס, בבריסל), 14 - בגרמנית (בברלין, בווינה), 7 - באיטלקית (במילנו, בנאפולי, ברומא), 6 - בספרדית (בברצלונה, במדריד, בבואנוס-איירס), 9 - ביפנית (בטוקיו), 6 - בהולנדית (באמסטרדם ובליידן). כמו כן הוצא הספר גם בנורבגית (אוסלו), פינית (הלסינקי), פורטוגלית (ריו-דה-ז'ניירו), בנגלית (קלקוטה) ובשפות אחרות. בהרחבת-יתר הוצא הספר בארצות המחנה הסוציאליסטי: בבולגריה 10 - פעמים, בצ'כוסלובקיה - 6, בהונגריה - 7, בפולין - 9, בסין - 8, בקוריאה - 3. בברית-המועצות הוצא הספר - מלבד פרסומו בכל כתבי לנין - 135 פעמים בהוצאות מיוחדות, ב- 50 שפות, בסך כולל של 4 מיליון 773 עותקים.

בארכיון המפלגה המרכזי של המכון למרכסיזם-לניניזם ליד הוועד המרכזי של המפלגה הקומוניסטית של בריה"מ נשמר כתב היד של לנין לספר "מחלת הילדות של "השמאליות" בקומוניזם", וכן עותק המודפס במכונת כתיבה עם הערות העריכה של לנין. בכתב היד יש כותרת משנה: "(ניסיון בשיחה פופולרית על האסטרטגיה והטקטיקה המרכסיסטית)" ולאחריה ההקדשה האירונית הבאה ללויד ג'ורג': "אני מקדיש חוברת זו למר לויד ג'ורג' הנכבד בהוקרה לנאומו מה-18.3.1920, נאום כמעט מרכסיסטי ובכל אופן מועיל ביותר עבור הקומוניסטים והבולשביקים בכל העולם." בהוצאות הספר בימי חייו של לנין הורדו כותרת המשנה וההקדשה. באוסף המלא של כתבי ו. אי. לנין, כמו גם בהוצאות קודמות של הכתבים, נדפס הספר "מחלת הילדות של "השמאליות" בקומוניזם" לפי הוצאתו הראשונה, אותה הגהה לנין עצמו.

[2] "איסקרה" (הישנה) - העיתון הכלל-רוסי המרכסיסטי הבלתי-לגלי הראשון, שנוסד על-ידי ו. אי. לנין בשנת 1900 ומילא תפקיד מכריע בהקמת המפלגה המרכסיסטית המהפכנית של מעמד-הפועלים ברוסיה. הגיליון הראשון של "איסקרה" הופיע בדצמבר 1900 בלייפציג; הגיליונות הבאים יצאו במינכן, מיולי 1902 - בלונדון, ומאביב 1903 - בז'נבה. ביוזמתו של לנין ובהשתתפותו הבלתי-אמצעית עיבדה מערכת "איסקרה" את הצעת התוכנית של המפלגה (פורסמה בגיליון מס' 21 של "איסקרה") והכינה את הוועידה השניה של מפלגת הפועלים הס.-ד. הרוסית (מפסד"ר), בה הונח למעשה היסוד למפלגה המרכסיסטית המהפכנית ברוסיה. זמן לא רב לאחר הוועידה השניה השתלטו המנשביקים, בתמיכת פלכנוב, על "איסקרה". מגיליון 52 חדל העיתון "איסקרה" להיות ביטאון המרכסיזם המהפכני.

[3] המדובר במנשביקים - האגף האופורטוניסטי הימני של הסוציאל-דמוקרטיה במפסד"ר ועל מפלגת "הסוציאליסטים-רבולוציונרים" (הס.ר.-ים).

[4] המדובר בסיעת הבולשביקים, צירי הדומה הרביעית – א.י. בדייב, מ.ק. מורנוב, ג. אי. פטרובסקי, פ.נ. סמוילוב, ו- נ.ר. שגוב, אשר בישיבת הדומה ב- 26 ביולי (8 באוגוסט) 1914, יצאו במחאה נמרצת נגד כניסת רוסיה הצארית למלחמה האימפריאליסטית, בו-בזמן שכל נציגי הסיעות של בעלי-ההון ובעלי-האחוזות אישרו את צעדה של הממשלה; סיעת הבולשביקים סירבה לאשר את ההקצבות המלחמתיות ופתחה בתעמולה מהפכנית בקרב ההמונים. בנובמבר 1914 נאסרו הצירים הבולשביקים ובפברואר 1915 נדונו לגירוש נצח למחוז טורוחנסק (סיביר המזרחית). הופעותיהם האמיצות של חברי הסיעה הבולשביקית במשפט, הופעות שחשפו את פרצופו של שלטון העריצות, שיחקו תפקיד רב בתעמולה האנטי-מיליטריסטית, בהפיכתה של הכרת ההמונים העמלים למהפכנית.

[5] "לונגטיזם" - זרם צנטריסטי בתוך המפלגה הסוציאליסטית הצרפתית, בראשותו של ז'ן לונגה. בעת המלחמה האימפריאליסטית 1914-1918 ניהלו הלונגטיסטים מדיניות פשרנית ביחס לסוציאל-שוביניסטים; הם דחו את המאבק המהפכני וניצבו בעמדות של "הגנת המולדת" במלחמה האימפריאליסטית. לנין קרא להם לאומנים זעיר-בורגניים. לאחר ניצחון מהפכת אוקטובר הסוציאליסטית הכריזו הלונגטיסטים, כי להלכה מצדדים הם בדיקטטורה של הפרולטריון, אולם למעשה התנגדו לה. בדצמבר 1920 הם התפלגו מהמפלגה, יחד עם הרפורמיסטים הגלויים, והצטרפו למה שקרוי האינטרנציונל ה- ½ 2.

[6] מפלגת העבודה הבלתי-תלויה של אנגליה (מע"ב - I.L.P. - Independent Labour Party) - ארגון רפורמיסטי, שנוסד בידי המנהיגים של "הטרייד-יוניונים החדשים" בשנת 1893, בתנאים של התעוררות מאבק השביתות והתגברות התנועה למען אי-תלותו של מעמד-הפועלים האנגלי במפלגות הבורגניות. למע"ב נכנסו חברי "הטרייד-יוניונים החדשים" וחלק מהאיגודים המקצועיים הישנים, נציגי האינטליגנציה והבורגנות הזעירה, שהיו נתונים להשפעת הפביאנים. בראש המפלגה עמדו ק. הרדי ו- ר.מקדונלד. מע"ב נקטה בעמדות בורגניות-רפורמיסטיות מרגע הקמתה, כשהיא מקדישה את עיקר תשומת-הלב לצורה הפרלמנטרית של המאבק, ולעסקאות פרלמנטריות עם המפלגה הליברלית. באפיינו את מפלגת הפועלים הבלתי-תלויה, כתב לנין כי "למעשה זוהי מפלגה אופורטוניסטית התלויה תמיד בבורגנות" (כתבים, הוצאה 5, כרך 39, עמ' 90)

[7] פביאנים - חברי האגודה הפביאנית - ארגון רפורמיסטי אנגלי, שנוסד בשנת 1884. שמה ניתן לה לפי שמו של המצביא הרומאי פביוס מכסימוס, הקרוי "קונקטטור" ("המשתהה") משום שנקט בטקטיקה של המתנה במלחמתו עם חניבעל, בהשתמטו מקרב מכריע נגדו. הפביאנים היו בעיקר נציגי האינטליגנציה הבורגנית - מדענים, סופרים, מדינאים (ר. מקדונלד, ס. ו-ב. ווב, ב. שאו ועוד). הם שללו את ההכרח במלחמת-המעמדות ובמהפכה סוציאליסטית, וטענו שהמעבר מהקפיטליזם אל הסוציאליזם אפשרי רק בדרך של רפורמות קטנות, שינויים הדרגתיים של החברה. בשנת 1900 נכנסה האגודה הפביאנית למפלגת הלייבור. "הסוציאליזם הפביאני" הוא אחד המקורות לאידיאולוגיה של הלייבוריסטים. את אפיוניי הפביאנים ראה במאמרו של לנין "הפציפיזם האנגלי ואי-האהבה האנגלית לתיאוריה" (כתבים, הוצ. 5, כרך 26, עמ' 266-272).

[8] מיניסטריאליזם ("סוציאליזם מיניסטריאלי" או "מילייראניזם") - טקטיקה אופורטוניסטית של השתתפות הסוציאליסטים בממשלות הבורגניות הריאקציוניות. המונח הופיע בהקשר לכניסתו של הסוציאליסט הצרפתי מילירן בשנת 1899 לממשלה הבורגנית של ולדק-רוסו.

[9] המפלגה הסוציאל-דמוקרטית הבלתי-תלויה של גרמניה - מפלגה צנטריסטית, שנוסדה באפריל 1917 בכנס היסוד בגותה. "הבלתי-תלויים" הטיפו ל"אחדות" עם הסוציאל-שוביניסטים, התדרדרו עד לשלילת המאבק המעמדי. חלקה העיקרי של המפלגה הורכב מהארגון הקאוטסקיאני "חבר העמל". באוקטובר 1920, בוועידתה בהאלה חל פילוג במפלגה זו. בדצמבר 1920 התאחד חלק ניכר ממנה עם המפלגה הקומוניסטית של גרמניה. היסודות הימניים יצרו מפלגה חדשה תחת השם הישן - המפלגה הסוציאל-דמוקרטית הבלתי-תלויה של גרמניה; המפלגה המשיכה להתקיים עד שנת 1922.

[10] ראה את החלטות הכנס השביעי של מפסד"ר(ב) "על היחס לממשלה הזמנית" ו "על הסובייטים של צירי הפועלים והחיילים" ("הכנס השביעי (כנס אפריל) הכל-רוסי של מפסד"ר(ב), הכנס הכלל-עירוני הפטרוגרדי של מפסד"ר(ב). אפריל 1917, פרוטוקולים". מוסקבה, 1958, עמ' 244-245, 260-259).

[11] הכוונה היא, כנראה, למאמרו של ו. אי. לנין "במה לא צריך לחקות את תנועת-הפועלים הגרמנית", שפורסם באפריל 1914 בכתב-העת הבולשביסטי "השכלה" (כתבים, הוצאה 5, כרך 25 , עמ' 106-110). במאמר הוקעה התנהגותו הבוגדנית של הסוציאל-דמוקרט הגרמני ק. לגין, שפנה בקונגרס ארה"ב בשנת 1912 בנאום ברכה אל החוגים הרשמיים והמפלגות הבורגניות של ארה"ב.

[12] הספרטקאים - חברי הארגון המהפכני של הסוציאל-דמוקרטים הגרמנים השמאליים, שהוקם בתחילת מלחמת העולם האימפריאליסטית בידי ק. ליבקנכט, ר. לוכסמבורג, פ. מרינג, ק. צטקין, י. מרכלבסקי, ל. יוהיכס (טישקה) ו- ו. פיק. הספרטקאים ניהלו תעמולה מהפכנית בקרב ההמונים, ארגנו פעולות המוניות נגד המלחמה, עמדו בראש שביתות, הוקיעו את האופי האימפריאליסטי של מלחמת-העולם ואת בגידת המנהיגים האופורטוניסטיים של הסוציאל-דמוקרטיה. אולם בכמה שאלות חשובות של התיאוריה והפוליטיקה שגו שגיאות רציניות. לנין מתח לא פעם ביקורת על שגיאותיהם של הסוציאל-דמוקרטים הגרמנים השמאליים ועזר להם להתייצב בעמדה נכונה. (ראה למשל את העבודות "על החוברת של יוניוס", "התוכנית הצבאית של המהפכה הפרולטרית", כתבים, הוצאה 5, עמ' 1-16, 131-143).

באפריל 1917 נכנסו הספרטקאים למפלגה הסוציאל-דמוקרטית הבלתי-תלויה של גרמניה, הצנטריסטית, כשהם שומרים על ארגון עצמאי בתוכה. בנובמבר 1918, במהלך המהפכה בגרמניה, התארגנו הספרטקאים בברית "ספרטקוס", פרסמו את תוכניתם ב- 14 בדצמבר, וניתקו את

יחסיהם עם "הבלתי-תלויים". בכנס היסוד שהתקיים ב- 1.1.1919-30.12.1918 יסדו הספרטקאים את המפלגה הקומוניסטית של גרמניה.

[13] הכוונה היא למכתבו של פ. אנגלס אל א. בבל מה- 18-28 במרץ שנת 1875 (ראה ק. מרכס ו- פ. אנגלס, כתבים, הוצאה שניה, כרך 19, עמ' 1-8).

[14] שלום-ברסט - הסכם שלום בין רוסיה הסובייטית לבין המעצמות של הברית המרובעת (גרמניה, אוסטרו-הונגריה, בולגריה, טורקיה), שנחתם ב- 3.3.1918 בברסט-ליטובסק, ואושר ב- 15 במרץ על-ידי וועידת הסובייטים הכל-רוסית המיוחדת הרביעית. תנאיי השלום היו קשים ביותר עבור רוסיה הסובייטית. לפי ההסכם, אמורים היו פולין, כמעט כל האזור הבלטי, וחלק של רוסיה הלבנה לעבור לפיקוחן של גרמניה ואוסטרו-הונגריה; אוקראינה הייתה אמורה להתנתק מרוסיה הסובייטית ולהפוך למדינה התלויה בגרמניה; לטורקיה היו אמורות לעבור הערים קרס, בטום וארדגן. באוגוסט 1918 כפתה גרמניה על רוסיה הסובייטית הסכם נוסף יחד עם חוזה פיננסי בו הוצגו דרישות חמסניות חדשות.

חתימת שלום-ברסט הייתה קשורה במאבק עיקש נגד טרוצקי והקבוצה האנטי-מפלגתית של "הקומוניסטים השמאליים". רק הודות למאמציו הכבירים של לנין נחתם הסכם השלום עם גרמניה. שלום-ברסט שימש דוגמה מאירת עיניים לנבונותה וגמישותה של הטקטיקה הלנינית, של היכולת למצוא את המדיניות הנכונה היחידה במצב מסובך מאין כמוהו. חתימת שלום-ברסט היוותה פשרה פוליטית נבונה.

שלום-ברסט נתן למדינה הסובייטית תקופת הפוגה, אפשר לשחרר את חיילי הצבא הישן המתפרק ולהקים את "הצבא האדום" - החדש, לפתוח בבנייה סוציאליסטית ולצבור כוחות למאבק נגד מהפכת-הנגד והפולשים הזרים. חתימת הסכם-ברסט סייעה להתגברות המאבק למען השלום, לעליית הלכי-הרוח המהפכניים בקרב הצבא והמוני-העם הרחבים בכל הארצות הלוחמות. לאחר מהפכת נובמבר 1918 בגרמניה, שמיגרה את המשטר המלוכני, ביטל הוועד הפועל המרכזי הכל-רוסי את הסכם-ברסט החמסני ב- 13 בנובמבר.

[15] המדובר הוא ב"אוטזוביסטים" [otzovist] - שמשמעותו: קורא להחזיר מישהו ממקומו הנוכחי] וב"אולטימטיסטים" [ultimatist], אשר המאבק עימם שהתפתח בשנת 1908 הביא להוצאת מנהיג "האוטזוביסטים" א. בוגדנוב בשנת 1909 משורות הבולשביקים. "האוטזוביסטים" דרשו, בחיפוי מליצה מהפכנית, את החזרת הצירים הסוציאל-דמוקרטיים מהדומה הממלכתית השלישית ואת הפסקת העבודה בארגונים הלגליים - באיגודים המקצועיים, בקואופרטיבים, וכדו'. אחד מסוגי "האוטזוביזם" היה "האולטימטיזם". בלי להבין את ההכרח לנהל עבודה עיקשת, מייגעת, עם הצירים הסוציאל-דמוקרטים, לחנכם להיות פרלמנטרים מהפכנים עקביים, הציעו האולטימסיסטים להגיש אולטימטום לסיעה הסוציאל-דמוקרטית בדומה, לקבל בלא תנאי את כל ההחלטות של הוועה"מ ובמקרה של סירוב - להחזיר את הצירים הסוציאל-דמוקרטים מהדומה. ההתייעצות המורחבת של מערכת העיתון הבולשביסטי "פרולטר" ציינה בהחלטתה ביוני 1909, כי "הבולשביזם, כזרם מסוים במפסד"ר אין לו כל דבר משותף עם האוטזוביזם והאולטימטיזם", וקראה לבולשביקים "לנהל מאבק נמרץ ביותר נגד סטיות אלו מדרך המרכסיזם המהפכני" (מקב"מ בהחלטות הוועידות, הכינוסים, וישיבות הוועד המרכזי, חלק 1, 1954, עמ' 221).

[16] ב- 6 (19) באוגוסט 1905 פורסמו המניפסט הצארי - החוק על הקמת הדומה הממלכתית, והתקנה על הבחירות לדומה. היא כונתה "הדומה הבוליגינית" על שם השר לענייני-פנים א.ג. בוליגין, עליו הטיל הצאר לעבד הצעת-תוכנית לדומה. לפי הצעתו לא הייתה לדומה רשות לחוקק שום חוקים, אלא רק לדון בשאלות מסוימות בתור "מוסד מייעץ" של הצאר. הבולשביקים קראו את הפועלים והאיכרים לחרם פעיל על הדומה הבוליגינית, כשהם מנהלים את כל מסע האגיטציה תחת הסיסמאות: התקוממות חמושה, צבא מהפכני, ממשלה מהפכנית זמנית. מסע החרם על הדומה נוצל ע"י הבולשביקים לגיוס כל הכוחות המהפכניים, לביצוע שביתות פוליטיות המוניות ולהכשרת ההתקוממות החמושה. הבחירות לדומה לא נתקיימו והממשלה לא הצליחה לכנסה; גאות המהפכה והשביתה הפוליטית הכל-רוסית באוקטובר 1905 מחו את הדומה.

[17] הכוונה *לשביתה הפוליטית הכל-רוסית באוקטובר 1905* בימי המהפכה הרוסית הראשונה. מספר המשתתפים בה עלה על 2 מיליון. שביתת אוקטובר התנהלה תחת הסיסמאות: מיגור שלטון-העריצות הצארי, חרם פעיל על הדומה הבוליגינית, כינוס האספה המכוננת וכינון רפובליקה דמוקרטית. השביתה הפוליטית הכל-רוסית באוקטובר הראתה את כוחה ואת עוצמתה של תנועת

הפועלים, נתנה דחיפה להתפתחות המאבק המהפכני בכפר, בצבא ובצי. שביתת אוקטובר הביאה את הפרולטריון להתקוממות החמושה בדצמבר 1905. (ראה מאמרו של לנין על שביתת אוקטובר "השביתה הפוליטית הכל-רוסית". כתבים, הוצאה 5, כרך 12 , עמ' 1-4).

[18] "לבוריסטים" (לייבוריסטים) [במקור: לבוריסטים - לפי הכתיב הרוסי דאז] - חברי מפלגת העבודה באנגליה (Labour Party), אשר נוסדה בשנת 1900 כאיחוד האיגודים המקצועיים - הטרייד-יוניונים, ארגונים סוציאליסטיים וקבוצות לשם הכנסת נציגי הפועלים לפרלמנט ("הוועד של הנציגות הפועלית"). בשנת 1906 שינה הוועד את שמו למפלגת העבודה (הלייבור). חברי הטרייד-יוניונים נחשבים אוטומטית לחברי המפלגה בתנאי תשלום מסי החבר. אל המפלגה הלייבוריסטית צמודה המפלגה הקואופרטיבית, המצויה בתוכה בתור חבר קולקטיבי, ומפלגת העבודה הבלתי-תלויה. בראש מפלגת הלייבור עומד הוועד הפועל, המרכיב יחד עם המועצה הכללית של הטרייד-יוניונים ועם הוועד הפועל של המפלגה הקואופרטיבית את מועצת העבודה הלאומית. המפלגה הלייבוריסטית שהייתה בתחילתה בעלת הרכב פועלי (בהמשך נכנסו לתוכה די הרבה יסודות זעיר-בורגניים), היא ארגון אופורטוניסטי באידיאולוגיה ובטקטיקה שלו. מיום היווסדה של המפלגה מנהלים ראשיה מדיניות של שיתוף-פעולה מעמדי עם הבורגנות. בימי מלחמת-העולם האימפריאליסטית בשנים 1914-1918 נכנסו מנהיגי מפלגת העבודה (א. הנדרסון ואחרים), בהתייצבם בעמדה סוציאל-שוביניסטית, לממשלה המלכותית; בתמיכתם האקטיבית נתקבלה שורת חוקים המכוונים נגד הפועלים (על המיליטריזציה של המדינה וכד'). מנהיגי המפלגה נטלו את ראשות הממשלה בשנים 1924, 1929-1931, 1945-1951.

[19] *"האופוזיציה העקרונית"* - קבוצת קומוניסטים גרמנים "שמאליים" שהטיפו להשקפות אנרכו-סינדיקליסטיות. הוועידה השניה של המפלגה הקומוניסטית של גרמניה שנערכה באוקטובר 1919 בהיידלברג הוציאה את האופוזיציה מהמפלגה; האופוזיציה הקימה בשנת 1920 את מה שקרוי מפלגת הפועלים הקומוניסטית של גרמניה (מפק"ג). על מנת לעזור לאיחודם של כל הקומוניסטים, וללכת לקראת היסודות הפרולטריים הטובים של מפק"ג, נתקבלה האופוזיציה זמנית לקומינטרן בנובמבר 1920, כבעלת זכות של חבר אוהד, בתנאי שתתאחד עם המפלגה הקומוניסטית הגרמנית. אולם הנהגת מפלגת-הפועלים הקומוניסטית הגרמנית לא מילאה את הוראת הועד-הפועל של הקומינטרן. הקונגרס השלישי של הקומינטרן החליט לתת למפק"ג מועד של חודשיים כדי שתכנס ועידה ותחליט בשאלת האיחוד. הנהלת מפק"ג לא מילאה את הוראות הקונגרס השלישי, וכך נשארה מחוץ לקומינטרן, לאחר-מכן התנוונה מפק"ג ונהפכה לקבוצה כיתתית זעירה.

[20] "עיתון-הפועלים הקומוניסטי" ("Kommunistische Arbeiterzeitung") - ביטאון הקבוצה האנרכו-סינדיקליסטית של הקומוניסטים הגרמנים "השמאליים" (ראה הערה 19). העיתון יצא בהמבורג בשנים 1919-1927. קרל ארלר, המוזכר ע"י לנין - הוא שם-העט של ג. לאופנברג.

[21] המדובר ב"ברית המאבק לשחרור מעמד-הפועלים", שאורגנה בידי ו. אי. לנין בסתיו 1895. "ברית המאבק" איחדה כעשרים חוגים מרכסיסטיים בפטרבורג. בראש "ברית המאבק" עמדה "הקבוצה המרכזית" בה היו ו. אי. לנין, א. א. ווניב, פ. ק. זפורוז'ץ, ג. מ. קרז'יז'נובסקי, נ. ק. קרופסקיה, ל. מרטוב, מ. א. סילבין, ו. ו. סטרקוב ואחרים. וההנהגה הבלתי-אמצעית רוכזה בידי 5 חברי הקבוצה בראשותו של לנין. הארגון חולק לקבוצות אזוריות. הפועלים המתקדמים (אי. ו. בבושקין, ו. א. שלגונוב ואחרים) קיימו את הקשרים בין קבוצות אלו לבין בתי-החרושת.

"ברית המאבק" בפטרבורג היוותה, לפי ביטויו של לנין, נבט של מפלגה מהפכנית הנשענת על תנועת-הפועלים והמדריכה את המאבק המעמדי של הפרולטריון.

[22] הוועידה התשיעית של מק"ר(ב) נתקיימה ב- 29.3-5.4.1920 במוסקבה. לפי הרכבה הייתה זו הוועידה בעלת המספר המשתתפים הרב ביותר מכל הוועידות הקודמות: השתתפו בה 715 צירים, מהם בעלי קול מכריע 553, ובעלי קול מייעץ 162. הם ייצגו 611,978 חברי מפלגה. בוועידה הייתה נציגות לארגוני המפלגה ממרכז רוסיה, אוקראינה, אורל, סיביר ואזורים אחרים ששוחררו זמן לא רב לפני-כן בידי הצבא האדום. צירים רבים הגיעו לוועידה היישר מן החזית.

סדר היום של הוועידה: 1. דו"ח הוועד המרכזי. 2. משימות הבנייה המשקית שעל הפרק. 3. התנועה המקצועית. 4. שאלות ארגוניות. 5. משימות האינטרנציונל הקומוניסטי. 6. היחס לקואופרציה. 7. המעבר לשיטת המיליציה 8. בחירות לוועד המרכזי. 9. עניינים שוטפים.

עבודת הוועידה התנהלה בהדרכתו הישירה של ו. אי. לנין. לנין הופיע עם דו"ח הפעילות הפוליטית של הוועד המרכזי, וכמו-כן עם נאום הסיכום לדו"ח, עם נאומים על הבנייה המשקית, על הקואופרציה, נאום הנעילה של הוועידה וההצעה בעניין רשימת המועמדים לוועד המרכזי.

בהחלטה על "משימות הבנייה המשקית שעל הפרק" ציינה הוועידה, כי "התנאי העיקרי של תחייתה המשקית של הארץ הוא ביצוע עקבי של *תוכנית משקית אחידה* הבנויה לתקופה ההיסטורית הקרובה" ("מקב"מ בהחלטות הוועידות, הכינוסים, וישיבות הוועד המרכזי, חלק 1, 1954, עמ' 478) הסעיף העיקרי בתוכנית המשקית האחידה היה חשמול הארץ, אותו הציג לנין כתכנית הגדולה ל- 10-20 שנה. החלטות הוועידה התשיעית היוו את הבסיס לתוכניתה של הוועדה הממלכתית לחשמולה של רוסיה (ראשי התיבות ברוסית: GOELRO) שעובד ונתקבל בצורתו הסופית ע"י כינוס המועצות הכל-רוסי בדצמבר 1920.

תשומת-לב רבה הוקדשה בוועידה לארגון ניהול העבודה. ההחלטה בשאלה זו הצביעה על הצורך להקים הנהגה מוסמכת, איתנה ובעלת מרץ על יסוד של הנהלת-יחיד בייצור. בהתאם להוראותיו של לנין, הדגישה הוועידה במיוחד שלמען האינטרסים של המשק הסוציאליסטי יש לפעול לשילובם הרחב של המומחים הישנים.

נגד קו המפלגה בוועידה יצאה הקבוצה האנטי-מפלגתית של "הצנטרליזם הדמוקרטי" (ספרונוב, אוסינסקי, ו. סמירנוב ואחרים). בחיפוי של מליצות על הצנטרליזם הדמוקרטי "הדציסטים" [מראשי התיבות ד.צ.] סילפו את העיקרון הזה למעשה, דחו את ההכרח בהנהלת-יחיד בייצור, יצאו נגד משמעת מפלגתית וממלכתית תקיפה, טענו טענה כוזבת, כי בוועד המרכזי אין מבצעים את העיקרון של קולגיאליות ההנהגה. בקבוצת "הדציסטים" תמכו בוועידה ריקוב, טומסקי מיליוטין, לומוב. הוועידה הדפה את "הדציסטים" ודחתה את הצעותיהם.

תשומת-לב מיוחדת הופנתה בוועידה לתחרות בעבודה ולשבתונים הקומוניסטיים. לשם הפצת התחרות, הומלץ להשתמש בהרחבה בתשלום פרמיות עבור העבודה. הוועידה החליטה להפוך את החג הפרולטרי הבינלאומי האחד במאי, אשר חל שנת 1920 בשבת, לשבתון כלל-רוסי רחב-ממדים.

מקום חשוב בעבודת הוועידה נועד לשאלת האיגודים המקצועיים מנקודת ראות של סיגול כל עבודת האיגודים המקצועיים למילוי המשימות המשקיות. הוועידה הגדירה בבהירות את תפקיד האיגודים המקצועיים, את יחסי-הגומלין שלהם עם המדינה והמפלגה, את הצורות והשיטות של הדרכת האיגודים המקצועיים על-ידי המפלגה הקומוניסטית, של השתתפות האיגודים המקצועיים בבנייה המשקית. הוועידה הדפה בהחלטיות את היסודות האנרכו-סינדיקליסטיים (שליאפניקוב, לוזובסקי, טומסקי, לוטובינוב), שיצאו בהגנה על "עצמאות" האיגודים המקצועיים והציבו אותם לעומת המפלגה הקומוניסטית והשלטון הסובייטי.

ב- 4 באפריל, בישיבה סגורה, בחרה הוועידה הרכב חדש של הוועד המרכזי בסך של 19 חברים ו- 12 מועמדים. לוועד המרכזי נבחרו: ו. אי. לנין, א. א. אנדרייב, פ.א. דזרז'ינסקי, מ. אי. קלינין, י. א. רודזוטק, פ. א. סרגייב (ארטם), י. ו. סטלין, ואחרים. ב- 5 באפריל סיימה הוועידה את עבודתה.

[23] מספר חברי המפלגה לאחר מהפכת פברואר הבורגנית-דמוקרטית של 1917 ועד שנת 1919 השתנה בצורה הבאה: לקראת הכנס הכל-רוסי השביעי (אפריל 1917) של מפסד"ר(ב) מנתה המפלגה 80.000 חברים; לקראת הוועידה השישית של מפסד"ר(ב) (יולי-אוגוסט 1917) כ- 240.000 חברים, לקראת הוועידה השביעית של מק"ר(ב) (מרץ 1918) - לא פחות מ- 300.000; לקראת הוועידה השמינית של מק"ר(ב) (מרץ 1919) 313.766 חברי מפלגה.

[24] המדובר הוא ב"שבוע המפלגה", שנערך על פי החלטת הוועידה השמינית של מק"ר(ב) בדבר הגדלת מספר חברי המפלגה. הוא התקיים בתקופת המאבק מאומץ של המדינה הסובייטית נגד הפלישה הצבאית הזרה ונגד מהפכת-הנגד הפנימית. שבוע המפלגה הראשון נערך בארגון המפלגתי הפטרוגרדי בין ה- 10 ל- 17 באוגוסט 1919 (שבוע המפלגה השני בפטרוגרד נערך באוקטובר-נובמבר 1919); ב- 20-28 בספטמבר 1919 התקיים שבוע המפלגה בארגון המחוזי המוסקבאי. בסכמה את הניסיון הראשון של עריכת שבוע המפלגה, החליטה מליאת הוועה"מ ב- 26 בספטמבר 1919 לערוך את שבוע המפלגה בערים, בכפרים ובצבא. בסוף ספטמבר פנה הוועה"מ לכל ארגוני המפלגה בתזכיר בו צוין, כי לאחר הרישום-מחדש והטיהור כמעט בכל ארגוני המפלגה רואה הוועה"מ לנכון להתחיל בקבלת חברים חדשים למפלגה. הוועה"מ הדגיש, כי בשבוע המפלגה צריך לקבל למפלגה רק פועלים, פועלות, חיילי הצבא האדום, מלחים, איכרים ואיכרות. בפרק זמן זה צריכה להיות הקבלה למפלגה סגורה לכל השאר. כתוצאה משבוע המפלגה נכנסו רק בחלק

האירופי של רספס"ר [הרפובליקה הסובייטית הפדרטיבית הסוציאליסטית הרוסית] למעלה מ- 200 אלף איש, למעלה ממחציתם - פועלים, ואילו בחזיתות נתקבלו למפלגה עד 25% של כל אנשי הצבא והצי. לנין כתב שהפועלים והאיכרים אשר באו למפלגה בשעה קשה זו "מהווים את הסגל הטוב והאמין ביותר להנהגת הפרולטריון המהפכני והחלק הלא-נצלני של האיכרות" (כתבים, הוצאה 5, כרך 40, עמ' 141).

[25] "האינטרנציונל הקומוניסטי" - כתב-עת, ביטאון הוועד-הפועל של האינטרנציונל הקומוניסטי; יצא לאור בשפות הרוסית, הגרמנית, הצרפתית, האנגלית, הספרדית והסינית. גיליון מס' 1 יצא באחד במאי 1919. בכתב-העת פורסמו מאמרים תיאורטיים ומסמכים של הקומינטרן, פורסמה שורת מאמרים של לנין. כתב-העת האיר את השאלות היסודיות של התיאוריה המרכסיסטית-לנינית בקשר לבעיות תנועת הפועלים והתנועה הקומוניסטית הבינלאומית, את הניסיון של בניית הסוציאליזם בבריה"מ, ניהל מאבק נגד זרמים אנטי-לניניים שונים. הוצאת הביטאון הופסקה ביוני 1943, לאחר החלטת נשיאות הוועד הפועל של הקומינטרן ב- 15 במאי 1943 על פירוקו של האינטרנציונל הקומוניסטי.

[26] ראה ק. מרכס ו פ. אנגלס. מכתבים נבחרים, 1953, עמ' 105.

[27] "Folkets Dagblad Politiken" ("עיתון עממי פוליטי יומי") - ביטאון הסוציאל-דמוקרטים השמאליים השבדיים, שהקימו בשנת 1917 את המפלגה הסוציאל-דמוקרטית השמאלית השבדית; הוצא בשטוקהולם מאפריל 1916, תחילה יום כן יום לא, ואח"כ כל יום (עד נובמבר 1917 נקרא בשם "Politiken"). עורכו בשנים 1921-1918 היה פ. סטריום. בשנת 1921 נכנסה המפלגה הסוציאל-דמוקרטית השמאלית לקומינטרן וקיבלה את השם קומוניסטית; העיתון הפך לביטאונה. לאחר הפילוג במפלגה הקומוניסטית של שבדיה באוקטובר 1929 עבר העיתון לידי האגף הימני שלה. הוצאתו הופסקה במאי 1945.

[28] פועלי-התעשייה של העולם (Industrial Workers of the World – I.W.W) - ארגון איגוד-מקצועי של פועלי ארה"ב, שנוסד בשנת 1905; איחד בעיקר פועלים לא מומחים ובעלי שכר עבודה נמוך במקצועות שונים. בהקמתו השתתפו באופן אקטיבי פעילים בתנועת הפועלים ד. דה-לאון, יו. דבס, ו. הייווד. ארגונים של פועלי-התעשייה של העולם הוקמו גם בקנדה, אוסטרליה, אנגליה, אמריקה הלטינית ודרום אפריקה. בתנאיי תנועת השביתות ההמונית שהתפתחה בארה"ב בהשפעת המהפכה של שנות 1907-1905 ברוסיה, ארגנו פועלי-התעשייה של העולם שורת שביתות המוניות מוצלחות ונאבקו נגד המדיניות של שיתוף-פעולה מעמדי שנוהלה על-ידי המנהיגים הרפורמיסטיים של פדרציית-העבודה האמריקאית והסוציאליסטים הימניים. בשנות מלחמת-העולם האימפריאליסטית אורגנה, בהשתתפות "הפדרציה", שורת פעולות אנטי-מלחמתיות של מעמד-הפועלים האמריקאי. חלק מהמנהיגים של פועלי-התעשייה של העולם (ו. הייווד ואחרים) קיבלו בברכה את המהפכה הסוציאליסטית הגדולה של אוקטובר והצטרפו למפלגה הקומוניסטית של ארה"ב. בו-בזמן באו לידי ביטוי המאפיינים האנרכו-סינדיקליסטיים בפעילות הארגון: הוא לא הכיר במאבק הפוליטי של הפרולטריון, שלל את תפקידה המוביל של המפלגה, את ההכרח בדיקטטורת הפרולטריון, סרב לפעול בקרב חברי איגודים המשתייכים לפדרציית-העבודה האמריקאית. המנהיגים האנרכו-סינדיקליסטיים של הארגון, בנצלם את העובדה שרבים מהפעילים המהפכניים נמצאו אז בבתי-הכלא דחו בשנת 1920, בניגוד לרצון ההמונים באיגודים המקצועיים, את פניית הוועד הפועל של הקומינטרן להצטרף אליו. כתוצאה ממדיניותה האופורטוניסטית של ההנהגה הפכו פועלי-התעשייה של העולם במשך הזמן לארגון כיתתי, שאיבד במהרה את השפעתו בתנועת-הפועלים.

[29] "סובייט" ("Il Soviet") - ביטאון המפלגה הסוציאליסטית האיטלקית. הוצא בנאפולי משנת 1918 עד שנת 1922; משנת 1920 הוצא כעיתון הסיעה של הקומוניסטים-אבסטנציוניסטים במפלגה הסוציאליסטית האיטלקית.

[30] "הקומוניזם" ("Comunismo") - כתב-עת דו-שבועי של המפלגה הסוציאליסטית האיטלקית; הוצא במילנו משנת 1919 עד שנת 1922; עורכו היה ד. סרטי.

[31] *המפלגה הסוציאליסטית האיטלקית* נוסדה בשנת 1892. מיום היווסדה התנהל בה מאבק רעיוני חריף בין שני זרמים - האופורטוניסטי והמהפכני. בשנת 1912 בוועידתה ברדג'ו-אמיליה, תחת לחצם של השמאליים, הוצאו ממנה הרפורמיסטים הגלויים ביותר - תומכי המלחמה ושיתוף הפעולה עם הממשלה (י. בינומי, ל. ביסולטי ואחרים). מתחילת מלחמת העולם האימפריאליסטית

ועד שאיטליה נכנסה למלחמה הביעה המפלגה את דעתה נגד המלחמה והעלתה הסיסמה: "נגד המלחמה, בעד הנייטרליות!". בדצמבר 1914 הוצאה מן המפלגה קבוצת רנגטים (ב. מוסוליני ואחרים), שהייתה בעד המלחמה. כאשר איטליה נכנסה למלחמה לצד האנטנטה (מאי 1915), באו שלושה זרמים לידי גילוי חריף במפלגה: 1) ימני, שסייע בידי הבורגנות לנהל את המלחמה; 2) צנטריסטי, שאיחד את רוב המפלגה, והעלה את הסיסמה: "לא להשתתף במלחמה ולא לחבל בה" ו- 3) שמאלי, שנקט עמדה נמרצת יותר נגד המלחמה, אלא שלא עלה בידו לארגן מאבק עקבי נגדה. השמאליים לא הבינו את ההכרח להפוך את המלחמה האימפריאליסטית למלחמת-אזרחים ולהינתק לחלוטין מן הרפורמיסטים.

לאחר מהפכת אוקטובר הסוציאליסטית גבר במפלגה האגף השמאלי. הוועידה ה- 16 של המפלגה (5-8.10.1919) קיבלה החלטה להצטרף אל הקומינטרן. נציגי המפלגה השתתפו בעבודת הקונגרס השני של הקומינטרן. ד. סרטי, ראש המשלחת שנקט עמדה צנטריסטית, יצא לאחר הקונגרס נגד ניתוק היחסים עם הרפורמיסטים. בוועידה הו17-, בינואר 1921 בליבורנו, סירבו הצנטריסטים שהיוו את הרוב בוועידה, להינתק מהרפורמיסטים ולהכיר במלואם בתנאי הכניסה לקומינטרן. הצירים השמאליים עזבו את הוועידה ב- 21 בינואר 1921 והקימו את המפלגה הקומוניסטית של איטליה.

[32] השלטון הסובייטי ניכון בהונגריה ב- 21 במרץ 1919. המהפכה הסוציאליסטית בהונגריה נשאה אופי של שלום. הבורגנות ההונגרית, לא היה לאל ידה להתנגד להמוני העם; בראותה שאינה מסוגלת להתגבר על הקשיים הפנימיים והחיצוניים, החליטה למסור זמנית את השלטון לסוציאל-דמוקרטים הימניים, על מנת להפריע להתפתחות המהפכה. אולם, סמכותה של המפלגה הקומוניסטית בקרב העם הייתה כה גדולה ודרישות חברי-השורה של מפלגת הסוציאל-דמוקרטים לכונן ברית עם הקומוניסטים היו כה תקיפות, שהנהגת המפלגה הסוציאל-דמוקרטית החליטה לפנות למנהיגי המפלגה הקומוניסטית האסורים בכלא בהצעה לכונן ממשלה במשותף. מנהיגי הסוציאל-דמוקרטים נאלצו לקבל את דרישות הקומוניסטים בזמן המשא-ומתן: כינון ממשלה סובייטית, פירוק-הנשק מעל הבורגנות, הקמת הצבא האדום והמיליציה העממית, הפקעת האדמות של בעלי-האחוזות, הלאמת התעשייה, כריתת ברית עם רוסיה הסובייטית ועוד. בו-בזמן נחתם הסכם לאיחוד שתי המפלגות למפלגה הסוציאליסטית של הונגריה. אך עם ביצוע האיחוד נעשו שגיאות, שנתנו את אותותיהן כעבור זמן; האיחוד היה מכני, בלי הוצאת היסודות הרפורמיסטיים. בישיבתה הראשונה החליטה מועצת הממשלה המהפכנית להקים את הצבא האדום. ב26- במרץ הוציאה הממשלה הסובייטית של הונגריה צווי הלאמה למפעלי התעשייה, התובלה, הבנקים; ב2- באפריל הוצא צו על המונופול של סחר-החוץ. שכר הפועלים הועלה ב-25% בממוצע, הונהג יום-עבודה של 8 שעות; ב3- באפריל התקבל חוק הרפורמה הקרקעית לפיו יועדו להפקעה כל האחוזות בעלות שטח של למעלה מ- 100 הולדים (57 הקטאר). אך האדמות המופקעות לא חולקו בין האיכרים מחוסרי ומעוטי הקרקע, אלא נמסרו לקואופרטיבים החקלאיים ולמשקים הממלכתיים שאורגנו במקום. דלת האיכרות, שקיוותה לקבל אדמות, הייתה מאוכזבת. הדבר הפריע לכינון ברית איתנה של הפרולטריון עם האיכרות, החליש את השלטון הסובייטי בהונגריה.

האימפריאליסטים של האנטנטה קיבלו בעוינות את כינון הדיקטטורה הפרולטרית בהונגריה; על הרפובליקה הסובייטית הוטל מצור כלכלי. נגד הרפובליקה ההונגרית הסובייטית אורגנה פלישה צבאית. מתקפת הצבאות הפולשים הפעילה גם את מהפכת-הנגד הפנים-הונגרית. בגידת הסוציאל-דמוקרטים הימניים, שנכנסו לברית עם האימפריאליזם הבינלאומי, היוותה אף היא אחד הגורמים לחיסולה של הרפובליקה ההונגרית הסובייטית.

המצב הבינלאומי הלא-נוח שנוצר בקיץ 1919, כאשר רוסיה הסובייטית הייתה נתונה במצור מכל עבריה ולא יכלה לעזור לרפובליקה ההונגרית הסובייטית - מילא אף הוא תפקיד שלילי. ב- 1 באוגוסט 1919, כתוצאה מפעולותיהן המאוחדות של הפלישה האימפריאליסטית מבחוץ ומהפכת-הנגד מבפנים, מוגר השלטון הסובייטי בהונגריה.

[33] ראה ק. מרכס, פ. אנגלס. כתבים, הוצאה שניה, כרך 18, עמ' 515-516.

[34] "Der Volksstaat" ("מדינה עממית") - עיתון, הביטאון המרכזי של הסוציאל-דמוקרטיה הגרמנית (מפלגת האייזנכים); הוצא בעריכת ו. ליבקנכט בלייפציג בשנים 1869-1876. בעיתון השתתפו ק. מרכס ופ. אנגלס.

[35] *חבר הלאומים* - ארגון בינלאומי שהתקיים בתקופה בין מלחמת-העולם הראשונה לשניה; הוקם ב- 1919 בפריס בוועידת-השלום של המעצמות המנצחות במלחמת-העולם הראשונה. התקנון של חבר-הלאומים היווה חלק מהסכם השלום של וורסאי משנת 1919 ונחתם על-ידי 44 מדינות. פעילותו של חבר הלאומים התבצעה ע"י העצרת, מועצת ליגת הלאומים ומזכירות שבראשה המזכיר הכללי. תקנון ליגת הלאומים נכתב כדי ליצור את הרושם, כי ארגון זה - מטרתו, כביכול, להיאבק נגד תוקפנות, בעד צמצום החימוש, חיזוק השלום והביטחון. ואילו למעשה עודדו מנהיגי חבר הלאומים את התוקפנים, את מרוץ החימוש ואת הכנת מלחמת-העולם השניה.

משנת 1920 עד שנת 1934 נשאה פעילות חבר הלאומים אופי עוין כלפי בריה"מ. בשנים 1920-1921 היה חבר הלאומים אחד המרכזים לארגון הפלישה הצבאית נגד המדינה הסובייטית.

ב- 15 בספטמבר 1934, ביוזמת המשלחת הצרפתית, פנו 34 מדינות, החברות בחבר הלאומים, בהצעה לברית-המועצות להיכנס לחבר. לשם המאבק לחיזוק השלום, נכנסה בריה"מ לחבר הלאומים. אולם מאמציה בשל בריה"מ להקים חזית שלום נתקלו בהתנגדות החוגים הריאקציוניים של מעצמות המערב. עם תחילת מלחמת-העולם השניה הופסקה למעשה פעילות חבר הלאומים. מבחינה פורמלית פורק חבר הלאומים באפריל 1946 בהתאם להחלטת עצרת מיוחדת.

[36] הכוונה היא לקטע במכתבו של פ. אנגלס ל- פ.א. זורגה מה- 29.11.1886, בו אנגלס, המותח ביקורת על האופי הכיתתי של פעילות הסוציאל-דמוקרטים הגרמנים, החיים בגלות באמריקה, אומר, כי לגבי-דדם התיאוריה היא "דוגמה ולא הדרכה לפעולה" (ק. מרכס, פ. אנגלס. כתבים, הוצאה 2 , כרך 36, עמ' 488)

[37] בביקורתו על ספרו של הכלכלן האמריקאי ג. צ'. קרי "מכתבים כלכליים-פוליטיים לנשיא ארה"ב" כתב נ. ג. צ'רנישבסקי: "הדרך ההיסטורית - אינה מדרכה של שדרת נייבסקי; היא עוברת כולה על פני שדות, לעתים מאובקים, לעתים מלאיי בוץ, על פני ביצות, על פני סבכי-יערות. מי שפוחד להתכסות באבק או ללכלך את מגפיו בל ייגש לפעילות חברתית" (נ. ג. צ'רנישבסקי. כתבים, כרך 7, 1950, עמ' 923)

[38] המדובר הוא במשא-ומתן, שניהלה מערכת "איסקרה" עם פ. סטרווה על הוצאה משותפת בחוץ-לארץ של הביטאון האי-לגלי "סקירה בת-זמננו". במהלך המשא-ומתן הוברר, כי סטרווה מתכוון לנצל את "איסקרה" לשרות "הסקירה בת-זמננו", בנסותו להפוך את הביטאון הנ"ל למתחרה ב"איסקרה" לפי ההיקף, התוכן ותדירות ההוצאה. ההוצאה לא יצאה אל הפועל. המשך המשא-ומתן של נציגי "איסקרה" עם סטרווה נסתיים בניתוק גמור. ביתר פירוט מוארת שאלה זו בעבודותיו של לנין מתקופת "איסקרה" (ו. אי, לנין, כתבים, הוצאה 5, כרך 4, עמ' 386-388, 390-389 ו- הוצאה 4, כרך 34, עמ' 34-36)

[39] המדובר הוא בכינוסים הסוציאליסטיים הבינלאומיים בצימרוולד ובקינטל. *הכינוס הסוציאליסטי הבינלאומי הצימרוולדי, או הראשון*, התקיים ב- 5-8 בספטמבר 1915. *הכינוס הסוציאליסטי הבינלאומי הקינטלי, או השני*, התקיים ב- 24-30 באפריל 1916, בקינטל (שוויצריה). הכינוסים בצימרוולד ובקינטל סייעו לליכוד היסודות השמאליים של הסוציאל-דמוקרטיה המערב-אירופית על-יסוד המרכסיזם-לניניזם, והם מילאו לאחר-מכן תפקיד פעיל במאבק להקמת המפלגות הקומוניסטיות בארצותיהם ולייסוד האינטרנציונל השלישי, הקומוניסטי.

[40] *"הקומוניסטים המהפכניים"* - קבוצה של הזרם העמוני [נרודניקים], שיצאה ממפלגת הס.-ר.-ים השמאליים וניתקה מהם לאחר מרידתם ביולי 1918. בספטמבר 1918 התגבשה הקבוצה למפלגה הקרויה "מפלגת הקומוניזם המהפכני", שהביעה את דעתה לשיתוף פעולה עם מק"ר(ב) והכריזה, שתתמוך בשלטון הסובייטי. תוכניתם של "הקומוניסטים המהפכניים", בה הם נשארו בעמדות של אוטופיות עמוניות, התאפיינה בערבוביה גדולה ובאקלקטיזם של השקפות. בהכירם בכך ששלטון הסובייטים יוצר את ההנחות לכינון משטר סוציאליסטי, שללו "הקומוניסטים המהפכניים" את ההכרח בדיקטטורה של הפרולטריון בתקופת המעבר מן הקפיטליזם אל הסוציאליזם. בכל זמן קיומה של מפלגה זו היו מתפלגות ממנה קבוצות בודדות, שאחדות מהן היו עוברות למק"ר(ב) (א. קולגייב, א. ביצנקו, מ. דוברוכוטוב), ואחרות - לס.-ר.-ים השמאליים. שני נציגים של "מפלגת הקומוניסטים המהפכניים" הוזמנו לקונגרס השני של הקומינטרן, עם קול מייעץ. לאחר שהקונגרס החליט, כי בכל ארץ צריכה להיות רק מפלגה קומוניסטית אחת, קיבלה "מפלגת הקומוניסטים המהפכניים" בספטמבר 1920 החלטה להיכנס למק"ר(ב). באוקטובר אותה שנה התיר הווער"מ של מק"ר(ב) לארגוני המפלגה לקבל למק"ר(ב) את חברי "מפלגת הקומוניסטים המהפכניים" לשעבר.

[41] הסכם-השלום של וורסאי, בו נסתיימה מלחמת-העולם האימפריאליסטית של שנות 1918-1914, נחתם ב- 28 ביוני 1919 על-ידי ארה"ב, האימפריה הבריטית, צרפת, איטליה, יפן והמעצמות המאוחדות עמן מצד אחד, ועל-ידי גרמניה, מצד שני. לנין, בהעריכו את הסכם-השלום של וורסאי, אמר: "זהו שלום שלא נשמע כמוהו, שלום חמסני, המעמיד עשרות מיליוני בני-אדם, ובכללם תרבותיים ביותר, במצב של עבדים" (כתבים, הוצאה 5, כרך 41 , עמ' 353). מטרת ההסכם הייתה - אישור חלוקתו מחדש של העולם הקפיטליסטי לטובת המעצמות המנצחות, וכן יצירת שיטת יחסים בין המדינות, המכוונת להחנקת רוסיה הסובייטית ולחיסול התנועה המהפכנית בעולם כולו.

[42] *המפלגה הסוציאליסטית הבריטית* (מס"ב - British Socialist Party - B.S.P.). נוסדה בשנת 1911 במנצ'סטר כתוצאה מאיחוד המפלגה הסוציאל-דמוקרטית עם קבוצות סוציאליסטיות אחרות. מס"ב נהלה תעמולה ברוח רעיונות המרכסיזם והייתה מפלגה "לא אופורטוניסטית *ובאמת* בלתי-תלויה בליברלים" (ו. אי. לנין, כתבים, הוצאה 5, כרך 23 , עמ' 344). אולם דלותה המספרית של המפלגה והקשר החלש עם ההמונים שיוו לה אופי כיתתי מסוים. בימי מלחמת-העולם האימפריאליסטית התנהל במפלגה מאבק חריף בין הזרם האינטרנציונליסטי (ו. גלכר, א. אינקפין, ד. מקלין, פ. רוטשטיין ואחרים) לבין הזרם הסוציאל-שוביניסטי, בראשותו של הײנדמן. בתוך הזרם האינטרנציונליסטי היו יסודות לא עקביים שנקטו עמדה צנטריסטית בשאלות מסוימות. בפברואר 1916 קבוצת פעילים של מס"ב יסדה את העיתון "The Call" ("הקריאה"), שמילא תפקיד חשוב בליכוד האינטרנציונליסטים. הכינוס השנתי של מס"ב באפריל 1916 בסולפורד, גינה את העמדה הסוציאל-שוביניסטית של הײנדמן ומצדדיו והם יצאו מהמפלגה.
המפלגה הסוציאליסטית הבריטית קיבלה בברכה את המהפכה הסוציאליסטית הגדולה של אוקטובר. חבריה מילאו תפקיד חשוב בתנועת עמלי אנגליה להגנת רוסיה הסובייטית מפני הפלישה הזרה. בשנת 1919 הרוב המכריע של ארגוני המפלגה (98 נגד 4) הביע את דעתו בעד כניסה לקומינטרן. מס"ב יחד עם קבוצת האחדות קומוניסטית מילאה את התפקיד העיקרי בהקמת המפלגה הקומוניסטית של בריטניה הגדולה. בוועידת-האיחוד הראשונה בשנת 1920 הצטרף הרוב המכריע של הארגונים המקומיים למפלגה הקומוניסטית.

[43] *מפלגת העבודה הסוציאליסטית* (Socialist Labour party) - ארגון מרכסיסטי מהפכני שנוצר בשנת 1903 בסקוטלנד על-ידי קבוצת סוציאל-דמוקרטים שמאליים, המורכבת בעיקר מסקוטים, שנתפלגו מהפדרציה הסוציאל-דמוקרטית.

החברה הסוציאליסטית של ווילס הדרומית (South Wales Socialist Society) - קבוצה לא גדולה, המורכבת בעיקר מכורי-פחם מהפכנים בווילס. תחילתה של החברה, בתנועה למען רפורמה בענף המכרות, תנועה שגברה באורח ניכר עוד ערב מלחמת העולם הראשונה.

פדרציית הפועלים הסוציאליסטית (Workers' Socialist Federation) - אירגון דל-מספר, שהתהווה במאי 1918 מהחברה להגנת זכות הבחירה של הנשים והיה מורכב בעיקר מנשים.

בזמן הקמת המפלגה הקומוניסטית של בריטניה הגדולה (הוועידה המכוננת התקיימה ב- 31.7-1.8.1920) - שכללה בתוכניתה סעיפים על השתתפות המפלגה בבחירות לפרלמנט ועל כניסה למפלגת העבודה - לא הצטרפו הארגונים הנ"ל, שביצעו שגיאות כיתתיות, למפלגה הקומוניסטית. בינואר 1921 התאחדו החברה הסוציאליסטית של דרום ווילס ופדרציית הפועלים הסוציאליסטית, שקיבלה לעת זו את השם "המפלגה הקומוניסטית (הסקציה, הבריטית של האינטרנציונל השלישי)" עם המפלגה הקומוניסטית של בריטניה הגדולה. הנהגת מפלגת העבודה הסוציאליסטית דחתה את האיחוד.

[44] "דרדנואוט הפועלים" ("Workers' Dreadnought") [דרדנאוט - סוג של אניית-קרב משוריינת] - יצא בלונדון ממרץ 1914 עד יוני 1924; עד יולי 1917 יצא בשם "Womans' Dreadnought". לאחר הקמת פדרציית הפועלים הסוציאליסטית, היה לביטאונו של ארגון זה.

[45] "Manchester Guardian" ("שומר מנצ'סטר") - עיתון בורגני-ליברלי, אחד העיתונים הבורגניים האנגליים הנפוצים ביותר ורבי-ההשפעה. נוסד ב- 1821 כעיתון שבועי (מ- 1857 - עיתון יומי). בשנים הראשונות לאחר מהפכת אוקטובר הסביר באופן אובייקטיבי, פחות או יותר, את המצב ברוסיה; מאוחר יותר עבר להוצאת דיבה על בריה"מ.

[46] המדובר הוא במרד הנגד-מהפכני של הבורגנות ובעלי-האחוזות באוגוסט 1917, אשר בראשו עמד המפקד הראשי של הצבא הגנרל הצארי קורנילוב. הקושרים התכוונו להשתלט על פטרוגרד, לחסל את המפלגה הבולשביסטית, לפזר את הסובייטים, לכונן דיקטטורה צבאית בארץ ולהכשיר את החזרת המונרכיה.

המרד התחיל ב- 25 באוגוסט (7 בספטמבר). קורנילוב הטיל נגד פטרוגרד את עוצבת הפרשים השלישית. בתוך פטרוגרד התכוננו לפעולה הארגונים הנגד-מהפכניים הקורנילוביים.

ניסיונו של קורנילוב דוכא בידי הפועלים והאיכרים, שהונהגו על-ידי מפלגת הבולשביקים. בלחץ ההמונים נאלצה הממשלה הזמנית להוציא פקודת מאסר נגד קורנילוב ושותפיו ולהעמידם לדין.

[47] הכוונה היא להפיכה הצבאית-מונרכיסטית, הקרויה "הפוטש של קאפ", שבוצעה בידי חוגי הצבא הריאקציוניים בגרמניה. מארגני הפוטש היו המונרכיסטים - בעל-האחוזה קאפ, הגנרלים לודנדורף, סקט ולוטביץ. הקושרים הכשירו את ההפיכה בעידודה הגלוי של הממשלה הסוציאל-דמוקרטית. ב- 13 במרץ הוליכו הגנרלים המורדים את יחידות הצבא אל ברלין, וכשלא נתקלו בשום התנגדות מצד הממשלה, הכריזו על דיקטטורה צבאית. פועלי גרמניה הגיבו על ההפיכה בשביתה כללית. בלחץ הפרולטריון נפלה ממשלת קאפ ב- 17 במרץ; לשלטון שוב הגיעו הסוציאל-דמוקרטים.

[48] משפט דרייפוס - משפט פרובוקציוני, שאורגן בשנת 1894 בידי החוגים הריאקציוניים-מונרכיסטיים של הכת הצבאית הצרפתית נגד קצין המטה הכללי הצרפתי, היהודי דרייפוס, שהואשם האשמה כוזבת בריגול ובגידה במדינה. חיובו בדין של דרייפוס שנדון למאסר-עולם - בהשראת חוגי הצבא הריאקציוניים - נוצל על-ידי החוגים הריאקציוניים של צרפת לליבוי האנטישמיות ולהתקפה נגד המשטר הרפובליקני והחירויות הדמוקרטיות. בשנת 1898, כאשר הסוציאליסטים ונציגיה המתקדמים של הבורגנות הדמוקרטית (ביניהם - א. זולה, ז'. ז'ורס, א. פרנס ואחרים) התחילו במערכה לבדיקתו מחדש של משפט דרייפוס, קיבל משפט זה אופי פוליטי מובהק ופילג את הארץ לשני מחנות: הרפובליקנים והדמוקרטים מצד אחד, וגוש המונרכיסטים, הקלריקלים, האנטישמיים והלאומנים - מצד שני. בשנת 1899, בלחץ דעת-הקהל, שוחרר דרייפוס; בשנת 1906 החליט בית-הדין לערעורים כי דרייפוס חף מפשע והוא הושב על כנו בצבא.

[49] "הדגל האדום" ("Die Rote Fahne") - עיתון שנוסד על-ידי ק. ליבקנכט ו- ר. לוכסמבורג כביטאונה מרכזי של "ברית ספרטקוס"; כעבור זמן - ביטאון מרכזי של המפלגה הקומוניסטית של גרמניה. העיתון יצא בברלין מנובמבר 1918; לא פעם היה נתון לעונשים ולאיסור מצד השלטונות הגרמנים.

"Die Rote Fahne" מילא תפקיד חשוב במאבק לשם הפיכת המפלגה הקומוניסטית של גרמניה למפלגה פרולטרית מהפכנית המונית ולטיהורה מיסודות אופורטוניסטיים. העיתון נאבק במרץ נגד המיליטריזציה של הארץ, בעד אחדות הפעולות של מעמד הפועלים במאבק נגד הפשיזם. בעיתון השתתף השתתפות פעילה יו"ר הוועה"מ של המפלגה הקומוניסטית של גרמניה א. טלמן. לאחר כינון הדיקטטורה הפשיסטית בגרמניה נאסר "Die Rote Fahne", אך המשיך לצאת באורח אי-לגלי, בהיאבקו נמרצות נגד המשטר הפשיסטי. בשנת 1935 הועברה הוצאת העיתון לפראג (צ'כוסלובקיה); מאוקטובר 1936 עד סתיו 1939 הוצא העיתון בבריסל (בלגיה).

[50] "Die Rote Fahne" ("הדגל האדום") - עיתון, הביטאון המרכזי של המפלגה הקומוניסטית של אוסטריה; הוצא בווינה מנובמבר 1918. תחילה - בשם "Der Weckruf" ("הקריאה"); מינואר 1919 - "Die Soziale Revolution" ("המהפכה הסוציאלית"); מיולי 1919 - "Die Rote Fahne". בשנת 1933 נאלץ "Die Rote Fahne" לעבור למצב אי-לגלי. מאוגוסט 1945 יוצא בשם "Österreichische Volksstimme" ("קול-העם של אוסטריה"); מ- 21 בפברואר 1957 הוא נקרא "Volksstimme".

[51] "Die Freiheit" ("החירות") - עיתון יומי, ביטאון המפלגה הס.-ד. הבלתי-תלויה הגרמנית. יצא בברלין מה- 15 בנובמבר 1918 עד ה- 30 בספטמבר 1922.

[52] "מגיני החוק" "הסובייטיים" - קולגיות [צוותים] של מגיני-חוק, שנוסדו בפברואר 1918 ליד מועצות צירי הפועלים, החיילים, האיכרים והקזקים. באביב 1920 נתעוררה השאלה בדבר ביטול הקולגיות של מגיני-החוק, שכן ברבות מהן נתגלתה השפעת עורכי-הדין הבורגניים, שסילפו את יסודות ההליך המשפטי הסובייטי, השתמשו לרעה בסמכויותיהם. באוקטובר 1920 בוטלו הקולגיות של מגיני-החוק.

[53] על יסוד הוראה זו של ו. אי. לנין, הוחלף הביטוי "הטריבוניסטים ההולנדיים" בכל מקום בטקסט של "מחלת הילדות של "השמאליות" בקומוניזם" המופיע בכרך זה, במלים "חברים מסוימים של המפלגה הקומוניסטית ההולנדית".